

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΣΙΑΓΩΓΩΝ**

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ**

ΔΠΜΣ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

Από τον μύθο στο θέατρο.

Διδακτική πρόταση θεατρικής γραφής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Μιχαήλ Κοβανίδης

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:

Άννα Βακάλη

Τριαντάφυλλος Η. Κωτόπουλος

Ευδοξία Κωτσαλίδου

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ από καρδιάς τους καθηγητές μου κ. Τριαντάφυλλο Κωτόπουλο και κα. Άννα Βακάλη για το ωραίο ταξίδι της γνώσης που μου προσέφεραν με γενναιοδωρία. Ακόμα ευχαριστώ τους μαθητές και τις μαθήτριές μου σε όλα τα σχολεία που υπηρέτησα και υπηρετώ για την γνώση που κάθε μέρα μου προσφέρουν με πολλούς ευφάνταστους τρόπους.

Στην Ειρήνη

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	1
Περίληψη	3
Abstract.....	4
Α΄ ΜΕΡΟΣ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ.....	5
1.Εισαγωγή.....	5
2.Δημιουργική γραφή	7
2.1.Δημιουργική γραφή στην εκπαίδευση	8
2.2.Τεχνικές δημιουργικής γραφής στην εκπαίδευση	10
3.Θέατρο- δραματική τέχνη.....	13
3.1. Θεατρική αγωγή και παιδαγωγική πράξη.....	14
3.2. Η θεατρική αγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα	16
3.3.Θεατρικό παιχνίδι στην εκπαίδευση- τεχνικές	19
4.Θεατρικό παιχνίδι και δημιουργική γραφή.....	24
Β΄ ΜΕΡΟΣ- ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ	26
5.Διδακτική πρόταση: παραγωγή δραματικού κειμένου με τη χρήση θεατρικού παιχνιδιού	26
5.1.Στόχοι της διδακτικής πρότασης.....	28
5.2.Απαιτούμενες γνώσεις, δεξιότητες και υλικά.....	29
5.3.Η επιλογή του αρχικού κειμένου	31
5.4.Περιγραφή σταδίων του εργαστηρίου	31
6.Το παραγόμενο θεατρικό κείμενο	40
Βιβλιογραφία- αρθρογραφία	80

Περίληψη

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τη σχέση της δημιουργικής γραφής με τη θεατρική αγωγή στην εκπαίδευση και επιχειρεί να αναδείξει τη χρησιμότητα της σύγκλισής τους μέσα από μία διδακτική προσέγγιση παραγωγής ενός νέου θεατρικού κειμένου με τη χρήση δραστηριοτήτων θεατρικού παιχνιδιού. Στις δύο αυτές παιδαγωγικές διαδικασίες οι έννοιες της δημιουργίας, της ομαδικότητας, της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης αποτελούν κοινούς πυλώνες, παρέχοντας σημαντικές δεξιότητες στα παιδιά για τη μετέπειτα ενήλικη ζωή τους. Η δημιουργική γραφή στην τυπική εκπαίδευση στη χώρα μας αποτελεί αυτοτελές μάθημα μόνο στα καλλιτεχνικά σχολεία, στα οποία και η θεατρική αγωγή εντάσσεται στο μάθημα του θεάτρου. Η θεατρική αγωγή αποτελεί αυτοτελές μάθημα στις τέσσερις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου, ωστόσο μπορεί και να εφαρμόζεται στα πλαίσια άλλων μαθημάτων, όπως και η δημιουργική γραφή. Στην παρούσα εργασία αναπτύσσεται ένα μοντέλο διδακτικής προσέγγισης στο μάθημα της θεατρικής αγωγής στην Δ τάξη Δημοτικού σχολείου. Αυτή αποτελεί μία πρόταση του συγγραφέα μέσα από τη σύνθεση διαφορετικών εμπειριών του ως εκπαιδευτικού και επαγγελματία του θεατρικού χώρου και την υπάρχουσα βιβλιογραφία. Είναι μια διδακτική προσέγγιση δημιουργικής γραφής και συγκεκριμένα παραγωγής θεατρικού κειμένου, με τη χρήση δραστηριοτήτων θεατρικού παιχνιδιού, στο πλαίσιο του αυτοτελούς μαθήματος της θεατρικής αγωγής. Στο διδακτικό σενάριο παρουσιάζεται η ιδέα του πώς ένα ζήτημα, που μπορεί να υπάρχει και να το εντοπίσει μέσα από την παρατήρηση ο/η εκπαιδευτικός, μπορεί να προσεγγιστεί και να επεκταθεί δημιουργικά με τη χρήση της δημιουργικής γραφής μέσα από το θεατρικό παιχνίδι. Στην παρούσα πρόταση τα παιδιά καλούνται να συνεχίσουν το μύθο του Αισώπου «Η χελώνα και ο λαγός». Οι μαθητές/τριες παίζοντας προσεγγίζουν ενεργά ζητήματα όπως ο ανταγωνισμός, η φιλία, η δικαιοσύνη, μέσα από ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες που αναφέρονται, μέσα στις οποίες ο συγγραφέας εκθέτει τις παρατηρήσεις του, βάσει της δικής του εμπειρίας και της βιβλιογραφίας και παρατίθεται ενδεικτικά ένα τελικό κείμενο.

Λέξεις – Κλειδιά: Δημιουργική Γραφή, Θεατρική Αγωγή, Δημοτικό Σχολείο, Θεατρικό Παιχνίδι, Θεατρικό Κείμενο

Abstract

This paper deals with the relationship between creative writing and theater education in education and attempts to highlight the usefulness of their convergence through a didactic approach to the production of a new theatrical text using theatrical game activities. In these two pedagogical processes, the concepts of creation, teamwork, personal and social development are common pillars, providing important skills to children for their later adult life. Creative writing in formal education in our country is an independent subject only in art schools, in which theater education is also part of the theater course. Theater education is an independent subject in the first four grades of Primary school, however it can also be applied in the context of other subjects, just like creative writing. In this work, a teaching approach model is developed in the theater education course in the 4th grade of Primary School. This is a proposal of the author through the synthesis of his different experiences as an educator and professional in the theater field and the existing literature. It is a didactic approach to creative writing and specifically the production of a theatrical text, using theatrical play activities, in the context of the independent course of theater education. The teaching scenario presents the idea of how an issue, which may exist and be identified through observation by the teacher, can be approached and expanded creatively through the use of creative writing through play. In this proposal, the children are asked to continue Aesop's fable "The Tortoise and the Hare". By playing, students actively approach issues such as competition, friendship, justice, through group activities mentioned, in which the author presents his observations, based on his own experience and the literature, and a final text is cited indicatively.

Keywords: Creative writing, Theatre Education, Primary School, Theatrical Game, Theatrical Text

Α΄ ΜΕΡΟΣ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

1.Εισαγωγή

Η αντίληψη που επικρατεί για το σχολείο του σήμερα είναι ότι αυτό καλείται να παρέχει όχι μόνο γνώσεις, αλλά και τρόπους καλλιέργειας δεξιοτήτων των μαθητών/τριών ώστε να επιλύουν σύνθετα προβλήματα, να μπορούν να στέκονται με κριτική σκέψη σε μέσα επιρροής όπως τα ΜΜΕ, να διέπονται και να υποστηρίζουν τις αρχές της δημοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό ο/η εκπαιδευτικός έχει τον κομβικό ρόλο να βοηθήσει στην ανάπτυξη της ξεχωριστής προσωπικότητας όλων των μαθητών/τριών και παράλληλα της θετικής αλληλεπίδρασης μεταξύ τους χτίζοντας τον κοινωνικό τους ρόλο (Χανδρινός, 2022).

Σύμφωνα με τον Ματσαγγούρα (2000), η δασκαλοκεντρική διδασκαλία δίνει τη δυνατότητα άμεσης μετάδοσης της πληροφορίας, ενώ η ομαδοκεντρική διδασκαλία, η οποία δίνει έμφαση στη διαδικασία της διδασκαλίας, πλέον του περιεχομένου, δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης διαδικασιών επεξεργασίας η οποία θα χρησιμεύσει πιο συχνά από την ανάκληση πληροφοριών. Το ομαδοσυνεργαστικό σύστημα επιτάσσεται βάσει αυξανόμενων αναγκών κοινωνικοποίησης, νέων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, διδακτικών και ψυχολογικών λόγων, της ανταγωνιστικότητας του παραδοσιακού σχολείου, του δημοκρατικού ελλείματος και σύγχρονων επιστημολογικών προσανατολισμών (βλ. Ματσαγγούρας, 2000).

Αυτό δε σημαίνει ότι παραμερίζεται η έννοια της εξατομικευμένης μάθησης, η οποία εφαρμόζεται στη γενική και ειδική αγωγή. Σε αυτήν αναγνωρίζεται η ατομικότητα του μαθητή και ο προσωπικός του τρόπος και ρυθμός μάθησης, προωθώντας την ξεχωριστή ψυχοσύνθεση του και τις γνωστικές του δεξιότητες. Για το σκοπό αυτόν ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει αντίστοιχες μεθόδους και μέσα, λαμβάνοντας τη μαθησιακή ετοιμότητα του μαθητή και στοιχεία και ανάγκες που μπορεί να την επηρεάζουν, διαμορφώνοντας το διδακτικό του πρόγραμμα. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει στόχους, αναπτύσσεται, ελέγχεται και αναθεωρείται. Στην ομάδα, που είναι ένα ζωντανό και μεταβαλλόμενο κοινωνικό σύστημα, σημασία έχουν οι φυσικές και κοινωνικές σχέσεις των μαθητών/τριών και η γνώση προκύπτει από την ανταλλαγή μεταξύ τους, τη διερεύνηση και τη δική τους κατανόηση. Η εξατομικευμένη προσέγγιση μπορεί να εφαρμοστεί σε ομάδες, μέσα από έναν καταμερισμό εργασιών και ανεξάρτητων εργασιών των μελών της, ενώ δεν είναι σπάνιο οι μαθητές/τριες να αναζητούν την ομαδικότητα

(Χανδρινός, 2022). Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να εφαρμόζει ομαδοσυνεργατική διδασκαλία λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών.

Τα σχολεία μας χρειάζονται βελτιώσεις για την αξιοποίηση της δημιουργικότητας και της φαντασίας των μαθητών/τριών. Το πραγματικά νέο σχολείο δεν θα πρέπει να στοχεύει μόνο στην εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά να αναδεικνύει το στοιχείο και την ενασχόληση που θα δίνει χαρά στο μαθητή για την υπόλοιπη ζωή του (Βακάλη, 2014).

Η δημιουργική γραφή και η θεατρική αγωγή έχουν τα μέσα για να βοηθήσουν στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών/τριών στα πλαίσια των παραπάνω οπτικών. Η παρούσα εργασία αφορά σε μία διδακτική πρόταση με συνδυασμό των δύο. Με αυτήν επιχειρείται να εκτεθεί η εκτίμηση της δυνατότητας παραγωγής μίας νέας ιστορίας ως συνέχειας ενός γνωστού μύθου, σε μορφή θεατρικού κειμένου, μέσα από τεχνικές της θεατρικής αγωγής και πιο συγκεκριμένα του θεατρικού παιχνιδιού.

Το πρώτο μέρος της εργασίας είναι το θεωρητικό και παρουσιάζονται βασικά χαρακτηριστικά, οφέλη, πεδία εφαρμογών της δημιουργικής γραφής, με επικέντρωση στην εκπαίδευση, καθώς και οι τεχνικές της. Ακόμα, στο πρώτο μέρος προσδιορίζονται βασικές έννοιες του θεάτρου, παρουσιάζεται η θεατρική αγωγή στην εκπαίδευση και οι τεχνικές της με επικέντρωση στο θεατρικό παιχνίδι. Κατόπιν επισημαίνεται η σχέση της δημιουργικής γραφής και του θεατρικού παιχνιδιού μέσα από κοινές αρχές όπως η δημιουργικότητα και η κοινωνική και προσωπική ανάπτυξη του παιδιού. Το δεύτερο μέρος της εργασίας είναι το δημιουργικό. Εκεί παρατίθεται η ιδέα της πρότασης του διδακτικού σεναρίου, η επιλογή του μύθου, οι στόχοι της διδακτικής πρότασης και τα στάδια αυτής, στα οποία καταγράφονται προτάσεις δραστηριοτήτων, καθώς και επισημάνσεις του συγγραφέα. Τελικά παρατίθεται ένα τελικό θεατρικό κείμενο και ακολουθούν οι συμπερασματικές παρατηρήσεις του συγγραφέα.

2. Δημιουργική γραφή

Η δημιουργική γραφή θα μπορούσε να προσδιοριστεί ως «την ικανότητα να ελέγχει κανείς τις δημιουργικές σκέψεις και να τις μετατρέπει σε γραφή» (Κωτόπουλος, 2015, σ. 2). Διεθνώς τη συναντούμε με τους όρους «creative writing» ή «écriture writing» αναφερόμενη κυρίως τη διδασκαλία της λογοτεχνικής γραφής και δίνει έμφαση στις διαφορετικές εκπαιδευτικές πρακτικές και τεχνικές για την καλλιέργεια δεξιοτήτων συγγραφής (Καρακίτσιος, 2012 & Κωτόπουλος, 2015). Σε αυτή τη διαδικασία, δηλαδή τη γραφή δίνει έμφαση η δημιουργική γραφή, σε αντίθεση με τις φιλολογικές σπουδές που εστιάζουν στο αποτέλεσμα. Η δυνατότητα να διδαχθεί δεν είναι ένα αόρατο ζήτημα αφού είτε αντιμετωπίζεται κάποιες φορές με σκεπτικισμό και τοποθετείται στην ανάγκη βιοπορισμού συγγραφέων είτε υπάρχει σημαντική ενασχόληση με τρόπους διδακτικής της σε σχετικά συνέδρια και περιοδικά. Οι σπουδές Δημιουργικής γραφής απαιτούν τη μελέτη της λογοτεχνίας, αλλά διεκδικούν και μία περιοχή άσκησης αυτόνομη και καλλιτεχνική (Κωτόπουλος, 2014).

Τα εργαστήρια δημιουργικής γραφής αφορούν στα είδη της λογοτεχνίας, το μυθιστόρημα, το αφήγημα, το διήγημα, την ποίηση, το σενάριο, αλλά και το δοκίμιο, την περίληψη, τα άρθρα (Καρακίτσιος, 2012). Για τα εργαστήρια γενικά έχει γίνει λόγος για το κατά πόσο προάγουν εξουσιαστικά συστήματα και κυρίαρχες ιδεολογίες ή τις αντιμάχονται μέσα από την ανάλυση των κειμένων όπου αναδεικνύονται τα αξιακά συστήματα. Επίσης, έχει επισημανθεί το ζήτημα των επιλογών των κειμένων που προτείνονται αλλά και για το αν τελικά προάγουν τη δημιουργικότητα των σπουδαστών οι οποίοι μπορεί να γράφουν για να ικανοποιήσουν τους διδάσκοντες ή τους άλλους σπουδαστές, ή να ακολουθούν επακριβώς οδηγίες (Κωτόπουλος, 2012).

Πέραν από το τεχνικό φιλολογικό, λογοτεχνικό ενδιαφέρον η γραφή και η ανάγνωση αποκτούν νέες διαστάσεις μέσα στη πολυσύνθετη σημερινή πραγματικότητα. Σύγχρονες θεωρητικές και διδακτικές προσεγγίσεις τοποθετούν τη δημιουργική γραφή ως μια δυναμική μαθησιακή διαδικασία ως ένα ευρέως χρήσιμο εκπαιδευτικό εργαλείο. Η δημιουργική γραφή ανταποκρίνεται στην ανάγκη της καλλιέργειας της ικανότητας των ατόμων να ενσωματώνονται οργανικά στο κοινωνικό περιβάλλον και να παράγουν εν δυνάμει μεταβαλλόμενα νοήματα μέσω της κριτικής, ερμηνευτικής και ερευνητικής στάσης τους απέναντι στα κείμενα. Με αυτόν τον τρόπο το άτομο ωθείται στην εξερεύνηση της δημιουργικότητάς του σε διάφορους τομείς και στην αντίληψη του δικού του ρόλου στη μαθησιακή πράξη (Καβανόζης, 2023).

Μέσα από τα πολλαπλά οφέλη που ήδη αναφέρθηκαν δεν είναι περίεργο το ότι η δημιουργική γραφή αποδεδειγμένα επιδρά θετικά σε άτομα που βρίσκονται σε διαδικασία απεξάρτησης μέσα από τη διαμόρφωση εναλλακτικών αφηγήσεων ζωής (Κονιδιάρη, 2014), αλλά και σε άτομα που εμφανίζουν ψυχοπαθολογίες, όπως άγχος, κατάθλιψη, πένθος, μετατραυματικό στρες, μαθησιακές δυσκολίες, διατροφικές διαταραχές κ.τ.λ. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η δημιουργική γραφή αναγνωρίζεται ως ένα μέσο αύξησης της διαπροσωπικής και συναισθηματικής ανάπτυξης και της επίγνωσης του εαυτού που λειτουργεί θεραπευτικά σε δυσλειτουργίες του ατόμου. Τα παιδιά και οι έφηβοι μπορούν να βρουν στη δημιουργική γραφή ένα καταφύγιο στην απουσία νέων, πρωτότυπων ιδεών και θετικών πεποιθήσεων της σύγχρονης εποχής (Τσαρουχάς, 2021).

2.1. Δημιουργική γραφή στην εκπαίδευση

Στα σχολεία της χώρας μας δραστηριότητες δημιουργικής γραφής υπήρξαν και υπάρχουν μέσα από δράσεις στο πλαίσιο μαθημάτων, κυρίως της λογοτεχνίας, ενώ ως αυτόνομο μάθημα σήμερα διδάσκεται μόνο στα Καλλιτεχνικά Γυμνάσια¹. Τομή σε σχέση με τη διδασκαλία της δημιουργικής γραφής στην Ελλάδα αποτέλεσε η θεσμοθέτηση του 1^{ου} Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Δημιουργική Γραφή» κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2008-2009 στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Δημιουργός και εμπνευστής του ήταν ο Καθηγητής της Ελληνικής Φιλολογίας Μίμης Σουλιώτης. Το μεταπτυχιακό αυτό πρόγραμμα, από το σχολικό έτος 2010-2011 σε συνεργασία με την Περιφέρεια Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας, εφαρμόζει ένα πρόγραμμα διδασκαλίας της Δημιουργικής Γραφής στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχολεία της Κεντρικής Μακεδονίας, της Θράκης και της υπόλοιπης Ελλάδας (Κωτόπουλος, 2014).

Οι εκπαιδευτικές διαδικασίες της δημιουργικής γραφής είναι κατάλληλες και επωφελείς για κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα. Στην εφαρμογή αυτής διεγείρεται η δημιουργικότητα και ο λόγος παράγεται με τρόπο ελκυστικό και παιγνιώδη, ενώ αποτελεί μία γραπτή και προφορική ελεύθερη έκφραση της προσωπικότητας του παιδιού, των ιδεών, των συναισθημάτων, των εντυπώσεων χωρίς να κρίνονται ως σωστά ή λάθος. Καλλιεργεί πολύπλευρα το παιδί,

---

¹ βλ. και Νόμο 21320/Δ2/2021, άρθρο 5, παρ. 2, Λειτουργία Καλλιτεχνικών Σχολείων. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 886/Β'/5-3-2021)

αυξάνοντας τη συναισθηματική και γνωστική του εξέλιξη με βιωματικό αλλά και συνεργατικό τρόπο. Ακόμα, παρέχει την ευκαιρία εξοικείωσης με την λογοτεχνική γραφή μέσα από την καλλιτεχνική έκφραση και όχι μέσα από την αυστηρότητα μιας διδακτέας ύλης (Κωτόπουλος, 2015). Στην διαδικασία της δημιουργικής γραφής οι μαθητές/τριες δεν περιγράφουν απλά, αλλά αναδημιουργούν έναν χώρο. Για παράδειγμα όταν γράφουν για την αυλή του σχολείου, στην ουσία η αυλή του σχολείου γίνεται μια προσωπική τους δημιουργία βάσει των εμπειριών, των γνώσεων και της δικής τους φαντασίας. Αυτή η αυλή μπορεί να μοιάζει με τις άλλες αλλά είναι μοναδική καθώς μπορεί να έχει μία λασπωμένη φτερούγα περιστεριού σε ένα συγκεκριμένο σημείο που περιγράφεται ακριβώς (Σουλιώτης, 2012).

Τα τελευταία χρόνια, ο γραπτός λόγος που παράγεται από ανθρώπους αλλά και υπολογιστές πολλαπλασιάζεται με γεωμετρική πρόοδο μέσα από την εξάπλωση του διαδικτύου (Καβανόζης, 2023). Γίνεται μία εστίαση στη δημιουργική γραφή και την ψηφιακή αφήγηση από την εκπαιδευτική κοινότητα που απεικονίζεται και στην εμφάνιση αντίστοιχων ερευνών². Οι Μουταφίδου και Μπράτιτσης (2014) επιχειρούν μία αντιστοίχιση χαρακτηριστικών γραφής και στοιχείων ψηφιακής αφήγησης (μέσα από τις επιστημονικές του Culham το 2003 και του Lambert το 2002 αντίστοιχα). Υποστηρίζουν ότι η χρήση των τεχνικών της δημιουργικής γραφής αναμφισβήτητα βελτιώνει τις ψηφιακές ιστορίες, ενώ και η ψηφιακή αφήγηση συμβάλλει στην ενίσχυση της δημιουργικής γραφής, δημιουργώντας κίνητρα και βελτιώνοντας τις δεξιότητες συγγραφής (Μουταφίδου & Μπράτιτσης, 2014). Ακόμα, η εφαρμογή δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής στον ψηφιακό κόσμο είναι δυνατή με την αξιοποίηση πρακτικών παραγωγής λόγου που όπως π.χ. ψηφιακά κόμικς, προγράμματα κατασκευής ταινιών (moviemaker), κοινωνικά λογισμικά συνεργατικής παραγωγής λόγου (wiki) (βλ. π.χ. Νέζη & Τριαντοπούλου, 2014).

---

2 Βλ. και ενότητα «Δημιουργική γραφή και νέες τεχνολογίες» (2014). Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου «Δημιουργική Γραφή», 4- 6 Οκτωβρίου, 2013, Αθήνα. Φλώρινα: Π.Μ.Σ. «Δημιουργική γραφή».

2.2. Τεχνικές δημιουργικής γραφής στην εκπαίδευση

Όπως αναφέρθηκε, η δημιουργική γραφή αποτελεί χρήσιμη διαδικασία στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, βάσει και της παραδοχής ότι η δημιουργία είναι το ίδιο σημαντική με την εγγραμματοσύνη. Η δημιουργική γραφή έχει εφαρμογή όχι μόνο στη διδασκαλία της γλώσσας αλλά και στην καθημερινότητά των μαθητών/τριών όπου έχει σημασία η κατάλληλη λέξη και στίξη σε κάθε κείμενο: στο ηλεκτρονικό μήνυμα σε μία ρομαντική σχέση, την έξυπνη ατάκα, το στίχο που είναι γραμμένο στο θρανίο, τα τραγούδια, τις σειρές στην τηλεόραση που προτιμούν κτλ. (Βακάλη, 2014). Η αμεσότητα αυτών των εφαρμογών απεικονίζεται στις τεχνικές που περιλαμβάνει η δημιουργική γραφή.

Στα πλαίσια των δράσεων του μεταπτυχιακού προγράμματος του πανεπιστημίου δυτικής Μακεδονίας στη Δημιουργική Γραφή σε σχολεία της τυπικής εκπαίδευσης, ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης και το σχολείο, οι μαθητές/τριες παρήγαγαν κείμενα ποιητικού και πεζού λόγου. Οι δράσεις αυτές αφορούσαν σε παιγνιώδεις δραστηριότητες (αλλαγή γραμμάτων, λέξεων, καταλήξεων), πιο πολύπλοκα ζητούμενα, (αλλαγή της οπτικής γωνίας του αφηγητή, προσθήκη περιγραφικών στοιχείων ή σκηνών), πιο απαιτητικές εργασίες (αναδόμηση της σειράς των γεγονότων του κειμένου, παραγωγή νέου κειμένου με διαφορετική πλοκή και τέλος από το αρχικό ή συνέχιση του κειμένου) (Κωτόπουλος, 2014).

Ο Σουλιώτης (2012) και η αντίστοιχη ομάδα εργασίας παρέθεσαν αναλυτικές πρακτικές για τη δημιουργική γραφή στο σχολείο στο Βιβλίο εκπαιδευτικού «Δημιουργική γραφή οδηγίες πλεύσεως» που εκδόθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου. Σε αυτό αναφέρεται η έννοια της εξιστόρησης με αιτιακή ή παράλογη, χρονική ή αναχρονισμένη σειρά των γεγονότων και η σημασία της σειράς αυτής βάσει της ερώτησης «και μετά τι έγινε;», η έννοια του ενδιαφέροντος για την ιστορία και του αφηγήματος (παραμύθι, μύθος, διήγημα, μυθιστόρημα κ.ά.). Τονίζονται το σκηνικό, οι χαρακτήρες και η υπόθεση ως οι βασικοί πυλώνες της ιστορίας και η έναρξή της που μπορεί να σχετίζεται ή να μη σχετίζεται με το κύριο θέμα (π.χ. ένα ξάφνιασμα, μια ερώτηση/απορία κτλ), σίγουρα όμως πρέπει να είναι ελκυστική αφήνοντας «ερεθιστικά κενά» π.χ. «Σπαστά σγουρά μαλλάκια που μυρίζαν σέλινο» (βλ. σελ. 21). Αναφέρεται επίσης η έννοια της εστίασης (αφηγηματική σκοπιά), η τριτοπρόσωπη, πρωτοπρόσωπη ή β' πρόσωπο ενικού ή πληθυντικού αριθμού αφήγηση και η υπόθεση που αποτελείται από τα μέρη: αρχή, μέση και τέλος. Συντακτικές και γραμματικές μικροτεχνικές (άρνηση, ελεύθερος πλάγιος λόγος, ερώτηση κτλ), μέρη του λόγου (αντωνυμία, αριθμοί, κα),

φόρμες αφηγηματικές και ύφη (βιογραφία και αυτοβιογραφία, διάλογος), μύθοι, περιγραφή, περιπέτεια, φανταστικό αφήγημα, χαρακτήρας. Ακόμα, δίνονται στοιχεία για την ποίηση, (ακροστιχίδες, ελεύθερος στίχος, επανάληψη κα) και για άλλα είδη όπως η ανάγνωση και η απαγγελία, η αυτόματη γραφή κα. Καθένα από αυτά μπορεί να εφαρμοστεί μέσω αντίστοιχων δραστηριοτήτων. Π.χ. για την έννοια της περιγραφής: «Στο καβαλέτο. Εργαζόμαστε όπως ο ζωγράφος στο καβαλέτο του· φιλοτεχνούμε το πορτρέτο ενός (πραγματικού ή φανταστικού) μοντέλου. Καταγράφουμε τις πρώτες σκόρπιες εντυπώσεις —προσοχή: που δεν ολοκληρώνουν το πρόσωπο· δεν γράφουμε τίποτα π.χ. για το πηγούνι ή για τον λαιμό— όπως μας έρχονται» (Σουλιώτης, 2012, σ. 51).

Σε κάθε περίπτωση ο άμεσος και παιγνιώδης χαρακτήρας της δημιουργικής γραφής είναι δυνατόν να διατηρείται ακόμα και σε πιο απαιτητικές εργασίες. Έτσι οι δραστηριότητες, πιο συγκεκριμένα στο Δημοτικό σχολείο, μπορεί να περιλαμβάνουν ένα δημιουργικό ζέσταμα (π.χ. οι μαθητές/τριες να χρησιμοποιήσουν σύνθετες λέξεις για να δημιουργήσουν νέες κ.α.), δράσεις ενίσχυσης της φαντασίας (π.χ. να φανταστούν ένα αντικείμενο και μετά να κάνουν αλλαγές, να μιλήσει και μετά να το ζωγραφίσουν ή να το περιγράψουν κ.α.), παιχνίδια με προτάσεις (π.χ. να επεκτείνουν μια πρόταση προσθέτοντας λέξεις στην αρχή κ.α). Ακόμα, παιχνίδια με ήρωες (π.χ. διαφορετικοί χαρακτήρες -αυταρχικός/ντροπαλός- διαπραγματεύονται τι παιχνίδι θα παίξουν και γίνεται αυτοσχεδιασμός κ.α.), παιχνίδια για τη διαμόρφωση του σκηνικού (π.χ. κάποιος κάνουν παντομίμα ένα σκηνικό και οι άλλοι/ες μαθητές/τριες μαντεύουν κ.α.), παιχνίδια δημιουργίας ιστοριών (π.χ. λίστα με δικαιολογίες γιατί δε διάβασαν τα μαθήματά τους κ.α.). Επίσης, μπορούν να γίνουν και άλλες δράσεις, όπως να παίξουν μια ιστορία, να τη ζωγραφίσουν, να παίξουν μία δίκη με το δάσκαλο δικαστή κτλ, ή να αφορούν την ενασχόληση με λέξεις πιο ειδικά (π.χ. να βρουν μία λέξη ως τίτλο σε κείμενο κ.α.) (Corbett, 2009).

Υπάρχουν πολλές ιδέες για την εφαρμογή της δημιουργικής γραφής στην εκπαίδευση, η έμπνευση ή η σύνθεση των οποίων είναι από μόνη της δημιουργική. Στο Δημοτικό σχολείο, εκπαιδευτικοί που χρησιμοποιούν δραστηριότητες δημιουργικής γραφής καταγράφουν τις δικές τους εφαρμογές. Αυτές μπορεί να είναι οι μαθητές/τριες «να δώσουν συνέχεια σε ένα παραμύθι, να γράψουν στίχους, ποιήματα, να γράψουν φανταστικές ιστορίες, να αλλάξουν έναν μύθο, να φτιάξουν διαλόγους από μία διήγηση, να πάρουν μία φανταστική συνέντευξη, να γράψουν ένα φανταστικό ημερολόγιο, να γράψουν ένα όνειρο, να γράψουν ένα παραμύθι, να γράψουν λεζάντες σε εικόνες, να φτιάξουν γλωσσοδέτη και αινίγματα, να γράψουν μία αστεία ιστορία, να

γράψουν κάλαντα, να βάλουν νέους ήρωες σε ιστορία, να φτιάξουν θεατρικό κείμενο από παραμύθι ή από διήγηση, να γράψουν ένα σενάριο να φτιάξουν κόμικ και εικονογραφημένη ιστορία να φτιάξουν μία γελοιογραφία» (Βακάλη, 2014, σ. 7-8). Άλλες που προτείνονται: π.χ. να βρουν 5 λέξεις με την πρώτη συλλαβή του ονόματός τους σε συγκεκριμένο χρόνο, να γράψουν φράσεις που να ξεκινούν με τη συλλαβή αυτή, ακροστιχίδα, με τα ονόματά τους, να δημιουργήσουν μία ιστορία με τους ίδιους πρωταγωνιστές, να γράψουν σκέψεις πάνω σε μία εικόνα: τι μυρωδιά και τις ήχους βγάζει, τι έγινε πριν, τι σκέφτεται και τι βλέπει ο ήρωας; Τι θα γίνει ύστερα; Να περιγράψουν τα συναισθήματα των ατόμων σε φωτογραφία, τι έγινε πριν, τι θα γίνει μετά. Σκέψεις πάνω σε κάποιον ήρωα (τι του αρέσει, τι στόχους έχει κτλ), περιγραφή του για να δείξουν τη δράση του. Να ασχοληθούν με ένα γλυπτό: τι μπορεί να έκανε πριν γίνει γλυπτό και τι θα κάνει αν ζωντανέψει και γιατί; Τι θα έλεγε, να δραματοποιήσουν διαλόγους φανταζόμενοι ότι ζωντανεύει το βράδυ στο μουσείο και μιλά με άλλα εκθέματα (Λιάτσου, 2018).

3.Θέατρο- δραματική τέχνη

Το θέατρο ετυμολογικά προέρχεται από το ρήμα θεῶμαι (=βλέπω, παρακολουθώ γεγονός, παράσταση, θαυμάζω) και η λέξη δράμα από το ρήμα δράω-δρω (=κάνω κάτι, ενεργώ). Η θέαση και η δράση μας οδηγούν στις ρίζες του θεατρικού φαινομένου, στις αρχέτυπες και αρχέγονες μορφές της λειτουργίας του (Κουρετζής & Άλκηστις, 1993).

Οι Ζερβόπουλος και Κανακίδου (2004) προσδιορίζουν τη Δραματική Τέχνη ως το πιο σύνθετο και πολύπλοκο είδος τέχνης. Την αναφέρουν ως την Τέχνη της Αναπαράστασης η οποία προϋποθέτει την κίνηση και τη δράση με μέσο τον άνθρωπο και υλικό τις νοητικές του κατασκευές, τις συμπεριφορές και τις σχέσεις του. Σημαντικές διαστάσεις στη δραματική τέχνη είναι ο χώρος και ο χρόνος. Η αναπαράσταση αφορά τη μίμηση μιας σύνθετης συνθήκης που πραγματοποιείται με τις έννοιες της μεταφοράς (μεταμόρφωση του υλικού που παρέχει απεριόριστες δυνατότητες έκφρασης και μετακίνησης από τη φαντασία στη λογική και αντίθετα, την ψευδαίσθηση («πράττω σαν») και την υπερβολή (τρόπος μεγέθυνσης του χώρου και του χρόνου για την καλύτερη αναγνώριση των σημασιών). Ο χαρακτήρας των μέσων και των τεχνικών που χρησιμοποιούνται διακρίνεται σε κυριολεκτικό και συμβολικό. Για παράδειγμα ένα κάθισμα μπορεί να είναι κυριολεκτικό, αλλά και συμβολικό σημείο αναπαριστώντας έναν θρόνο. Έτσι η δραματική τέχνη αφορά την αναλογική αναπαράσταση της πραγματικότητας (το καταδηλούμενο) και τη συμπληρωματική (το συμπαραδηλούμενο). Τα στοιχεία που αλληλοεπιδρούν και αλληλεξαρτώνται είναι ο διάλογος, η κίνηση, ο ρόλος, τα αντικείμενα-σκηνικό, τα κοστούμια, το φως (Ζερβόπουλος & Κανακίδου, 2004).

Το θέατρο ως τέχνη ασκείται από (επαγγελματίες) ηθοποιούς, οι οποίοι «παιδεύονται» μέσα από αντίστοιχες σπουδές και μελέτη των θεατρικών κειμένων. Σε αυτό το πλαίσιο οι δρώντες στη σκηνή χρειάζεται να αποδώσουν το θεατρικό κείμενο με κατεύθυνση προς το θεατή χρησιμοποιώντας τεχνικές και υπάρχουν προδιαγραφές για αυτή τη δράση. Π.χ. ο Αρμένης (1985) ασκεί κριτική στις περιπτώσεις όπου μπορεί να υπάρχει λόγος αλλά όχι θέατρο, όταν αυτός κακοποιείται μέσω μίας στείρας ωραιοποίησης, στόμφου ή απαγγελίας (Αρμένης, 1985).

Το θέατρο όμως δεν είναι ένας χώρος αποκλειστικά για αυτούς που ποιούν ήθος (ηθοποιοί), με κατεύθυνση από τον εαυτό προς τους άλλους. Όποιος κι αν καταγίνει με το θέατρο μπορεί να ανακαλύψει στοιχεία της προσωπικότητάς του που κρατά κρυμμένα. Π.χ. Ένας άνθρωπος που φαίνεται να κυριαρχεί ο φόβος μπορεί να εκδηλώσει θάρρος, κάποιος που μπορεί να αποστρέφεται τα βασανιστήρια να εκδηλώσει σαδιστικές τάσεις κτλ. Οι εκδηλώσεις

αυτές μπορούν να λάβουν χώρα όταν κάποιος υποδυθεί έναν αντίστοιχο ρόλο και μπει στη θέση του. Το θέατρο είναι μέσο μάθησης μέσω της πράξης. Με αυτήν την έννοια υπάρχει η θέση ότι θέατρο μπορούν να κάνουν όλοι, γιατί είναι μια έμφυτη πράξη έκφρασης για τον άνθρωπο. Με αυτήν την έννοια δεν υπάρχει ο αόρατος τοίχος μεταξύ της πλατείας και της σκηνής. Στη θέση αυτήν στηρίζονται είδη θεάτρου που διαπραγματεύονται κοινωνικά θέματα και εμπειρίες με τη συμμετοχή των θεατών, όπως π.χ. το Θέατρο του Καταπιεσμένου (Θ.τ.Κ.), το Θέατρο Φόρουμ (Ζώνιου, 2003).

Σε συνέχεια των παραπάνω κάποιες από τις βασικές λειτουργίες της δραματικής τέχνης είναι η ψυχαγωγική (συναίσθημα), η αισθητική, η ψυχολογική (κατάσταση βιώματος) και η παιδαγωγική. Η τελευταία αφορά την ανάπτυξη ικανοτήτων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων που αφορούν στην φαντασία, την ενσυναίσθηση, τη χρήση της ανάμνησης, τη δημιουργία του νέου, την επικοινωνία, τη χρήση της γλώσσας κ.α. (Ζερβόπουλος & Κανακίδου, 2004).

3.1. Θεατρική αγωγή και παιδαγωγική πράξη

Στη θεατρική αγωγή το παιδί με μέσο την ψυχαγωγία οδηγείται στη μόρφωση, στη διαπαιδαγώγηση, την κοινωνικοποίηση και στο χτίσιμο της προσωπικότητάς του, καθώς η τέχνη του θεάτρου είναι όχι μόνο δραματική και θεατρική αλλά και παιδευτική και αγωγική (Γιάνναρης, 1994). Ο Κουρετζής (1991) αναφέρει ότι η σύγχρονη τάση στην παιδαγωγική και το θέατρο συνθέτει τα θετικά στοιχεία δύο άλλων. Από τη μία της ρεαλιστικής, που αφορά στον τεχνολογικό προσανατολισμό και τη σύνδεση του σχολείου με την ευρύτερη οικονομική δομή της χώρας, εστιάζοντας στον δυναμισμό που γίνεται ανταγωνισμός. Από την άλλη της ανθρωπιστικής που επισημαίνει ότι τα παιδιά ωθούνται στα άμεσα δεδομένα της σύγχρονης πραγματικότητας βεβιασμένα, κάτι που είναι ψυχολογικά και ηθικά προβληματική. Η σύνθετη τάση λοιπόν θέλει ένα εκπαιδευτικό σύστημα όπου η επιθυμία της δύναμης να συνδυάζεται με την ενόραση και η τεχνολογική ανάπτυξη να μην αφανίζει τις πνευματικές αξίες για την πολύπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Δίνει έμφαση στη γνώση ως μέσο απόδοσης και εξέλιξης και όχι κυριαρχίας (Κουρετζής, 1991).

Η θεατρική αγωγή δεν αφορά μόνο την παράσταση. Το δραματικό παιχνίδι αποτελεί πυλώνα της. Είναι παιχνίδι και αυτό είναι μία κοινή δραστηριότητα μεταξύ του παιδιού και του ηθοποιού. Είναι δράση που συνδέεται με το θέατρο και την πολυπλοκότητά του και ανήκει στο

παιχνίδι, με παιχνίδια- ασκήσεις. Έχει ως βάση την υπομονή του παιδαγωγού και την εμπειρία του καλλιτέχνη και μπορεί να οδηγήσει σε θεατρική δημιουργία (Beauchamp, 1998). Το θεατρικό παιχνίδι προετοιμάζει το παιδί για μία δημιουργική περίοδο και της εξέλιξη των ανθρώπινων σχέσεων μέσα από την απελευθέρωση της φαντασίας του. Σε αυτό η κίνηση αποτελεί μέσο έκφρασης και η αίσθηση της κίνησης μέσο απόκτησης της γνώσης, σε ένα κλίμα όπου δεν υπάρχει επιτυχία και αποτυχία (Κουρετζής, 1991), έχει όμως κανόνες, ή κώδικες. Χώρο χρόνο, καθώς είναι παιχνίδι. Γι' αυτό εμπεριέχει και τη χαρά να παίζεις. Και σταματά όταν η λειτουργία της έκφρασης επισκιάζει την επικοινωνία (Faure & Lascar, 1994).

Το παιδί μπορεί να απολαύσει την αλλαγή της πραγματικότητας μέσα από τη διαδικασία του παιχνιδιού. Το θεατρικό παιχνίδι είναι παιδαγωγική πράξη και διαφοροποιείται από τη θεατρική πράξη καθώς στοχεύει στην ικανοποίηση του παιδιού και δανείζεται από αυτήν τα στοιχεία της σκηνικής σύμβασης. Αποτελεί ομαδική δραστηριότητα και χρησιμοποιεί κυρίως τον αυτοσχεδιασμό και την αναπαράσταση (Σεξτου, 1998). Στο θεατρικό παιχνίδι το παιδί δε χρειάζεται να «πράξει σαν», δηλαδή να ασκήσει υποκριτική καθώς σε αυτό αναπαριστά τον κόσμο όπως τον βλέπει το ίδιο, μέσα από ένα είδος παιχνιδιού το οποίο ανήκει στο χώρο μεταξύ των παιδιών επιτρέποντας την έκφραση του εγωκεντρισμού τους και της άποψης για τον εαυτό τους και τον περιβάλλοντα χώρο σε μία πορεία προς στην αυτοπραγμάτωση, την αυτογνωσία, τη συμφιλίωση με τον «άλλον» (Ζερβόπουλος & Κανακίδου, 2004).

Η Παπαγεωργίου (2014) αναφέρει τα εν δυνάμει οφέλη του θεατρικού παιχνιδιού σε σχέση με: τις γνωστικές επιδεξιότητες, την ανάπτυξη της φαντασίας, την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, την ικανότητα (αυθόρμητης) έκφρασης, την ικανότητα επικοινωνίας, την αυτοπειθαρχία, τη δημιουργικότητα, τη συναισθηματική αντίληψη, την ενσυναίσθηση, την ομαδικότητα και την κοινωνικότητα (Παπαγεωργίου, 2014).

Η δραστηριότητα του δράματος επιτρέπει την ασφαλή συμμετοχή και μάθηση των παιδιών καθώς μπορούν να βγουν ανά πάσα στιγμή από τη συνθήκη και τα οφέλη του μπορούν να εμφανιστούν όταν γίνεται υπεύθυνα (Σεξτου, 2005). Το θεατρικό παιχνίδι περιλαμβάνει τη συγκροτημένη ανάληψη ρόλων και τη δραματοποίηση εμπειριών και προϋποθέτει την ανάπτυξη του ρόλου του/της εκπαιδευτικού βάσει των κανόνων της Αγωγής και της Παιδείας με σκοπό να χρησιμοποιήσει την δραματική και θεατρική πράξη ως παιδαγωγική και όχι για τη δημιουργία ηθοποιών (Γιάνναρης, 1994). Ο/η εκπαιδευτικός στο θεατρικό παιχνίδι προτείνει και δείχνει, δεν επιβάλλει. Δεν καθοδηγεί την αισθητική της πράξης σύμφωνα με τις δικές του προτιμήσεις,

συντονίζει το παιχνίδι ανάλογα με το αν τα παιδιά θέλουν να παίξουν, προτείνει τη θεματική της δραστηριότητας όταν καταλαβαίνει ότι το θέμα είναι οικείο στους/τις μαθητές/τριες ή όταν τα παιδιά εκφράζουν την περιέργειά τους (Ζερβόπουλος & Κανακίδου, 2004). Ως εμπυχωτής ουσιαστικά συμμετέχει, δεν εξουσιάζει, ακολουθεί, δεν ελέγχει τα παιδιά και δεν μένει αμέτοχος στις καταστάσεις που βιώνουν τα παιδιά στο θεατρικό παιχνίδι (Κουρετζης, 1991). Δεν υπάρχει έτοιμη συνταγή στη θεατρική εμπύχωση, αλλά ο κάθε εμπυχωτής προσαρμόζει στην προσωπικότητα τους και τις ανάγκες τις μεθόδους που θα εφαρμόσει. Υπάρχουν πολυάριθμες μέθοδοι και κάποιοι άνθρωποι έχουν έναν κοινό τρόπο σκέψης για την εμπύχωση, όπως συμβαίνει και στην παιδαγωγική (Beauchamp, 1998).

Για τη λειτουργία της σχέσης του θεάτρου και κοινωνίας μέσα από τις δράσεις της δραματικής τέχνης στην εκπαίδευση χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός να λάβει σοβαρά υπόψη μία σειρά από παράγοντες. Αυτοί είναι τα χαρακτηριστικά του σχολείου και της ομάδας δηλαδή την ηλικία, τα μοναδικά χαρακτηριστικά και ενδιαφέροντά τους, τις ανάγκες των παιδιών, τις ικανότητές τους, τη δημιουργική τους ανταπόκριση, την προηγούμενη εμπειρία των παιδιών στην έννοια της Θεατρικής Αγωγής, το χώρο, τα τεχνολογικά μέσα. (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

3.2. Η θεατρική αγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα

Στην Ευρώπη, ήδη από τη δεκαετία του '60 το θέατρο στην Βρετανία είχε ξεκινήσει να λειτουργεί στην εκπαίδευση ως μέσο εκπαίδευσης και όχι μόνο ως μέσο τέχνης (παράσταση) διαμορφώνοντας το βρετανικό Theatre in Education (TiE). Το είδος αυτού του θεάτρου έχει τις ρίζες του στο εναλλακτικό κοινωνικό θέατρο, τους αγώνες για ελευθερία και ισότητα, τη δημιουργικότητα, τον αντιρατσισμό, την παιδαγωγική του θεάτρου, στην παιδοκεντρική διδασκαλία και στην ενδυνάμωση των μαθητών/τριών για ενεργή συμμετοχή σε συλλογικές δημοκρατικές διαδικασίες και να ασχολούνται με κοινωνικά ζητήματα. Τα θεατροπαιδαγωγικά στο πλαίσιο του TiE προγράμματα περιλαμβάνουν δράση και συζήτηση με ερέθισμα μία θεατρική παράσταση, βιωματικά εργαστήρια εκπαιδευτικού δράματος, θεατρικό παιχνίδι, δραματοποίηση υλικού, συζητήσεις και λήψη αποφάσεων (Σέξτου, 2005).

Τη δεκαετία του '80 στην Βρετανία αναπτύχθηκε το Εκπαιδευτικό Δράμα ("Drama in Education"). Το Εκπαιδευτικό Δράμα είναι μία παιδαγωγική πράξη, αντλεί υλικό από τις

τεχνικές του θεάτρου και έχει ως αφετηρία την έμφυτη τάση και ικανότητα του ανθρώπου να «δρα» και αναπαριστά τον κόσμο ώστε να έρθει σε επαφή μαζί του. Το Εκπαιδευτικό Δράμα στοχεύει στην πολύπλευρη ανάπτυξη των μαθητών/τριών μέσα από τα στοιχεία της θεατρικής τέχνης, επεκτείνοντας τα όρια του Θεάτρου και της Θεατρικής Αγωγής στο σχολείο, ουσιαστικά εφαρμόζοντας την αυτοσχέδια σκηνή της σχολικής τάξης. Το παιδί με τη συμμετοχή του σε ομαδικές δραστηριότητες μπορεί να φτάσει στη δράση αποφορτίζοντας δύσκολα συναισθήματα και μετασχηματίζοντάς τα μέσω της κάθαρσης (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Επίσημα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η Θεατρική Αγωγή εμφανίζεται το 1989 στο αναλυτικό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου (Σέξτου, 1998). Το 1990 εκδόθηκε το Προεδρικό Διάταγμα 132/10-4-1990, το οποίο αναφέρει το Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής (Εικαστικά, Μουσική, Θεατρική Αγωγή) των Γ', Δ', Ε' και Στ' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου. Σε σχέση με τη Θεατρική Αγωγή, σε αυτή αναφέρεται το θέατρο ως μέσο στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσω του θεατρικού παιχνιδιού, το οποίο μπορεί να συναντά και τις άλλες καλλιτεχνικές δραστηριότητες, π.χ. δημιουργία μάσκας, αλλά και να παίρνει θέματα π.χ. προς αυτοσχεδιασμό από τα άλλα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος (βλ. Π.Δ. 132/10-4-1990). Το 1993 το Υπουργείο Παιδείας εξέδωσε το βιβλίο για το δάσκαλο Θεατρική Αγωγή 1. (Κουρετζής & Άλκηστις, 1993), με αντίστοιχες δραστηριότητες, το οποίο απευθύνονταν στο/στη δάσκαλο/δασκάλα και τη/τον νηπιαγωγό. Το 2003 εκδόθηκε η Υπουργική Απόφαση 21072α/Γ2/28-2-2003 (ΦΕΚ 303/τ. Β'/ 13-3-2003), όπου η θεατρική αγωγή τοποθετούνταν στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) σε όλες τις τάξεις του δημοτικού και του γυμνασίου, ενώ στο αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) στην Ε' και ΣΤ' τάξη του Δημοτικού, με αντίστοιχο βιβλίο³. Στην Υπουργική αυτή Απόφαση θέτονταν οι στόχοι και προτεινόταν ασκήσεις και θεατρικά παιχνίδια για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής, αλλά στα πλαίσια και άλλων μαθημάτων π.χ. αυτοσχεδιαστική προσπάθεια αναπαράστασης της σύλληψης του Ρήγα Φεραίου (Ιστορία).

Το 1994 ξεκίνησε ο σχεδιασμός του προγράμματος «Μελίνα»- Εκπαίδευση και Πολιτισμός, στο πλαίσιο της Ελληνικής Προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που αφορούσε ένα πιλοτικό πρόγραμμα των Υπουργείων Παιδείας και Πολιτισμού για την προώθηση των τεχνών και του πολιτισμού (το Θέατρο, τη Μουσική, το Χορό και την Κίνηση, την Εικαστική και

---

³ Μουγιανιάκος, Π, Μώρου, Α., Παπαδημούλης, Χ. & Φραγκή, Μ. (χ.η.). Θεατρική Αγωγή. Βιβλίο Δασκάλου. Αθήνα: ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Οπτικοακουστική έκφραση) μέσα στο σχολείο και τη συμβολή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, χ.η.). Την περίοδο 1995-2001, εφαρμόστηκε σε 92 Δημοτικά σχολεία στην Ελλάδα και σε δύο επί πλέον Δημοτικά σχολεία της Κύπρου, ενώ την περίοδο 2001- 2004 εφαρμόστηκε πειραματικά σε όλα τα Δημοτικά σχολεία της πόλης των Χανίων. Το πρόγραμμα αφορούσε την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα τέχνης και πολιτισμού και αντίστοιχο υλικό για την στήριξη όχι μόνο των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων που υλοποιούν μέσα στις τάξεις τους, αλλά στην πορεία και των γνωστικών μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος στην Α/θμια εκπαίδευση (γλώσσα, μαθηματικά, μελέτη περιβάλλοντος, ιστορία και γεωγραφία) (Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, χ.η.).

Σήμερα, στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα τυπικής εκπαίδευσης ως αυτόνομο μάθημα η Θεατρική Αγωγή εφαρμόζεται στο πλαίσιο της αισθητικής αγωγής στις τέσσερις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου⁴ και φυσικά εμπεριέχεται στο μάθημα του θεάτρου στα Καλλιτεχνικά σχολεία. Στο Γυμνάσιο η Θεατρική Αγωγή δεν είναι αυτόνομο μάθημα, όμως, σύμφωνα και με την Υπουργική Απόφαση 21072α/Γ2/28-2-2003 (ΦΕΚ 303/τ. Β'/ 13-3-2003) εφαρμόζεται μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση της μάθησης. Το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) πρότεινε για το σχολικό έτος 2020-2021 για τις τάξεις Α' - Β' Δημοτικού θεματικές που θα έχουν ως άξονα τη γνωριμία με τον κόσμο του θεάτρου και για τις τάξεις Γ' - Δ' Δημοτικού, θεματικές που θα αφορούν τη μύηση στους κώδικες του θεάτρου, με ομαδικά παιχνίδια και δραματοποίηση. Στη θεατρική αγωγή η προσέγγιση του θεάτρου από τα παιδιά επικεντρώνεται στην αναγνώριση του εκφραστικού σώματος και τη σύνδεση του λόγου με τη χειρονομία, την κραυγή, τον χώρο, το χρώμα, τον ρυθμό, στη δημιουργία ιστοριών από τη δράση τους με ένα κοστουμί μία μαριονέτα κτλ. Το ΙΕΠ προτείνει ακόμα τη συνεργασία με την ομάδα εικαστικών και μουσικής, είτε ως παράλληλη δράση είτε με στόχο μία κοινή δράση π.χ. μουσικοθεατρικό δρώμενο (ΙΕΠ, 2020). Στο πιο πρόσφατο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής

---

4 Νόμος 4807/2021, άρθρο 54, παρ. 2, Θεσμικό πλαίσιο τηλεργασίας, διατάξεις για το ανθρώπινο δυναμικό του δημοσίου τομέα και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 96/Α/11-6-2021)

Αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο⁵, που κατά τα σχολικά έτη 2021-2022 και 2022-2023, εφαρμόζεται πιλοτικά σε όλα τα Πρότυπα και Πειραματικά Δημοτικά σχολεία της χώρας, σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών και που από το σχολικό έτος 2023-2024 θα εφαρμοσθεί σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία της χώρας, προσδιορίζονται οι παιδαγωγικές και διδακτικές της μέθοδοι όπως το θεατρικό παιχνίδι, η δραματοποίηση κ.α. με τις διαφορετικές μορφές της όπως το διδασκόμενο μάθημα, η ελεύθερη δημιουργία και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις. Αναφέρεται επίσης ότι η θεατρική αγωγή επιδιώκει οι μαθητές/τριες να έρθουν σε επαφή με κλασικές αξίες (π.χ. πολιτική συνείδηση, δικαιοσύνη κ.α.) μέσω διαμόρφωσης κατάλληλου δραματικού περιβάλλοντος από άλλα πεδία όπως η αρχαιοελληνική γραμματεία, η ιστορία, το περιβάλλον κα, ενώ μπορούν να αξιοποιήσουν θεατρικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων (πχ λογοτεχνία), των ανθρωπιστικών και των κοινωνικών και των θετικών επιστημών, στη ανάπτυξη εργαστηρίου δημιουργικής γραφής, σε δράσεις που αφορούν διαπολιτισμικές δεξιότητες, στις σχολικές γιορτές (εκδηλώσεις πολιτισμού στο σχολείο) κ.α. Ακόμα, η θεατρική αγωγή στην εκπαίδευση περιλαμβάνει τη δημιουργία θεατροπαιδαγωγικών προγραμμάτων π.χ. την παράσταση, την οργάνωση εκπαιδευτικών επισκέψεων σε θέατρα, συνεργασία με καλλιτέχνες-δημιουργούς, τη δημιουργία κ.α. (βλ. ΦΕΚ 6205/Β/23-12-2021).

3.3.Θεατρικό παιχνίδι στην εκπαίδευση- τεχνικές

Όπως αναφέρθηκε στην Ελλάδα το θεατρικό παιχνίδι εντάσσεται στην θεατρική αγωγή στο δημοτικό σχολείο. Σε αυτό εφαρμόζονται μία σειρά από τεχνικές ανάλογα με τον παιδαγωγικό στόχο και την ομάδα των παιδιών. Η Beauchamp (1998) επισημαίνει ότι είναι σημαντικό να εξετάζεται το πώς αντιδρούν τα παιδιά στις δραστηριότητες και το αν με αυτές οδηγούνται εύκολα στην έκφραση (Beauchamp, 1998).

Ένα βασικό στοιχείο στο θεατρικό παιχνίδι είναι τα δημιουργικά ερεθίσματα όπου στο πέρασμα του παιδιού σε μία υποθετική κατάσταση συμβάλλουν κάποια ερεθίσματα όπως κάποια υλικά: (πανιά, κοστούμια, καπέλα, μάσκες, κούκλες, μαριονέτες, αγάλματα, βιβλία, ρολόγια, παράσημα, αντίκες, νομίσματα κτλ), η λογοτεχνία, έγγραφα, οπτικά ερεθίσματα, ακουστικά κ.α.

⁵ Υπουργική Απόφαση Αριθμ. 166196/Δ1/2021 Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 6205/Β/23-12-2021).

Σημαντικό ρόλο στο θεατρικό παιχνίδι έχει ο αυτοσχεδιασμός: «η τεχνική της υποκριτικής τέχνης που δε βασίζεται στο σενάριο αλλά στην αυθόρμητη έκφραση του συναισθήματος και στην επινόηση της στιγμής» (Σεξτου, 1998, σελ 22). Ο αυτοσχεδιασμός είναι ένα βασικό μέσο αξιοποίησης της φαντασίας. Ωστόσο δεν πρόκειται για φανταστικό γεγονός, αλλά για πραγματικότητα, με την έννοια γεγονότος που είναι η ζωή και η κατάθεση των αληθινών συναισθημάτων που βιώνει το άτομο που δρα. Το παιδί, σαν ηθοποιός, μπαίνει σε μία κατάσταση όπου οι ρόλοι και ο μύθος αποτελούνται από ΑΝ που δημιουργεί μία υποθετική πραγματικότητα που βασίζεται όμως στη ζωή. Ο αυτοσχεδιασμός διακρίνεται σε ατομικό, ομαδικό, αυτοσχεδιασμό ως προς τη θεματολογία (καθοδηγούμενος), ελεύθερο, σκηνικό (μπροστά σε θεατές). Μπορεί να πραγματοποιείται είτε ως αυτόνομη δραστηριότητα είτε ως προθάλαμος για θεατρικό δρώμενο και μπορεί να γίνονται ενδιάμεσες συνεννοήσεις ώστε να δουν πως πήγε και να δημιουργούνται παραλλαγές. Ένα άλλο βασικό στοιχείο του θεατρικού παιχνιδιού είναι η δραματοποίηση, δηλαδή η δραστηριότητα που βασίζεται σε συγκεκριμένο κείμενο, όχι θεατρικό κείμενο αλλά ένα δομημένο γεγονός όπως ο μύθος, θρύλος, το λαϊκό έθιμο, η ιστορία, ένα γεγονός καθημερινότητας κτλ. δίνοντας την ευκαιρία στο παιδί να έρθει σε επαφή με τον πολιτισμό και τις τέχνες (Σεξτου, 1998).

Στο χώρο του θεατρικού παιχνιδιού ανήκουν και τεχνικές όπως το κουκλοθέατρο, το θέατρο σκιών (Faure & Lascar, 1994), η παντομίμα, ενώ άλλα τεχνικά στοιχεία είναι εκμετάλλευση του τυχαίου, τα κύρια κωμικά στοιχεία (υπερβολή- αντίθεση), η δημιουργία περιβάλλοντος δράσης (π.χ. τεχνητό ή φυσικό δάσος), η χρήση της μάσκας, τα οπτικοακουστικά ερεθίσματα, η αποστασιοποίηση (δυνατότητα να βγει από το ρόλο να τον τροποποιήσει να τον κριτικάρει), το «Γκοτέσκο» (ανεξήγητο, υπερτονισμένο, παιχνιδιάρικο ύφος, παιχνίδι με τη λογική και το παράλογο) (Κουρετζής, 1991).

Το Θεατρικό Παιχνίδι μπορεί να διεξάγεται σε τέσσερα στάδια: την απελευθέρωση (ευαισθητοποίηση και συγκρότηση της ομάδας), την αναπαραγωγή (παιχνίδι ρόλων, ερωτήσεις), τον σκηνικό αυτοσχεδιασμό (θεατρικό δρώμενο) και την ανάλυση (συζήτηση, κριτική ανάλυση, υπόθεση, εικαστική επεξεργασία, συγγραφή κειμένων) (Κουρετζής, 1991).

Πιο συγκεκριμένα, στη φάση της απελευθέρωσης ο/η εκπαιδευτικός συντονίζει σύντομα αισθητηριακά, φωνητικά και σωματικά παιχνίδια, ασκήσεις αναπνοής, συγκέντρωσης, χαλάρωσης και εμπιστοσύνης κ.ά., ώστε να υπάρξει δέσιμο της ομάδας και εμπιστοσύνη. Οι δράσεις αυτές βοηθούν στην άρση αναστολών στην επικοινωνία των μελών της ομάδας, στην

ενεργοποίησης της φαντασίας και την ευαισθητοποίηση. Στην φάση της αναπαραγωγής: ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να φέρει ένα ερέθισμα. Γίνονται ομάδες για να εργαστούν πάνω σε ένα θέμα και αυτοσχεδιάζουν επιλέγοντας τους ρόλους και διαμορφώνοντας κατάλληλα το χώρο π.χ. δύο καρέκλες της τάξης γίνονται καναπέδες, τέσσερα θρανία οι τοίχοι ενός σπιτιού, τα παιδιά μετατρέπονται επίσης μέσα από τους ρόλους που επέλεξαν. Μέσα από αυτούς αναπτύσσονται συγκρούσεις ή αντιπαραθέσεις που οδηγούν στη δράση. Στο στάδιο της θεατρικής δράσης ή του σκηνικού αυτοσχεδιασμού τα παιδιά με το σώμα, την κίνηση, τον λόγο και την εικόνα, δρουν σε μία συνεχή δυναμική σχέση με τους θεατές, σε ένα παιχνίδι που κινείται μεταξύ του πραγματικού και του φανταστικού. Στο στάδιο της αξιολόγησης, αναλύονται όσα διαδραματίστηκαν. Η ομάδα μπορεί να συζητήσει κάτι που την ενδιαφέρει, ή και να αξιολογήσει την εμπειρία που αποκτήθηκε και την προοπτική της (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Οι Faure και Lascar (1994) αναφέρουν ως μία μεθοδική πορεία την εξής: χαλάρωση-σωματικές ασκήσεις- αυτοσχεδιασμοί, ενώ για τους ίδιους τους αυτοσχεδιασμούς προτείνουν αφού γίνουν να ακολουθήσουν ασκήσεις και να επαναληφθούν και προτείνουν έναν ιδανικό αριθμό παιδιών στην ομάδα τα 10-12 άτομα (Faure και Lascar, 1994). Για παράδειγμα η χαλάρωση θα μπορούσε να είναι ασκήσεις αναπνοής όπου τα παιδιά κατανοούν και ελέγχουν τη λειτουργία της αναπνοής. Άλλα παιχνίδια μπορούν να είναι παιχνίδια δραματικής έκφρασης που στοχεύουν στη διέγερση των αισθητήριων οργάνων, παιχνίδια με το σώμα για τη συνειδητοποίηση του χώρου ως μιας ολότητας και για τον έλεγχο της κίνησης και του προσωπικού ρυθμού, παιχνίδια παρατηρητικότητας, μνήμης και φαντασίας που βοηθούν στη συγκέντρωση και την προσοχή, ασκήσεις φαντασίας (Σεξτου, 1998).

Μία άλλη σειρά δραστηριότητας θεατρικού παιχνιδιού (εργαστήριο) είναι: ενεργοποίηση (διαφαίνεται ο στόχος της δραστηριότητας, σωματική προθέρμανση π.χ βηματίζω διαφορετικά κτλ), χαλάρωση (προκαταρτική δραστηριότητα που δίνει το στοιχείο της αλλαγής του ρυθμού του εργαστηρίου), παιχνίδια ασκήσεις εσωτερίκευσης (ανάμνηση, πχ ακούγεται ένας ήχος και ζητείται να παρατηρήσουν τα άτομα τι τους δημιουργεί), παιχνίδια ασκήσεις εξερεύνησης (αφορούν το άτομο και το αντικείμενο, π.χ. παριστάνουν μια ηλικία, να μιλήσουν τα αντικείμενα), παιχνίδια ασκήσεις δραματοποίησης και θεατροποίηση (αυτοσχεδιασμοί), επαναφορά (συζήτηση). Οι δραστηριότητες αυτές θα πρέπει να είναι ενδιαφέρουσες και προσαρμοσμένες στα άτομα βοηθώντας στη φαντασία και την έκφραση, να προτείνουν ένα πρόβλημα προς λύση, και να έχουν σαφείς οδηγίες (Beauchamp, 1998).

Οι Παπαθανασίου και Μπασκλαβάνη (2001) αναφέρουν το τι περιλαμβάνει το θεατρικό παιχνίδι: ο κύκλος, το ζέσταμα, οι ομαδικές ασκήσεις, τα παιχνίδια (όπου μπορεί να υπάρχει και παραλλαγή ή εξέλιξη) κατασκευές, χρόνος, μουσική κίνηση και στο τέλος η συζήτηση ή κριτική για το αν ήταν κατανοητό και ενδιαφέρον το θέμα και μέσα στο θέμα του αυτοσχεδιασμού κι αν έχουμε άλλες προτάσεις. Οι ίδιες προτείνουν δραστηριότητες όπως στα πλαίσιο γνωριμίας, παιχνιδιών φαντασίας, κίνησης, χαλάρωσης, παιχνιδιών με τις αισθήσεις, αυτοσχεδιασμοί κτλ. Για παράδειγμα: Να πει ο καθένας το όνομά του με κάποιον τρόπο (ψιθυριστά, τραγουδιστά κτλ) ή με κάποια κίνηση, να φανταστούν ότι είναι ξαπλωμένοι στην παραλία πάνω στη ζεστή άμμο και ο ήλιος τους ζεσταίνει, να δημιουργήσουν λευκή μάσκα με συνοδεία κλασικής μουσικής, να κινηθούν παριστάνοντας ένα ζώο που φαντάζονται, να κλείσουν τα μάτια και χαϊδέψουν ένα μπισκότο ανοίγοντας τα μάτια να το παρατηρήσουν κατόπιν να το μυρίσουν κατόπιν να το τρίψουν ακούγοντας τον ήχο που κάνει και να το δαγκώσουν. Να παρατηρήσουν ποιος λείπει τι έχει πίσω του, ποια αντικείμενα αφήσαμε κάτω, να κάνουν παντομίμα ένα πρωινό ξύπνημα, να αναπαραστήσουν ότι φυσάνε κεριά, όταν έχουν άγχος, όταν τρέχουν να προλάβουν το λεωφορείο, να κάνουν ασκήσεις διαφραγματικής αναπνοής, να παίρνουν βαθιά ανάσα και να λένε με γρήγορα και δυνατά μία φράση, να χασμουρηθούν αργά αργά και χωρίς ήχο στην αρχή με ήχο, να κάνουν ασκήσεις ορθοφωνίας (π.χ. τα συμπλέγματα γκ ντ όταν βρίσκονται στην αρχή μιας λέξης προφέρονται σαν τα λατινικά g d κτλ), να παίζουν μια ιστορία με τα χέρια, να αναπαραστήσουν μία σκηνή χωρίς να μιλούν (π.χ. διευθυντής που απολύει υπάλληλο), ή με λόγο (αυτοσχεδιασμοί σε ζευγάρια), να κάνουν απλούς ομαδικούς αυτοσχεδιασμούς π.χ. στη λαϊκή αγορά στο σιδηροδρομικό σταθμό, να υποδυθεί ο καθένας μία διάσημη ηθοποιό ένα βιαστικό επιχειρηματία να αυτοσχεδιάσουν ελεύθερα έναν διάλογο αποφασίζοντας τα πρόσωπα και το θέμα αυτοσχεδιασμοί που στηρίζονται σε ένα πρόβλημα (Παπαθανασίου & Μπασκλαβάνη, 2001). Άλλες τεχνικές που μπορεί να χρησιμοποιούνται μπορεί αν αφορούν διαχωρισμό σε ομάδες π.χ. δίνοντας στα παιδιά ονόματα φρούτων, την ενεργοποίηση π.χ. με μίμηση της κίνησης που κάνει κάποιος, εμπιστοσύνης π.χ σε ζευγάρια ο ένας οδηγεί τον άλλον που έχει κλειστά μάτια, κ.α. (Γκόβας, 2003).

Γενικά υπάρχουν πολλές προτάσεις από επαγγελματίες που ασχολούνται με το θεατρικό παιχνίδι και έχει σημασία η δομή της δραστηριότητας που όπως αναφέρθηκε δεν περιλαμβάνει μόνο το βίωμα αλλά και την ανάλυση. Για παράδειγμα, σε ομάδες 5-7 ατόμων μπορούν να αναπαριστούν με τα σώματά τους ένα ζώο, (επικίνδυνο φίδι, ένα περήφανο άλογο, μία

αγριεμένη κατσίκα κτλ) χρησιμοποιώντας κίνηση και ήχο (όχι πρόταση). Κατόπιν γίνεται συζήτηση και ενθαρρύνεται ο αφενός ο σχολιασμός μέσω ερωτήσεων (πώς καταλάβατε ότι ήταν αγριεμένη κατσίκα;) και αφετέρου ανάλυση της σκέψης με ερωτήσεις του συντονιστή προς τα ζώα, π.χ.: για την κατσίκα «Γιατί είσαι αγριεμένη;» για το άλογο: «Πού ήσουν;» κτλ. Ένα άλλο παράδειγμα μπορεί να είναι η δημιουργία μίας ιστορίας μέσα από ένα θέμα π.χ. Ο/η εκπαιδευτικός ορίζει το νοερό σύνορο μιας περιοχής και τα παιδιά καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις, για να δημιουργήσουν την ιστορία ενός τόπου, με την περιγραφή των ιστοριών των επιμέρους τοποθεσιών τις οποίες αναλαμβάνουν σε ομάδες. Πρακτικά οι ομάδες εφευρίσκουν τις ιστορίες και τις δραματοποιούν με διάφορες θεατρικές τεχνικές στις οποίες πειραματίζονται, δημιουργώντας σκηνές. Ένας άλλος τρόπος είναι να ασχοληθούν με ένα θέμα π.χ. την ομορφιά, μέσω του εκπαιδευτικού δράματος. Η έννοια μπορεί να διερευνηθεί αρχικά με ερωτήσεις (π.χ. πώς δημιουργούνται τα πρότυπα της ομορφιάς, ποιοι παράγοντες; κτλ) και κατόπιν να προβούν με ένα ομαδικό γλυπτό όπου ο καθένας παίρνει τη στάση που τον κάνει να αισθάνεται ωραία και τέλος γίνεται αναστοχαστική συζήτηση (Αυδή & Χατζηγεωργίου, 2009)

4.Θεατρικό παιχνίδι και δημιουργική γραφή

Όπως αντιλαμβάνεται κάποιος, η δημιουργική γραφή και το θεατρικό παιχνίδι αποτελούν δύο αλληλεπιδραστικές, δημιουργικές, παιδαγωγικές διαδικασίες που ευνοούν την ομαδικότητα και προωθούν την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη, εμπεριέχοντας πολλές φορές η μία την άλλη ή και εξαρτώμενες πολλές φορές η μία από την άλλη. Οι αυτοσχεδιασμοί με αφορμή ένα ερέθισμα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν προσχέδιο για τη δημιουργία της υπόθεσης ενός έργου, ενώ ένα κείμενο, μία ιστορία μπορεί να δραματοποιηθεί, οι λέξεις μπορούν να αναπαρασταθούν. Η σειρά της δράσης και της αφήγησης μπορεί να εναλλάσσεται σε μία δραστηριότητα, παράγοντας είτε τη μία είτε την άλλη.

Μέσα από τα παραπάνω προκύπτει η ιδέα για την αξιοποίηση του Εκπαιδευτικού Δράματος στην παραγωγή δημιουργικού γραψίματος με τον Τσιώτο (2014) να περιγράφει τη διαδικασία ως τη δημιουργία κειμένων μέσα από τη «δημιουργία» ενός φανταστικού χωροχρόνου από τα πραγματικά πρόσωπα που δρουν και υποδύονται ρόλους μέσα σε ένα πραγματικό χωροχρόνο. Ο ίδιος εκτιμά ότι η στενότερη συνάφεια του δράματος με τη γραφή αφορά τη διαδικασία όπου το άτομο που γράφει όσο υποδύεται κάποιο χαρακτήρα δηλαδή «γράφει-μέσα-σε ρόλο» (“write-in-role”) (Τσιώτσος, 2014). Ήδη μέσα στους στόχους που αναμένεται να επιτευχθούν με τη θεατρική αγωγή είναι και «Η αξιοποίηση θεατρικών μεθόδων και τεχνικών για την ανάπτυξη δια ζώσης και ψηφιακού εργαστηρίου δημιουργικής γραφής και μεταγραφή αφηγηματικού κειμένου σε δραματικό», μέσα και από αντίστοιχα εργαστήρια που προσδιορίζονται στο πρόγραμμα σπουδών (βλ. ΦΕΚ 6205/Β/23-12-2021, σελ. 78666).

Το κείμενο μπορεί να είναι δραματικό ή αφηγηματικό. Και τα δύο αυτά είδη αφηγούνται μία ιστορία δημιουργώντας συνθήκες στις οποίες οι χαρακτήρες αναπτύσσουν δράση. Η διαφορά των δύο είναι ότι το δραματικό κείμενο γράφεται με σκοπό να παρασταθεί. Σε αυτό υπάρχει το βασικό έργο, το κύριο κείμενο που εκφέρεται από τους διαλόγους των ηρώων και είναι το σενάριο κι ένα δευτερεύον κείμενο που αφορά τα επιμέρους στοιχεία, π.χ. τον τίτλο, τα πρόσωπα, τις σκηνικές οδηγίες κ.α. Αντίθετα, αποτελούνται από παραγράφους που περιλαμβάνουν το διάλογο. Ακόμα, τα αφηγηματικά κείμενα απευθύνονται σε ένα άτομο, τον αναγνώστη, ενώ τα δραματικά κείμενα σε πολλά άτομα, τους θεατές. Στο δραματικό κείμενο λειτουργεί στο παρόν και οι ήρωες/ηθοποιοί είναι αυτοί που δίνουν την πλοκή και τις πληροφορίες του έργου οι οποίες ζωντανεύουν μέσα από την οπτική του σκηνοθέτη, του

σκηνογράφου, των ηθοποιών και όλων των συντελεστών της παράστασης ενώ στο αφηγηματικό ο συγγραφέας (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Η συγγραφή ενός παιδικού θεατρικού έργου μπορεί να γίνει με τη βοήθεια δραστηριοτήτων για παιδιά. Η Beauchamp (1998), προτείνει ότι οι δραστηριότητες εμπύχωσης των παιδιών που προηγούνται της συγγραφής ενός έργου ή που γίνονται παράλληλα, εμπλουτίζουν περισσότερο τον συγγραφέα αν γίνονται μετά την επιλογή του θέματος, των χαρακτήρων και της ιστορίας του έργου του. Οι δραστηριότητες αυτές τον βοηθούν να διαπιστώσει αν η διαίσθησή του και η παρατηρητικότητα του με βάση τις οποίες γράφει είναι σωστές και αν ο τρόπος γραφής του είναι προσιτός (Beauchamp, 1998).

Η παρούσα εργασία αφορά μία διδακτική προσέγγιση δημιουργικής γραφής και συγκεκριμένα δραματικού κειμένου, με τη χρήση δραστηριοτήτων θεατρικού παιχνιδιού, στο πλαίσιο της θεατρικής αγωγής στην Δ τάξη του Δημοτικού σχολείου.

Β΄ ΜΕΡΟΣ- ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ

5.Διδακτική πρόταση: παραγωγή δραματικού κειμένου με τη χρήση θεατρικού παιχνιδιού

Όπως αναφέρθηκε, η δημιουργική γραφή αποτελεί οδηγό του θεάτρου και αντίστροφα. Το παιδικό θέατρο κατέχει εξέχουσα θέση στην ανάπτυξη των παιδιών. Η δημιουργικότητα αποτελεί σημαντική δεξιότητα για τη ζωή ενός ανθρώπου και την προστατευτική του ευελιξία. Σήμερα ειδικά που ο κόσμος έγινε πιο «συμπιεσμένος» μέσα και από την ευρεία χρήση του διαδικτύου και τη χρήση της τεχνολογίας της επικοινωνίας, η ικανότητα φιλτραρίσματος και αξιολόγησης πληροφοριών και φαινομένων, ως προστατευτική τεχνική, είναι απαραίτητη. Η βιωματική μάθηση και παραγωγή επιβάλλεται στον αντίποδα μιας πληθώρας ερεθισμάτων προς την παθητική τους εισρόφηση.

Μέσα σε αυτό το κλίμα, στην παρούσα εργασία θα αναπτυχθεί ένα μοντέλο διδακτικής προσέγγισης στο μάθημα της θεατρικής αγωγής και συγκεκριμένα στο πλαίσιο ενός εργαστηρίου δημιουργικής γραφής. Η Υπουργική Απόφαση 21072α/Γ2/28-2-2003 (ΦΕΚ 303/τ. Β΄/ 13-3-2003) τοποθετεί τη δημιουργία δραματικών κειμένων μέσω εργαστηρίων γραφής στην Ε΄ και Στ΄ τάξη του Δημοτικού και κυρίως αφορά τη μεταγραφή αφηγηματικού κειμένου σε δραματικό. Ωστόσο, το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) πρότεινε για το σχολικό έτος 2020-2021 για τις τάξεις Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού, θεματικές που θα αφορούν δημιουργία ιστοριών μέσα από τη δράση των μαθητών/τριων- αυτοσχεδιασμοί (ΙΕΠ, 2020). Στο πιο πρόσφατο πρόγραμμα σπουδών της θεατρικής αγωγής (ΦΕΚ 6205/Β/23-12-2021), αναφέρεται ρητά η διεξαγωγή εργαστηρίου δημιουργικής γραφής και η παρούσα διδακτική πρόταση θα μπορούσε να περιλαμβάνεται στο πλαίσιο αυτού. Σε συνδυασμό των παραπάνω, προτείνεται η παραγωγή του κειμένου να γίνει μέσω της δράσης των μαθητών/τριων.

Η διδακτική αυτή πρόταση μέσω ενός εργαστηρίου δημιουργικής γραφής γίνεται βάσει της σύνθεσης διαφορετικών εμπειριών του συγγραφέα ως εκπαιδευτικού και επαγγελματία του θεατρικού χώρου και την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Σε αυτό οι μαθητές/τριες θα δημιουργήσουν ένα νέο έργο ως συνέχεια ενός παραμυθιού, ερχόμενοι/ες ουσιαστικά σε επαφή με την έννοια της διακειμενικότητας. Η δημιουργία αυτή θα γίνει μέσα από την ενεργή συμμετοχή τους, με τη χρήση βιωματικών δραστηριοτήτων.

Ο /η εκπαιδευτικός καλείται να προκαλέσει τη συνέχεια ενός παραμυθιού με τη μορφή θεατρικού έργου με δημιουργούς τα παιδιά. Η θεατρική μορφή του παραμυθιού, βασισμένη στο

διάλογο, θα δώσει στους μαθητές /τριες τη δυνατότητα να ανακαλύψουν τις αρετές του σκηνικού λόγου. Ο/η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα, τα παιδιά βρίσκουν απαντήσεις, ανατρέπουν, φιλτράρουν και ανακαλύπτουν τον άμεσο λόγο, απορρίπτεται το περισσό, το φλύαρο και δίνεται η συνέχεια της πλοκής του μύθου. Ο διάλογος, ως βιωματική γνώση, των μαθητών/τριων θα αποτελέσει οδηγό για τον «κορμό» του έργου. Ο/η εκπαιδευτικός ανακαλύπτει την ιστορία μέσα από τα μάτια των παιδιών. Απαιτείται η παρατήρηση, καταγραφή, σύνθεση. Αυτή η σύνθεση ανοίγει τα πλαίσια και αφήνει ζωτικό χώρο μέσα στη διαδικασία της δημιουργικής γραφής. Τα παραπάνω παρατίθενται στο δημιουργικό μέρος της παρούσας εργασίας που αποτελείται από α) τα στάδια του προτεινόμενου εργαστηρίου και β) ένα θεατρικό κείμενο που θα μπορούσε να παραχθεί μέσα από αυτήν τη διαδικασία.

Η θεματική που επιλέχθηκε θα μπορούσε να έχει ως αφορμή μία παρατήρηση ενός φαινομένου ή συμβάντος, όπως για παράδειγμα στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση την τάση των παιδιών να θέλουν να μπου ή να βγουν πρώτοι από την τάξη δημιουργώντας εντάσεις σε ένα δικό τους ανταγωνιστικό κλίμα. Το θέμα αυτό μπορεί να επισημανθεί με την πρώτη ευκαιρία σε άμεσο χρόνο και να τεθεί ως προβληματισμός που μετασχηματίζεται σε θεματική στην οποία τα παιδιά θα πρέπει να συμφωνήσουν πρώτα στο να ασχοληθούν.

Η εκπαιδευτική βαθμίδα που επιλέχθηκε είναι η μεγαλύτερη τάξη του δημοτικού σχολείου όπου διδάσκεται η θεατρική αγωγή. Η ενασχόληση με τη δημιουργική γραφή στις μεγάλες τάξεις του δημοτικού προτείνεται από την Παπαδημητρίου (2014), υποστηρίζοντας ότι τα παιδιά δύνανται να γράψουν συνεργατικά πολύ καλές παραμυθικές ιστορίες απαντώντας στις ερωτήσεις: «Ποιος, Πότε, Πώς ήταν, Πού δρούσε, Ποιο ρόλο είχε, Ποιο εμπόδιο εμφανίστηκε, Πώς πέτυχε το σκοπό του» (Παπαδημητρίου, 2014, σ. 9). Στο παρόν εργαστήριο προτείνεται η συγγραφή να έχει ως παραγόμενο ένα δραματικό κείμενο μέσα από τη ζωντανή διαδικασία του διαλόγου και της αλληλεπίδρασης μαθητών της Δ τάξης του Δημοτικού σχολείου, που είναι και η τελευταία τάξη στην οποία σήμερα διδάσκεται η θεατρική αγωγή. Αναμένεται ο αριθμός των παιδιών στην τάξη να είναι περίπου 23, σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα για τον αριθμό των παιδιών ανά τάξη σε πολλές περιοχές της χώρας μας.

Η διαδικασία αυτή προσεγγίζει το θέατρο της επινόησης όπου το κείμενο που πρόκειται να παρασταθεί δεν υπάρχει από πριν αλλά δημιουργείται από την αρχή από τους συντελεστές της παράστασης που θα πραγματοποιηθεί. Το θέατρο της επινόησης δεν είναι αυτοσχεδιασμός επί σκηνής, αφού το τελικό κείμενο διαμορφώνεται σε προγενέστερο στάδιο της παράστασης το

οποίο «επινοείται» σταδιακά μεταξύ των συντελεστών μέσα από διαδικασίες που έχουν ως σκοπό να φτάσουν σε αυτήν την επινοήση. Έτσι η διαδραστικότητα και η ομαδικότητα της δράσης των συντελεστών που φτιάχνουν το δικό τους έργο είναι τα κύρια στοιχεία του Θεάτρου της Επινοήσης (Mederos Syssoyeva 2013 Στο Πίγκου- Ρεπούση, 2019).

Το έργο που επιλέχθηκε ως βάση στην παρούσα εργασία είναι ο μύθος του Αισώπου «Η χελώνα και ο λαγός» δημιουργώντας τη συνέχεια της ιστορίας. Πιο συγκεκριμένα, η προσέγγιση αυτή θα περιλαμβάνει:

- A. Την ανάγνωση του μύθου του Αισώπου και την αναστοχαστική συζήτηση πάνω σε αυτόν.
- B. Τη διεξαγωγή βιοματικών δράσεων θεατρικού παιχνιδιού, όπου οι μαθητές/τριες δημιουργούν τις σκηνές της συνέχειας του μύθου και διαπραγματεύονται με ενεργή συμμετοχή, τα θέματα που αναπτύσσονται στην δράση.
- Γ. Την καταγραφή του τελικού κειμένου ενός νέου έργου.

Τίτλος: Ο λαγός και η χελώνα:

Εκπαιδευτική βαθμίδα: Δ Δημοτικού

Διδακτικό αντικείμενο: Θεατρική Αγωγή.

Διδακτική ενότητα: Εργαστήρι Δημιουργικής Γραφής. Τάξη: Δ΄ Δημοτικού.

Εκτιμώμενη χρονική διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες

Χώρος: μια μεγάλη σχολική τάξη με διάταξη ώστε τα θρανία να βρίσκονται σε έναν μεγάλο κύκλο και να υπάρχει χώρος στη μέση για κίνηση

5.1.Στόχοι της διδακτικής πρότασης

Σε επίπεδο γνώσεων:

- να έρθουν σε επαφή με το μύθο του Αισώπου με μία πιο αναλυτική ματιά
- να κατανοήσουν τους τρόπους με τους οποίους μπορεί κάποιος να διεκδικεί
- να συνειδητοποιήσουν δικές τους ανάγκες σε σχέση με το να νικούν ή να είναι πρώτοι σε μία διαδικασία π.χ. ένα άθλημα ή ένα παιχνίδι και τη σημασία αυτής έναντι άλλων αναγκών π.χ. της φιλίας,

Σε επίπεδο δεξιοτήτων:

- να εξελίξουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους,
- να αναπτύξουν συνεργατικές, κοινωνικές και οργανωτικές δεξιότητες μέσω των ομαδικών βιωματικών δραστηριοτήτων,
- να εξελίξουν τις δεξιότητές τους στο λόγο μέσα και από το χώρο για την ανάπτυξη του στους αυτοσχεδιασμούς, και την γραπτή του επεξεργασία και αποτύπωση.
- Να αναπτύσσουν δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων.

Σε επίπεδο στάσεων και αξιών:

- να καλλιεργήσουν μια στάση ζωής αποδοχής του εαυτού τους και του άλλου
- να απορρίπτουν την αμοραλιστική στάση κακού ανταγωνισμού νίκης με κάθε μέσο
- να υπερασπίζονται τη δικαιοσύνη, την ισότητα και το νοιάξιμο για τον άλλον

5.2.Απαιτούμενες γνώσεις, δεξιότητες και υλικά

Ο/η εκπαιδευτικός χρειάζεται να είναι εξοικειωμένος/η με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, τις τεχνικές του θεατρικού παιχνιδιού και της δημιουργικής γραφής. Ο ρόλος του έχει ως βάση την εμπύχωση. Ο ρόλος αυτός προσδιορίζεται από τους Μπακιρτζή και Σλαυκίδη (2019), ως διευκολυντικός προς την ομάδα ώστε να θέσει στόχους και να ενεργοποιηθεί για να τους πετύχει, διαδικασία στην οποία ο εμπυχωτής ακούει ενεργά, προτείνει, συνοδεύει, συνεργάζεται. Οι ίδιοι αναφέρουν ότι κάποιος από τους στόχους της εμπύχωσης ανάλογα με την περίπτωση, είναι η εκπαίδευση, η παραγωγή ενός έργου, η διασκέδαση, η προσωπική ανάπτυξη και επισημαίνουν την αποτίναξη από τη διαδικασία της εμπύχωσης του αυταρχικού ηγέτη που αποφασίζει για το τι θα κάνουν τα παιδιά, χωρίς τη συνεργασία και τη συναπόφαση αυτού. Σε αυτή η παρουσία και επιβράβευση από τον ηγέτη είναι απαραίτητη για την κινητοποίηση και τη δράση. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται μία επιθετικότητα από τα παιδιά προς τα πιο αδύναμα ψυχολογικά και παρεμποδίζεται η αυτονομία και η κοινωνικότητα (Μπακιρτζή & Σλαυκίδης, 2019).

Με βάση τα παραπάνω ο/η εκπαιδευτικός της θεατρικής αγωγής είναι σημαντικό να διέπεται από τις αρχές του δημοκρατικού ηγέτη και τις αντίστοιχες δεξιότητες. Αυτό δε σημαίνει

ότι δεν θα συντονίζει και δε θα οργανώνει. Μια παρατήρηση στην περίπτωση μη παρέμβασης στα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων του δημοτικού είναι ο κίνδυνος διατήρησης και μηνύματος ότι είναι επιτρεπτή όχι μόνο η αρχηγική τάση κάποιων παιδιών, αλλά και η τάση καταπίεσης παιδιών από άλλα που μπορεί να φτάνουν σε φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού. Σε κάθε ομαδική δραστηριότητα υπάρχουν ρόλοι. Ωστόσο χρέος του εκπαιδευτικού σε αυτές τις ηλικίες δεν είναι να τους καταλύσει, αλλά είναι όχι μόνο να βοηθήσει τα παιδιά να αναγνωρίσουν τα όρια, αλλά και να τα θέσει όπου χρειάζεται και να βοηθήσει στην ισότιμη συμμετοχή.

Οι Creech και Bhavnagri (2002) δίνουν έμφαση στις αποδόσεις των παιδιών με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, το ρόλο του οποίου προσδιορίζουν στο να παρέχει τις κατάλληλες συνθήκες ώστε τα παιδιά να μπορέσουν να φτάσουν στο υψηλότερο επίπεδο των δυνατοτήτων τους στο να δημιουργήσουν ιστορίες με ένα πρόβλημα, λύση, σύγκρουση που θα έχουν αρχή, η μέση και τέλος (Creech & Bhavnagri, 2002).

Με βάση τα παραπάνω, ο/η εκπαιδευτικός χρειάζεται να κατέχει δεξιότητες όπως ο δημοκρατικός τρόπος ηγεσίας, η ενσυναίσθηση και η ευελιξία στο να αποφασίζει το χρόνο και τον τρόπο παρέμβασής του/της, το ενδιαφέρον για τα παιδιά.

Όσον αφορά τους/τις μαθητές/τριες, αυτοί/ές είναι σημαντικό να είναι εξοικειωμένοι/ες με τις τεχνικές της θεατρικής αγωγής και γίνεται σε μαθητές/τριες της Δ' τάξης του δημοτικού σχολείου που έχουν ήδη την αντίστοιχη εξοικείωση τα προηγούμενα έτη. Επιπλέον όμως προτείνεται να μη γίνει στην αρχή της σχολικής χρονιάς ώστε αφενός ο/η εκπαιδευτικός να έχει τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με τις μοναδικές ανάγκες του κάθε παιδιού τη συγκεκριμένη σχολική χρονιά και να έχει δοθεί χρόνος «ζεστάματος» και στο θέμα των δραστηριοτήτων θεατρικού παιχνιδιού και στο θέμα της γραφής.

Σε σχέση με τα απαιτούμενα υλικά για το εργαστήριο, θα χρειαστεί μια κάμερα ή ένα «έξυπνο» κινητό τηλέφωνο για την καταγραφή των σκηνών μέσα από τους αυτοσχεδιασμούς. Για την καταγραφή αυτή θα χρειαστούν και αντίστοιχες υπεύθυνες δηλώσεις των γονέων συναίνεσης, όπου θα ενημερώνονται και για την καταστροφή των αρχείων μετά το πέρας της διάρκειας του εργαστηρίου. Θα χρειαστεί ακόμα κάποια γραφική ύλη, όπως χαρτόνι, ψαλίδια κόλλα μαρκαδόροι, λάστιχα, κορδόνια κτλ.

5.3. Η επιλογή του αρχικού κειμένου

Στο πλαίσιο ενός εργαστηρίου γραφής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση επιχειρείται καταγραφή της συνέχια μίας ιστορίας σε δραματικό κείμενο, με στόχο τη δυνατότητα επεξεργασίας και δημιουργικής παραγωγής ιδεών από μία υπάρχουσα βάση. Το γενικό σκεπτικό της πρότασης είναι η δυνατότητα των μαθητών/τριών να παράγουν ιδέες παίρνοντας αφορμές από οικεία ερεθίσματα, ως μία χρήσιμη «ανακύκλωση» και μη απόρριψη του γνωστού. Είναι σημαντικό το αρχικό κείμενο να έχει ήδη δημιουργήσει σκέψεις και συναισθήματα «ζεσταίνοντας» ήδη τα παιδιά που καλούνται να συνεχίσουν.

Οι μύθοι του Αισώπου εκτός των άλλων παρουσιάζουν θεατρικό ενδιαφέρον. Σε αυτά εξετάζονται κίνητρα και οι αδυναμίες παραπέμποντας τον αναγνώστη, τον ηθοποιό ή τον θεατή στη συνείδησή του με έναν σατυρικό και δυναμικό τρόπο, (Σέξτου, 1994 στο Σέξτου, 1998) και εμπεριέχουν τα στοιχεία που συγκινούν τα παιδιά στοιχεία όπως οι σκανταλιές των ζώων (Γιάνναρης, 1994). Με βάση τα παραπάνω επιλέγεται ένας γνωστός στα παιδιά, έτσι ώστε αφενός να έχουν την εξοικείωση ώστε να νιώθουν πιο σίγουρα ότι κατέχουν την ιστορία, αφετέρου η σιγουριά αυτή να προετοιμάσει το έδαφος για τη διαδικασία της ελεύθερης εξέλιξης στη μετατροπή της και του παιχνιδιού με αυτήν. Ο μύθος του λαγού και της χελώνας είναι ένας πολύ γνωστός μύθος στα παιδιά ήδη από την προσχολική αγωγή, τα οποία γνωρίζουν ήδη το διδακτικό του χαρακτήρα.

5.4. Περιγραφή σταδίων του εργαστηρίου

Ακολουθεί η περιγραφή του περιεχομένου των 8 διδακτικών ωρών. Η περιγραφή γίνεται κυρίως στον α' πληθυντικό που αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς θεατρικής αγωγής. Στη διάρκεια των δράσεων ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει με κάμερα τους αυτοσχεδιασμούς και κρατά σημειώσεις για σημεία και παρατηρήσεις που χρειάζεται να αναστοχαστεί. Σε αυτές δίνει έμφαση στο πώς αντιδρούν τα παιδιά στις δραστηριότητες κι αν τους βοηθούν στην έκφραση, αν κατανοούν τι είναι πρόσωπο που βιώνει διαφορετικές εμπειρίες και διάλογος, αν αισθάνονται πως η επιλογή λέξεων έχει σημασία για το χαρακτήρα κτλ (Beauchamp, 1998). Παράλληλα μπορεί να προβαίνει σε επισημάνσεις ορθοφωνίας μετά τις σκηνές π.χ. για το άκουσμα των φθόγγων αλλά και για τον τονισμό, την παύση κτλ (βλ Παπακωνσταντίνου, 1985).

Συνάντηση 1^η

Εξηγούμε στα παιδιά ότι θα ασχοληθούμε με το ζήτημα ποιος είναι πρώτος ή δεύτερος, όπως ήδη έχουν συμφωνήσει, μέσα από δραστηριότητες. Μέσα από αυτές θα γράψουμε τη συνέχεια του μύθου μας «Ο λαγός και η χελώνα», μέσα από ρόλους που θα πάρουμε για τα επόμενα 8 μαθήματα δηλαδή 2 μήνες.

Διαβάζουμε το μύθο. Αφού έχει χωρίσει ο/η εκπαιδευτικός το μύθο σε τμήματα όσα και τα παιδιά της τάξης, κάθε παιδί διαβάζει το τμήμα που του αναλογεί, ως ένα πρώτο μήνυμα ενεργητικής ενασχόλησης με το μύθο όλης της τάξης. (15 λεπτά)

Ζητούμε από τους/τις μαθητές/τριες να σχολιάσουν σύντομα σημεία της ιστορίας σε σχέση με τις σχέσεις των ηρώων και τους χαρακτήρες χρησιμοποιώντας αντίστοιχες ερωτήσεις π.χ. «Τι λέει ο λαγός και βάσει αυτών πώς σας φαίνεται ο χαρακτήρας του;». Πως δημιουργούνται οι χαρακτήρες; Η προσεκτική επιλογή των λόγων και πράξεων τους αναδεικνύουν τον χαρακτήρα. Πως ο θεατής μπορεί να κατανοήσει αυτό που ο συγγραφέας έχει ως σκέψη. Οι αντιδράσεις των ηρώων προκαλούνται για κάποιο λόγο, έτσι αποκτά συνοχή η πλοκή και ο χαρακτήρας συνέπεια. Με αντίστοιχες ερωτήσεις και επισημάνσεις γίνεται συζήτηση και για τις σωματικές ικανότητες και για το πόσο οι άνθρωποι κάνουν τα πάντα για αυτό, για την ενσυναίσθηση και το πώς νιώθουν οι άλλοι όταν τους υποτιμούμε κτλ (10 λεπτά).

Σε συνέχεια των παραπάνω και για την εισαγωγή στον τρόπο δημιουργίας μίας ιστορίας Με στόχο την κατανόηση της έννοιας της αλληλουχίας χρησιμοποιείται μία δραστηριότητα σχετική και με την αφορμή για το παρόν εργαστήρι. Επιλέγουμε 6 παιδιά με κάποιο παιχνίδι που μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω γνωριμία (π.χ. όσοι έχουν γεννηθεί τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο, ή έχουν μεγαλύτερη αδερφή κτλ) ή και όχι (π.χ. όσοι σήμερα φοράνε άσπρη μπλούζα ή πουκάμισο κτλ). Καλούμε τα παιδιά να σταθούν με τη σειρά που θα επιλέξουν στο διάδρομο έξω από την τάξη (αν υπάρχει διαμάχη ο/η εκπαιδευτικός ορίζει εκείνος αναφέροντας ότι είναι μόνο ένα παιχνίδι και δεν ορίζει ποιος/α είναι ο/η καλύτερος/η) και να πιάσουν το ένα παιδί το χέρι του άλλου (το μπροστά δίνει το δεξί του χέρι στο πίσω που το κρατάει με το δεξί του χέρι). Τους δίνουμε την οδηγία μόλις ακούσουν ένα σύνθημα να τρέξουν προσεκτικά και να μπουνε μέσα στην τάξη και με την ίδια σειρά γρήγορα να βγουν. Αναφέρουμε στα παιδιά που κάθονται στην τάξη ότι τα 6 παιδιά που κρατιούνται είναι ένα σύνολο, μία αλυσίδα, δε γίνεται να υπάρχει κάποιο χωρίς τα άλλα. Δίνουμε την οδηγία να θυμηθούν τη σειρά που μπήκαν. Όταν θα μπουνε τα παιδιά που έτρεξαν μέσα στην τάξη θα έχει δοθεί η οδηγία να μπουνε με

διαφορετική σειρά από αυτήν που έτρεξαν. Καλούμε τους παρατηρητές να θυμηθούν τη σειρά των 6 παιδιών. Αναμένεται τα παιδιά να θυμούνται πιο συχνά το πρώτο και το τελευταίο παιδί. Δίνουμε ενδείξεις για να τα βοηθήσουμε μέχρι να βρουν τη σειρά και των υπολοίπων (βλ και Creech & Bhavnagri, 2002). Στη συνέχεια συνδέουμε την σειρά των παιδιών με την έννοια της αλληλουχίας επισημαίνοντας τη σημασία και των παιδιών που βρίσκονται μεταξύ του πρώτου και του τελευταίου για το σύνολο (την αλυσίδα) και τη συνδέουμε με τη σημασία της αλληλουχίας των γεγονότων σε μία ιστορία επισημαίνοντας την έννοια της μέσης και όχι μόνο της αρχής και του τέλους. (20 λεπτά)

Συνάντηση 2^η

Σε κάθε εκκίνηση της συνάντησης θα πρέπει να διακρίνουμε τη διάθεση των παιδιών και ανάλογα να γίνεται μία δραστηριότητα είτε ενεργοποίησης, είτε χαλάρωσης (Woolland, 1999). Για παράδειγμα, βάζουμε προαιρετικά μουσική και περπατάμε στο χώρο αρχικά ελεύθερα και κατόπιν προτρέπουμε τα παιδιά να περπατήσουν σαν χελώνες και κατόπιν σα λαγοί για λίγα λεπτά. Αντίστοιχα προτρέπουμε τα παιδιά: Ξεκινώντας με τον ίδιο χαλαρό τρόπο, ακούγοντας μουσική, μεταφερόμαστε με το νου μας σε τόπους και εικόνες που μας χαλαρώνουν, ακούμε ήχους, μυρίζουμε. Ή καθόμαστε αναπαυτικά, με κλειστά μάτια παίρνουμε βαθιές αναπνοές. Θα σας λέω ένα μέρος του σώματος ώστε να το σφίξουμε όσο πιο δυνατά γίνεται, τα πόδια, τα χέρια, τους γοφούς, το πρόσωπο και κρατάμε για λίγο αυτή την ένταση. Κατόπιν χαλαρώνουμε εντελώς και παίρνουμε βαθιές ανάσες. Επανάληψη για λίγο. Αντίστοιχες δραστηριότητες μπορούν να εφαρμόζονται σε κάθε έναρξη των συναντήσεων κτλ (βλ. και Γκόβας, 2003) (5 λεπτά).

Χωρίζουμε τα παιδιά σε τρεις ομάδες των 7 ατόμων (περίπου): Η μία είναι η χελώνα, η άλλη ο λαγός και τα άλλα θα παρακολουθήσουν και θα καταγράψουν. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε κάποιες δραστηριότητες χωρισμού σε ομάδες (π.χ. να γράψουμε τους ρόλους λαγός- χελώνα- παρατηρητής σε χαρτάκια σε ένα κουτί και να ζητήσουμε να τραβήξουν από ένα χαρτάκι). Ο/η εκπαιδευτικός παίζει σημαντικό ρόλο στο χωρισμό των ομάδων έχοντας ως στόχο να αξιοποιηθεί το δυναμικό των παιδιών. Η έννοια της ομάδας στην τάξη συνδέεται με τη συνειδητή οργάνωση των παιδιών που μέσα από την αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση δρουν για την επίτευξη του κοινού στόχου (Ζησοπούλου, Σιάνου-Χατζηκαμάρη & Θεοδωρίδης, 2019). Ο διαχωρισμός της τάξης γίνεται σε «αδρά» κομμάτια (τρία) ώστε από τη μία να μην είναι πολύ

μεγάλες για τη λήψη απόφασης, αλλά και ούτε πολύ μικρές να αποφευχθεί ο κίνδυνος να αγνοηθούν κάποιες ομάδες (Woolland, 1999) (5 λεπτά)

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζεται δραματοποιημένα ως ο δημιουργός του μύθου ώστε να δώσει την άδεια στα παιδιά για να συνεχίσουν το έργο του, χρησιμοποιώντας την τεχνική του εκπαιδευτικού σε ρόλο ώστε να δοθεί το έναυσμα για να αναπτυχθεί το εκπαιδευτικό δράμα (βλ. και Γκόβας, 2003). Μπορεί να έχει φέρει και κάποιο συμβολικό ένδυμα (π.χ. σαν χλαμούδα) ή/και να έχει φορέσει μία γενειάδα. Περιπατάει σα γέρος και μιλάει δραματοποιημένα. Κάποιο παιδί από τους παρατηρητές καταγράφει με την κάμερα τον/την εκπαιδευτικό. (5 λεπτά)

Βάσει την εξέλιξης των γεγονότων τα παιδιά καλούνται να αναγνωρίσουν πώς θα είναι η χελώνα αφού κέρδισε τον περίφημο λαγό. Γίνεται καταιγισμός ιδεών για την χελώνα: πώς νιώθει; Τι σκέφτεται; Πώς το εκφράζει; Π.χ. «νιώθει περήφανη, σκέφτεται ότι είναι η καλύτερη». Σε αυτήν την περίπτωση ζητάμε από τα παιδιά να αναπαραστήσουν με την έκφραση του προσώπου κάποιον που καμαρώνει για τον εαυτό του. Μέσα από τον καταιγισμό δίνεται μία πρώτη έμφαση στη σημασία της σκέψης πίσω από το συναίσθημα και την έκφρασή του (βλ. Beck, 1963). (5 λεπτά)

Καλούμε τα παιδιά της ομάδας της χελώνας να διαβάσουν ό,τι γράφτηκε στον πίνακα και να αποφασίζουν το προφίλ της καταγράφοντας το τι που, πώς, ώστε να αποδοθεί ως ιδέα. Η ομάδα της χελώνας ορίζει ένα παιδί για να παίζει τη χελώνα. Στο μεταξύ η ομάδα του λαγού καλείται να ορίσει το άτομο που θα παίζει. Η χελώνα παίζει έναν μονόλογο μία φορά και τα υπόλοιπα παιδιά εμπλουτίζουν το λόγο με ιδέες. Ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει με το κινητό. Στη συνέχεια ο λαγός μπαίνει στη σκηνή. Πώς θα απαντούσε στα λεγόμενα της χελώνας; (Πως μέσω του διαλόγου εξελίσσεται η πλοκή του έργου; Με ποιους τρόπους ο διάλογος αποκτά αμεσότητα και ροή;) Τα παιδιά που είναι ο λαγός βάσει της εικόνας της χελώνας καλούνται να αντιδράσουν ως λαγός.

Ο/η εκπαιδευτικός διευκολύνει ρωτώντας τι συμβαίνει στο λαγό τώρα που έχασε από τη χελώνα; Οι ερωτήσεις είναι σημαντικό εργαλείο για τον/την εκπαιδευτικό για τη βοήθεια της εξέλιξης των ιδεών των παιδιών (Αλκηστις, 1998). Τα παιδιά χρησιμοποιώντας την εμπειρία τους από τις δικές του κοινότητες και μπορεί να αναφέρουν ότι τον κοροϊδεύουν τα άλλα ζώα. Ωστόσο σε έναν εικονικό, προστατευόμενο ρόλο μπορούν να διεκδικήσουν τη θέση τους πιο δυναμικά.

Μέσα στον ενθουσιασμό κάποια παιδιά μπορεί να πουν αυθόρμητα λέξεις ομόηχες με αυτές που ακούνε π.χ. «βλίτα- βήτα» ή να χρησιμοποιήσουν μία λέξη σε πρόταση που έχουν τα

ίδια στο νου τους π.χ. «είμαι 100 (χρονών)- τρέχω με 100!» Οι αυθόρμητες αυτές εκφράσεις μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν διαμορφώνοντας ένα κείμενο, βοηθώντας στην συμπερίληψη παιδιών που μπορεί να δυσκολεύονται να ακολουθήσουν τη ροή της διαδικασίας, δίνοντας τους την ευκαιρία συμμετοχής και διαφορετικής θέσης στο σύνολο και βάζοντας σε μία άλλη θέση τον αυθορμητισμό τους.

Τα παιδιά πιθανόν να μπουν σε μία διαδικασία αντιπαράθεσης μεταξύ των δύο ομάδων της χελώνας και του λαγού. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να παρέμβει ρωτώντας: τι μπορούν να κάνουν τώρα που είναι ο ένας ενάντια στον άλλον; Τι κάνετε εσείς; Τα παιδιά μπορεί να αναζητήσουν μία λύση και αναφέρουν για ένα τρίτο πρόσωπο στο ρόλο του ειρηνοποιού. (30 λεπτά)

Στο τέλος καλούμε τα παιδιά να αξιολογήσουν τη διαδικασία αναφέροντας πώς τους φάνηκε και αν έχουν κάποια διαφωνία για όσα διαδραματίστηκαν. (5 λεπτά)

Συνάντηση 3^η

Αρχικά γίνονται δραστηριότητες ενεργοποίησης ή χαλάρωσης. (5 λεπτά).

Ζητούμε από τα παιδιά να αναφέρουν μία περίληψη της υπόθεσης του έργου που ξεκίνησε και ορίζουμε την ομάδα που παρατηρούσε τώρα να γίνει ο ειρηνοποιός. Κάνουμε ερωτήσεις για την ταυτότητα αυτού: τι επάγγελμα θα μπορούσε να κάνει αυτός ο ειρηνοποιός; Τι άλλο θα μπορούσε να ήταν; Τα παιδιά μπορεί να χρησιμοποιήσουν τη δική τους εμπειρία σε περιπτώσεις σχολικού εκφοβισμού μιλώντας για έναν διαμεσολαβητή ή να αναφέρουν και άλλες ιδιότητες (π.χ. ψυχολόγος κτλ). Ζητάμε από την ομάδα που κάνει τον ειρηνοποιό να επιμεληθεί το όνομα (π.χ. Κύριος Αγαπάκης) και την εμφάνιση του ειρηνοποιού. Θα μπορούσαν να βάλουν π.χ. καπέλο ή σακάκι ή μαστούνι όπως οι καθωσπρέπει κύριοι υποδεικνύοντας έτσι τους τρόπους του. Σε αυτήν την περίπτωση ζητούμε από την κάθε ομάδα να φτιάξει με τα χαρτόνια χαρακτηριστικά του ήρωα της ομάδας τους. Για παράδειγμα ο ειρηνοποιός θα έχει ψηλό καπέλο και μαστούνι, ο λαγός μεγάλα αυτιά και η χελώνα καβούκι.

Μπορούμε να ρωτήσουμε τα παιδιά πώς τους φαίνονται οι χαρακτήρες και αναλόγως μπορεί τα παιδιά που έχουν πιο έντονη παρουσία και διασκεδάζουν με την ιστορία να υποστηρίξουν μία χαλαρή διάθεση και ακόμα να αποτυπώσουν ιλαρά στερεότυπα π.χ. για τη φιγούρα ενός ψυχολόγου ή πολιτικού. (15 λεπτά)

Καλούμε τα παιδιά να ορίσουν από ένα παιδί από τις τρεις αντίστοιχες ομάδες για να παίξει σε έναν αυτοσχεδιασμό και να αυτοσχεδιάσουν έναν διάλογο. Τα παιδιά σταματούν και συσκέπτονται και μετά ξαναπαίζουν.

Ο δάσκαλος θα πρέπει να έχει στο νου του να αποτρέψει τον κίνδυνο το παιδί που ορίζεται να παίξει να γίνει ένα είδος γελωτοποιού. Σε αυτό μπορεί να ορίσει και ο ίδιος και άλλα παιδιά να παίξουν ξανά (Faure & Lascar, 1994). (20 λεπτά)

Στο τέλος ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ενθαρρύνει τη συζήτηση σε σχέση με τα διαφορετικά γνωρίσματα και δεξιότητες που έχουν οι άνθρωποι. Η ιστορία μπορεί να έχει καταλήξει ότι θα χρειαστεί να ξαναγίνει ο αγώνας, αλλά αυτό είναι κάτι που δεν είναι αποδεκτό και από τα δύο μέρη με τους ίδιους όρους, μέσα από μία διαπραγμάτευση που έχει τα χαρακτηριστικά του τρόπου που αλληλοεπιδρούν τα παιδιά. (5 λεπτά)

Συνάντηση 4^η

Αρχικά γίνονται δραστηριότητες ενεργοποίησης ή χαλάρωσης. (5 λεπτά).

Ζητούμε από τα παιδιά να αναφέρουν μία περίληψη της υπόθεσης του έργου. Ο/η εκπαιδευτικός για να συνεχίσει την ιστορία μπορεί να χρησιμοποιήσει μία δυναμική που συμβαίνει στην τάξη και που μπορεί να έχει συμβεί κατά την είσοδο στην τάξη: όταν τα παιδιά απευθύνονται στον δάσκαλο έχοντας διάφορα αιτήματα ή παρατηρήσεις («Κύριε με κορόιδεψε! Κύριε μου είπε...!» κτλ). Μέσα σε αυτό το κλίμα, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να εκμεταλλευτεί το τυχαίο (βλ. Κουρετζής, 1991) και να προσκαλέσει τα παιδιά που είναι στην ομάδα του λαγού και της χελώνας να αυτοσχεδιάσουν απευθυνόμενα στον ίδιο ως Αίσωπο ώστε να γίνει «διαιτητής» της κόντρας τους. (10 λεπτά).

Εδώ μπορεί να δοθεί η ευκαιρία για ενασχόληση με το ζήτημα των σχέσεων των συνομηλίκων σε περιπτώσεις ζητημάτων που προκύπτουν μεταξύ τους. Μπορούμε να κάνουμε ερωτήσεις όπως: Αν μαλώσετε μεταξύ σας για κάποιο ζήτημα πώς λύνετε τις παρεξηγήσεις σας; Υπάρχει κάποιος τρίτος που μπαίνει με κάποιον τρόπο στην παρεξήγηση; Τα παιδιά μπορεί να μιλήσουν για κάποιο τρίτο άτομο, έναν κοινό φίλο που αναλαμβάνει πολλές φορές να μεταφέρει πληροφορίες ή και μηνύματα. Μέσα σε αυτό το κλίμα μπορεί να αναφερθεί και η περίπτωση αυτός ο φίλος να ενισχύει την κόντρα μέσα από τα μηνύματα που μεταφέρει, όπως το να λέει στο ένα μέλος λόγια που δεν είπε το άλλο και αντίστροφα. (5 λεπτά)

Καλούμε τις ομάδες να ορίσουν τους εκπροσώπους τους και δίνουμε την άσκηση σε τριάδα να αναπαραστήσουν με παντομίμα για δύο λεπτά τα δύο μέλη που είναι σε αντιδικία και το άτομο που όμως υποκρίνεται ότι θέλει να τα βοηθήσει, ενώ ενισχύει την αντιδικία. Είναι σημαντικό να ορίσουμε την παντομίμα στα παιδιά, δηλαδή να επιστήσουμε την προσοχή τους στο ότι δεν πρέπει να δείχνουν π.χ. τα αντικείμενα αλλά να αλληλεπιδρούν μαζί τους χωρίς να μιλούν. Π.χ. να μην περιγράφουν χωρίς να μιλούν μία κόλλα χαρτί αλλά να αλληλεπιδρούν με αυτήν σα να υπήρχε. Στη συνέχεια ζητάμε από τις ομάδες να βάλουν λόγια σε όσα είδαν και να τα καταγράψουν. (15 λεπτά)

Στη συνέχεια ζητάμε από τους/τις μαθητές/τριες να διαβάσουν τα γραπτά τους. Μπορούμε να παρεμβαίνουμε με μικρές δραστηριότητες δημιουργικής γραφής π.χ. μιλάνε για τον ύπνο «τι ήχο κάνει ο ύπνος;» και καταγράφουν επιπλέον λέξεις. Γίνεται συζήτηση για να αποφασιστεί η εμφάνιση ενός ζώου που θα παίζει αυτόν τον ρόλο. Τα παιδιά μπορεί να καταλήξουν στην αλεπού, που έχει τη φήμη μέσα από τις παιδικές ιστορίες ως το ζώο με χαρακτηριστικό την πονηριά. (10 λεπτά)

Συνάντηση 5^η

Αρχικά γίνονται δραστηριότητες ενεργοποίησης ή χαλάρωσης. (5 λεπτά).

Ζητάμε από τα παιδιά να αναφέρουν μία περίληψη της υπόθεσης του έργου ως τώρα. Κάνουμε την ερώτηση: γιατί η αλεπού φέρεται με αυτόν τον τρόπο; Μπορεί να δοθούν διάφορες απαντήσεις. «Μπορεί να θέλει να βάλει στοίχημα». Γίνεται συζήτηση για τους αθέμιτους τρόπους να κερδίζει κάποιος και για δικές τους αντίστοιχες εμπειρίες. Με ποιους τρόπους κάποιος αλλάζει το αποτέλεσμα ενός αθλητικού αγώνα; Ο/η εκπαιδευτικός δίνει σύντομα πληροφορίες σε σχέση με τα αναβολικά, λέξη που μπορεί να αναλυθεί και ετυμολογικά. Ζητάμε από τους/τις μαθητές/τριες στις ομάδες να βρουν πληροφορίες και παραδείγματα μέσα από πηγές όπως το διαδίκτυο για την επόμενη συνάντηση. (10 λεπτά)

Καλούμε την ολομέλεια να ψηφίσει ποιος από τους δύο, ο λαγός ή η χελώνα θα δεχτεί να λάβει αναβολικά και να αιτιολογήσουν σύμφωνα με τις ανάγκες των πρωταγωνιστών. (5 λεπτά)

Μπορούμε να καλέσουμε τα παιδιά να αναπαραστήσουν ήρωες κινουμένων σχεδίων που παίρνουν δύναμη από κάτι μαγικό ή μέσω μίας διαδικασίας. Στη συνέχεια δίνουμε την οδηγία τα παιδιά να προβούν σε αυτοσχεδιασμό όπου ο λαγός θα έτρωγε κάτι που θα του έδινε δύναμη

ξεκινώντας με τη φράση του λαγού «Έχω πολλή δύναμη μα πόσο δυνατός αισθάνομαι!». (20 λεπτά)

Συζήτηση. (5 λεπτά)

Συνάντηση 6^η

Αρχικά γίνονται δραστηριότητες ενεργοποίησης ή χαλάρωσης. (5 λεπτά).

Ζητάμε από τα παιδιά να αναφέρουν μία περίληψη της υπόθεσης του έργου ως τώρα. Οι ομάδες των παιδιών που ορίστηκαν φέρνουν τις πληροφορίες που συνέλεξαν για το ζήτημα του ντόπινγκ και των σκευασμάτων και γίνεται συζήτηση. Δίνεται έμφαση στην επικινδυνότητα και βάσει αυτής ζητείται να γράψουν σύντομα, σε ομάδες την εξέλιξη του αγώνα σε σχέση με το τι θα συμβεί στο λαγό απαντώντας στο ερώτημα «και μετά;» (20 λεπτά).

Οι ομάδες ορίζουν έναν εκπρόσωπο και διαβάζουν τις ιστορίες τους. Επιλέγεται τυχαία μία εκδοχή ώστε να παιχτεί θεατρικά. Τα παιδιά παίζουν μία σκηνή πιθανόν όπου το σκεύασμα που έφαγε ο λαγός τελικά του κάνει κακό σε σύνδεση με τις πληροφορίες για την επικινδυνότητα των αναβολικών. Οι κίνδυνοι φέρνουν στα παιδιά αγωνία και ενδιαφέρον με την προϋπόθεση ότι στην πλοκή και στις συγκρούσεις των προσώπων κάτι θα συμβεί που θα φέρει τη λύση και τη χαρά. Μέσα από αυτά θα πάρουν συναισθηματική ικανοποίηση και καλλιτεχνική συγκίνηση (Γιάνναρης, 1994). (20 λεπτά)

Συνάντηση 7^η

Αρχικά γίνονται δραστηριότητες ενεργοποίησης ή χαλάρωσης. (5 λεπτά).

Ζητάμε από τα παιδιά να αναφέρουν μία περίληψη της υπόθεσης του έργου ως τώρα. Μπορούμε να δώσουμε το ερέθισμα για τη συνέχεια της ιστορίας ρωτώντας π.χ. τι θα κάνει τώρα η αλεπού που θέλει να κερδίσει ο λαγός; Τελικά ποιος θα κερδίσει; Τα παιδιά έχοντας την ανάγκη της νέμεσις πιθανότατα να θέσουν και πάλι τη χελώνα ως νικήτρια. (5 λεπτά)

Γίνεται καταγισμός λέξεων που γράφονται στον πίνακα για το πώς νιώθουν και για ποιόν. Μπορούμε να κάνουμε ερωτήσεις όπως: Πώς ο λαγός και η χελώνα θα νικήσουν την έχθρα τους; Αποδόθηκε δικαιοσύνη; Αν όχι τι θα πρέπει να γίνει για να αποδοθεί δικαιοσύνη; (10 λεπτά)

Βάσει της τελευταίας έμφασης στην έννοια της φιλίας και της αποκατάστασης της δικαιοσύνης, ζητείται από τα παιδιά να παίξουν μία σκηνή δικαστηρίου μέσα από τη χρήση της διαδικασίας του θεάτρου Αγοράς (βλ. Woolland, 1999). Ποιοι κατηγορούνται; Γιατί; Σε αυτό τα παιδιά

διαμορφώνουν μία σκηνή δικαστηρίου με τα θρανία, αυτοσχεδιάζουν και όταν η σκηνή παιχτεί, επαναλαμβάνεται και τα υπόλοιπα παιδιά μπορούν να ανέβουν στη σκηνή και να προτείνουν εναλλακτικές επιλογές για τις ενέργειες των πρωταγωνιστών. Σε αυτές μπορεί να συμμετέχει και ο/η εκπαιδευτικός κάνοντας στοχευμένες ερωτήσεις για το πώς θα μπορούσε να υπάρξει μία χρήσιμη ποινή για τον/τους καταδικασθέντα/ντες. Συμβαίνει οι ήρωες των παραμυθιών να αποκτούν γνώση μέσα από οδυνηρές περιπέτειες και οι θύτες να γίνονται θύματα. Ωστόσο υπάρχει και άλλος δρόμος (Verena, 2008). (20 λεπτά)

Στο τέλος ζητείται από τα παιδιά να γράψουν ανώνυμα σε χαρτάκια πώς τους φάνηκε η όλη διαδικασία παραγωγής μιας ιστορίας μέσα από τις δραστηριότητες που προέβησαν. Ενημερώνει τα παιδιά ότι στις επόμενες συναντήσεις θα γίνει η καταγραφή των σκηνών. (5 λεπτά)

Συνάντηση 8^η

Ο/η εκπαιδευτικός αφού έχει καταγράψει τους αυτοσχεδιασμούς των παιδιών από τα βίντεο που συγκέντρωσε, φέρνει στην τάξη τα κείμενα με τους διαλόγους όπου έχει προσθέσει σημειώσεις με λέξεις που κατέγραψε κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων, αλλά και άλλες. Έχοντας χωρίσει το δραματικό κείμενο σε τόσα μέρη όσα και οι μαθητές τους μοιράζει τα κείμενα όπως κάθονται και τους ζητά να προσθέσουν ό,τι νομίζουν ότι χρειάζεται και να εντάξουν τις σημειωμένες λέξεις. Τα παιδιά βοηθούν το ένα το άλλο όπως κάθονται έχοντας το πριν και το μετά του δικού τους κομματιού για την παραγωγή του ενιαίου θεατρικού κειμένου. Ο/η εκπαιδευτικός περνάει από κάθε παιδί και βοηθάει με διευκρινιστικές ερωτήσεις. Ακόμα, μπορεί να αναγράψει στα χαρτιά των παιδιών κάποιες λέξεις ή χαρακτήρες από τους μύθους του Αισώπου (π.χ. το κοράκι, ο τζίτζικας) ζητώντας από τους/τις μαθητές/τριες να τους συμπεριλάβουν στο κομμάτι τους για την παραγωγή του τελικού θεατρικού κειμένου (45 λεπτά).

6.Το παραγόμενο θεατρικό κείμενο

Παρακάτω παρατίθεται ενδεικτικά το παραγόμενο κείμενο της διαδικασίας που προηγήθηκε.

ΤΡΕΞΕ ΧΕΛΩΝΑ, ΤΡΕΞΕ (ο λαγός και η χελώνα)

Διακείμενο - ένας διάλογος με τον μύθο του Αίσώπου

Πρόσωπα του έργου:

Αίσωπος

Χελώνα

Λαγός

κ. Συμφιλιωτής

Αλεπού

Φωνή κόρακα

Φωνή τζίτζικα

Σκηνή 1^η

Αίσωπος

Ο Αίσωπος προβάλλει μέσα από τις λέξεις.

ΑΙΣΩΠΟΣ: Ένα, δύο, τρία κάντε ησυχία
το στομάχι γουργουρίζει και το παραμύθι αρχίζει!

Ένα,, δύο τρία, ωχ, ωχ, ωχ, ποδαράκια με πονάνε

Και τα χρόνια μου μετράνε, έχασα τον αριθμό

Και τι κάνω τώρα εδώ;

Μα σε βλέπω με κοιτάς, α, είμαι ο παραμυθάς!

Ωχ, με πονάει η μέση μου, τα πόδια, το πιγούνι μου, ο πωπός μου, τα δαχτυλάκια μου, τα μαλλιά μου, με πονάει η καρέκλα που θα καθίσω και η χτένα που θα χτενιστώ, με πονάει το μολύβι που θα γράψω ιστορίες! Όπως καταλάβατε με πονάνε σχεδόν όλα! Αλλά δε με πονάει το μυαλό μου, μ' αυτό σκέφτομαι, θυμάμαι και φτιάχνω ιστορίες.

Καταλάβατε ποιος είμαι, είμαι ο Αίσωπος ο παραμυθάς. Δηλαδή ο συγγραφέας, δηλαδή αυτός που δημιουργεί ιστορίες. Σαν να λέμε ο ζαχαροπλάστης των λέξεων, ο μάγειρας της πλοκής και των χαρακτήρων, ο φούρναρης των συναισθημάτων. Φαντάζομαι ξέρετε τι είναι τα συναισθήματα. Τι αισθανόμαστε οι άνθρωποι, χαρά, λύπη, φόβο, έκπληξη... Εγώ τώρα θέλω να σας δημιουργήσω όμορφα συναισθήματα κι εσείς σε μένα, γιατί εγώ πρέπει να σας το πω, είμαι ευτυχισμένος όταν διηγούμαι ιστορίες. Όταν ήμουν μικρό παιδί όπως εσείς, μάζευα τους φίλους και τις φίλες μου στη γειτονιά και τους έλεγα ιστορίες. Και καθόμασταν με τις ώρες και τους έλεγα κι εκείνοι άκουγαν και φώναζαν οι μαμάδες «ελάτε παιδιά ώρα για φαγητό», αλλά εμείς δεν ακούγαμε. Ερχόντουσαν τότε οι μεγάλοι να μας μαζέψουν αλλά άκουγαν τις ιστορίες μου και ξεχνιόντουσαν κι εκείνοι. Και μετά ερχόντουσαν οι μαμάδες των μαμάδων, οι γιαγιάδες και παππούδες δηλαδή και πάθαιναν το ίδιο, και κάποιες φορές ξεχνούσαν το φαγητό στη φωτιά και καιγόταν! Τέτοιο παιδί ήμουν, αλλά αυτά έγιναν πριν πάρα πολλά χρόνια.

Τώρα πολλοί με ρωτάνε: Πόσο χρονών είστε Αίσωπε; Μα οι παραμυθάδες δεν έχουμε ηλικία, ζούμε μέσα από τις ιστορίες μας. «Τι να κάνουν σήμερα οι ήρωες σου Αίσωπε, που βρίσκονται, έμαθαν από τα λάθη τους ή συνεχίζουν τα ίδια;» Κι εγώ τους λέω, εσείς μάθατε από τα δικά σας λάθη; Αλλά συνεχίζουν κι επιμένουν να ρωτάνε: «Που είναι η αλεπού και το κοράκι, ο τζίτζικας και ο μέρμηγκας, που είναι ο λαγός και η χελώνα».

Που να είναι αλήθεια... *μουσική.*

Ο Αίσωπος εξαφανίζεται μέσα στις λέξεις

Σκηνή 2^η

Η συνάντηση

ΧΕΛΩΝΑ: μιλάει στο κινητό τηλέφωνο. Θέλετε να υπογράψω αυτόγραφα για το καινούργιο μου βιβλίο, «η σταθερότητα της οικονομίας και το χρυσοχελωνοκαβούκι!» Θα το κάνω αγαπητή μου, και να έρθω στο πάρτι που θα γίνει στο ξενοδοχείο «η αργοπορία;» θα το κάνω κι αυτό! Και να φωτογραφηθώ στο ανοιχτό στόμα του κροκόδειλου! Αυτό δεν το κάνω αγαπητή μου! Αρκετά! Αυτά για σήμερα, κλείνω τώρα έχω διάφορες ασχολίες! Τι ταλαιπωρία! Θαυμαστές, θαυμάστριες, μα πως κάνει έτσι ο κόσμος πια! Εντάξει κέρδισα κάποτε εκείνον τον λαγό, αλλά πάει πολύς καιρός από τότε! Πήρα και το χρυσό καβούκι ως μετάλλιο να εδώ το φοράω συνέχεια, με έγραψε και το βιβλίο των ρεκόρ Γκίνες, «η μοναδική χελώνα που κέρδισε λαγό», αλλά τι κουραστικό να είσαι διάσημη! Όχι να το ξέρετε σήμερα δεν θα δώσω άλλα αυτόγραφα, ούτε συνέντευξη θα ξεκουραστώ, θα προσέξω το δερματάκι μου! Μα ποιος κάνει πάλι τόση φασαρία! Ω ποιος τολμά!

ΧΕΛΩΝΑ: Εσύ! *(Ο παρακάτω διάλογος με μπρα ντε φερ)*

ΛΑΓΟΣ: Εσύ!

ΧΕΛ: Εσείς να λέτε!

ΛΑΓ: Κι εσείς τι θα λέτε!

ΧΕΛ: Εμείς θα λέμε ότι θέλουμε!

ΛΑΓ: Κι εμείς θα κάνουμε ότι θέλουμε!

ΧΕΛ: Να κάνετε, αλλά ήσυχα!

ΛΑΓ: Ήσυχα είναι τα βλίτα.

ΧΕΛ: Τι σχέση το βήτα!

ΛΑΓ: Τώρα θα μάθεις την αλφαβήτα;

ΧΕΛ: Ποιος τα λέει αυτά!

ΛΑΓ: Εσύ!

ΧΕΛ: Εσείς!

ΛΑΓ: Εμείς;

ΧΕΛ: Όχι εμείς, εσείς!

ΛΑΓ: Δηλαδή εσύ;

ΧΕΛ: Άκουσε με! Θέλω να μου μιλάς με το «σεις» και με το «σας!»

ΛΑΓ: «Σεις» και «σας» νόημα δεν βγαίνει!

ΧΕΛ: Πληθυντικός ανάγωγε, να είσαι ευγενικός μαζί μου!

ΛΑΓ: Αυτό είναι όλο;

ΧΕΛ: Ναι!

ΛΑΓ: Και γιατί δεν το λες;

ΧΕΛ: Και γιατί δεν το λέτε!

ΛΑΓ: Ποιοι;

ΧΕΛ: Εσείς!

ΛΑΓ: Εμείς δεν λέμε τίποτα!

ΧΕΛ: Άντε πάλι! Εμείς όμως λαγέ θέλουμε πληθυντικό! Είναι της ανώτερης ευγενούς τάξεως μας.

ΛΑΓ: Τι τάξη είσαι; Πηγαίνεις ακόμη σχολείο, εκατό χρονών χελώνα!

ΧΕΛ: Εκατό εγώ!!

ΛΑΓ: Μη θυμώνεις, εγώ τρέχω με εκατό! Είναι ο τυχερός μου αριθμός!

ΧΕΛ: Ναι το είδαμε!

ΛΑΓ: Τι εννοείς; Με πληγώνεις!

ΧΕΛ: Δεν θα συνεννοηθούμε! Θέλω απλά να κάνεις ησυχία.

ΛΑΓ: Εντάξει! Ότι θέλεις σας και σεις!

ΧΕΛ: Τι είναι αυτό τώρα;

ΛΑΓ: Αυτό που ζήτησες. Σεις και σας!

ΧΕΛ: Ω, πόσο ανάγωγος, κρεμανταλάς, και διάφορα άλλα που δεν ταιριάζουν στην αγωγή μου, είσαι!

Τέλος πάντων... Καλημέρα είπαμε;

ΛΑΓ: Όχι δεν είπαμε! Λοιπόν, καθώς έτρεχα με τα υπέροχα πόδια μου με απίστευτη ταχύτητα, τα εκατό χιλιόμετρα την ώρα, ξέρεις τι σκεφτόμουν;

ΧΕΛ: Μου είναι αδιάφορο.

ΛΑΓ: Σκεφτόμουν ότι με αδίκησε ο Αίσωπος, με συνέπεια να με αδικήσει η ιστορία. Οι δουλειές σταμάτησαν, δεν έχω θαυμαστές, ούτε θαυμάστριες, δεν βρίσκω πολλά καρότα και ξέρεις πως είναι αυτά τα πράγματα.

ΧΕΛ: Που να ξέρω εγώ καλέ από αυτά τα αποτυχημένα. Τα παράπονα σου στον Αίσωπο.

ΛΑΓ: Που να τον βρω. Γνωρίζεις πως είναι αυτοί οι διάσημοι συγγραφείς...

ΧΕΛ: Ναι γνωρίζω...

ΛΑΓ: Όλο συνεντεύξεις και πάρτι, παρουσιάσεις βιβλίων, αυτόγραφα...

ΧΕΛ: Ναι τα ξέρω πως είναι αυτά, πως είναι να είμαι διάσημη!

ΛΑΓ: Εσύ, από πού κι ως που!

ΧΕΛ: Λαγέ, συγκεντρώσου.

ΛΑΓ: Συγκεντρώθηκα.

ΧΕΛ: Θυμάσαι τι έπαθες από εμένα;

ΛΑΓ: Για πότε λες! Α ναι μωρέ, για το ατυχές γεγονός, για την αδικία που έλεγα πρωτύτερα, μεμονωμένο περιστατικό που λένε, γι' αυτό ήθελα να σου μιλήσω!

ΧΕΛ: Σε ακούω.

ΛΑΓ: Κι εγώ σε ακούω.

ΧΕΛ: Θα πεις τι θέλεις ή θα φύγω;

ΛΑΓ: Ξεκίνα εσύ να φεύγεις και βλέπουμε!

ΧΕΛ: Αστείο;

ΛΑΓ: Όχι σοβαρό!

ΧΕΛ: Λαγέ σε νίκησα, μπροστά σε όλα τα ζώα του δάσους! Μάρτυρες η κυρία σπίνου, ο αξιότιμος ελέφαντας, ο λαίμαργος κροκόδειλος, η νυφίτσα και ο κότσυφας, η ωραία λαγουδίνα... *(ο λαγός υποφέρει όσο η χελώνα του θυμίζει τι έγινε στο παρελθόν)*

ΛΑΓ: Μη σταμάτα επιτέλους αυτόν τον εφιάλητη! Αυτό προσπαθώ τόση ώρα να σου πω! Δεν μπορώ να κοιμηθώ από τότε! Μόλις πάω να κοιμηθώ βλέπω όνειρο ότι κοιμάμαι κι εσύ με προσπερνάς και γελάς, με κερδίζεις ξανά και κάθε βράδυ εγώ χάνω!

ΧΕΛ: Δεν κατάλαβα τελικά, κοιμάσαι ή δεν κοιμάσαι;

ΛΑΓ: Έχω θυμό, πολύ θυμό, πάρα πολύ θυμό!

ΧΕΛ: Φοράει τα γυαλιά της Τς τς, γιατί αγόρι μου. Βγάλε τη γλώσσα σου!

ΛΑΓ: Ευχαρίστως! **Την κοροϊδεύει**

ΧΕΛ: Να δω τα μάτια σου, Πω, κατακόκκινα.

ΛΑΓ: Μα τι σου λέω, δεν μπορώ να κοιμηθώ!

ΧΕΛ: Ίσως βοηθήσει αν συμφιλιωθούμε. Να συμφιλιωθείς με την ιδέα της ήττας. Ποιος αριθμός σου αρέσει;

ΛΑΓ: Το ένα, θέλω να είμαι πρώτος!

ΧΕΛ: Να μάθεις να σου αρέσει και το δύο, δεύτερος.

ΛΑΓ: Ποτέ!

ΧΕΛ: Άκουσε με. Πρέπει να παραδεχτείς την ήττα σου και να δεχτείς το πόσο καλή είμαι και μετά από αυτό θα νιώσεις καλύτερα.

ΛΑΓ: Δεν θέλω αυτή την συμφιλίωση!

ΧΕΛ: Κρίμα. Τότε θα πρέπει να πάμε σε ειδικό. Υπάρχει ένας σπουδαίος επαγγελματίας, ο Dr. Άντον Αγαπάκης.

ΛΑΓ: Και τι κάνει ο drππ Αγαπάκης;

ΧΕΛ: Είναι δόκτωρ, ειδικός που αναλύει τα συναισθήματα των πελατών του.

ΛΑΓ: Εμείς είμαστε πελάτες του;

ΧΕΛ: Θα γίνουμε.

ΛΑΓ: Να γίνουμε ρεζίλι στον ξένο άνθρωπο.

ΧΕΛ: Μα είναι η δουλειά του. Θα του πούμε τα όνειρα μας, τους εφιάλτες σου.

ΛΑΓ: Ωωωω τότε είναι που θα με κοροϊδεύει!

ΧΕΛ: Μα δεν κοροϊδεύει, είναι ειδικός. Θα μαγειρέψει τις ιδέες, τις μεθόδους του και θα μας θεραπεύσει, δηλαδή εσένα, γιατί εγώ κοιμάμαι σαν πουλάκι.

ΛΑΓ: Θα μας μαγειρέψει είπες;

ΧΕΛ: Όχι καλέ πως σου ήρθε!

ΛΑΓ: Το είπες!

ΧΕΛ: Μεταφορικά το είπα.

ΛΑΓ: Θα έχει και μεταφορικά, είναι μακριά;

ΧΕΛ: Λαγέ!

ΛΑΓ: Ορίστε.

ΧΕΛ: Συγκεντρώσου!

ΛΑΓ: Συγκεντρώθηκα!

ΧΕΛ: Καλημέρα είπαμε;

ΛΑΓ: Όχι!

ΛΑΓ- ΧΕΛ: Καλημέρα λοιπόν!

ΛΑΓ: «Σας και σεις!»

Μουσική.

Σκηνή 3^η

Στον συμφιλιωτή.

ΣΥΜΦΙΛΙΩΤΗΣ: Τι μπορώ να κάνω για εσάς, ω ωραία μου και διάσημη κυρία χελώνα, πόσο λαμπερό είναι το καβούκι σας σήμερα. Με τι το πλύνετε; Να πλένεστε σας πάει.

Ποιος είναι αυτός; Νεαρέ θέλεις κάτι; Άφησε μας έχουμε σοβαρή συζήτηση με την κυρία πρωταθλήτρια.

ΧΕΛΩΝΑ: Μα δεν αναγνωρίζατε τον λαγό, Δόκτωρ Αγαπάκη;

ΣΥΜΦ: Τον λαγό, ποιον λαγ... α, τον λαγουδάκο.

ΛΑΓΟΣ: Λαγουδάκο!

ΣΥΜΦ: Τον υπναρά!

ΛΑΓ: Τι προσβολή!

ΣΥΜΦ: Τον δεύτερο, βγήκαν και ανέκδοτα: «ο λαγός τερμάτισε δεύτερος και πόσοι έτρεχαν; Δύο! Χαχαχα»

ΛΑΓ: Αρκετά!

ΣΥΜΦ: Ω εντάξει αστειεύτηκα, περάστε τι μπορώ να κάνω για εσάς.

ΧΕΛ: Θέλουμε να γίνουμε κατά κάποιον τρόπο φίλοι.

ΣΥΜΦ: Είστε εχθροί;

ΧΕΛ: Όχι.

ΣΥΜΦ: Και πως θα γίνετε φίλοι αν δεν γίνετε πρώτα εχθροί;

ΧΕΛ: Είναι απαραίτητο να γίνουμε εχθροί;

ΣΥΜΦ: Όχι.

ΧΕΛ: Τότε;

ΣΥΜΦ: Τίποτα.

ΛΑΓ: Παράξενα τα λέει ο κύριος Αγαπούλας.

ΣΥΜΦ: Δόκτωρ Αγαπάκης κύριε λαγέ! Κατάλαβα, θέλετε να υπάρξει μια συμφιλίωση μεταξύ σας, αλληλοκατανόηση, αποδοχή, ένα «καλημέρα τι κάνεις, να `σαι πάντα καλά» «τους φίλους τους διαλέγουμε γι αυτό δεν τους παιδεύουμε».

ΧΕΛ: Τι είναι αυτά;

ΣΥΜΦ: Τραγούδια, σας αρέσει η μουσική, ω, παρασύρθηκα! Αλληλοκατανόηση λοιπόν, μεταξύ της πρώτης σταθερής και δοξασμένης χελώνας με τον χαμένο ασταθή, επιπόλαιο, δεύτερο και καταϊδρωμένο λαγό.

ΧΕΛ: Αυτό ακριβώς! Αχ τι ωραία που τα λέτε!

ΛΑΓ: Αυτό ακριβώς; Αχ, χάλια τα λέτε!

ΣΥΜΦ: Καθίστε!

ΧΕΛ: Σιγά καλέ τρομάζω.

ΣΥΜΦ: Ήρθατε στον σωστό άνθρωπο, τη σωστή στιγμή, αλλά ερωτώ με τη σωστή διάθεση;

ΛΑΓ: Ποια;

ΣΥΜΦ: Εγώ ρωτάω!

ΛΑΓ: Κι εγώ τι κάνω;

ΣΥΜΦ: Σιωπή! Πως γράφεται η λέξη φίλος;

ΛΑΓ: Πως γράφεται η λέξη σιωπή!

ΣΥΜΦ: Σουτ!

ΧΕΛ: Ορθογραφία θα γράψουμε;

ΣΥΜΦ: Οι λέξεις έχουν νόημα, κουβαλάνε αισθητικό βάρος, έχουν κανόνες. «Φιλία», αν δεν ξέρεις να γράψεις τη λέξη, πως θα τη νιώσεις!

ΧΕΛ: Δεν συμφωνώ!

ΣΥΜΦ: Και καλά κάνετε. Ούτε κι εγώ συμφωνώ, μου συμβαίνει συχνά να διαφωνώ με τον εαυτό μου και ο εαυτός μου με εμένα! Σας μπέρδεψα, δεν πειράζει, αν καταλαβαίναμε όλοι όλους πως θα επιβίωναν οι ακαταλαβίστικοι! Εξ άλλου γι' αυτό με πληρώνετε, για να μην με καταλαβαίνετε! Καταλάβετε;

ΧΕΛ – ΛΑΓ: Όχι!

ΣΥΜΦ: Εξαιρετικά! Δείτε το ως σημάδι ευφυΐας, έχω υψηλό IQ.

ΛΑΓ: Υπάρχει κι άλλος στο δωμάτιο; Ποιος είναι ψηλός με το IQ, θα μιλήσω με τον δικηγόρο μου.

ΣΥΜΦ: IQ είναι ο δείκτης ευφυΐας μου.

ΧΕΛ: Έχεις δικηγόρο;

ΛΑΓ: Όσο έχει κι αυτός ευφυΐα! Ακούστε κύριε Αγαπούλα...

ΣΥΜΦ: Δόκτωρ Αγαπάκης! Σας! Αρχίζουμε...

Θα ξεκινήσουμε με τα απλά. Κάντε μια χειραψία πρώτα, ελάτε προσπαθήστε. **όλη η σκηνή: χορογραφημένες κινήσεις -προσπάθειες ή ακροβατικά, πολεμικές τέχνες ή ό,τι άλλο σύμφωνα με τη σκηνοθετική γραμμή.**

Δίνουμε τα χέρια, όχι έτσι, δεν παλεύετε, είναι μια αρχική πράξη επαφής και γνωριμίας, ελάτε.

ΛΑΓ: Μα εμείς γνωριζόμαστε!

ΧΕΛ: Και πολύ καλά μάλιστα.

ΣΥΜΦ: Χαλαρώστε. **Κινείται αέρινα στο χώρο σαν χορευτής.** Τα χέρια να χαϊδεύουν τον αέρα πριν σφίξουν το χέρι του φίλου σας. Κινούνται σαν φτερά χελιδονιού, με δύναμη και χάρη, να έτσι. **Μουσική.** Βλέπετε εμένα, μία πιρουέτα, κι άλλη μία, νιώστε τις νότες να χαϊδεύουν την ψυχή σας, κοιτάξεστε στα μάτια και σφίγγετε το χέρι, όχι τόσο πολύ κυρία χελώνα!

ΛΑΓ: Αιι! Το χεράκι μου!

ΣΥΜΦ: Τώρα χαμογελάστε παρακαλώ... Χαμόγελο είναι αυτό; Πρώτα γελάνε τα ματάκια και μετά το στόμα, θα μετρήσω μέχρι το τρία και θα αλλάξει η διάθεση σας σιγά σιγά, ένα, δύο, τρία. Ωραία τώρα δείξτε τα δοντάκια, με ένα ωραίο χαμόγελο.

ΛΑΓ: Οδοντόκρεμα διαφημίζουμε;

ΣΥΜΦ: Ω μα τον προπάππου μου τον ξακουστό tsel Αγαπουλίνα!

ΛΑΓ: Τι ήταν ο tsel;

ΣΥΜΦ: Τσέλιγκας! Τι tsel τι sir, γιατί μια μέρα θα γίνω και σερ, γιατί και ο sir πριν ήταν ένας tsel!

ΧΕΛ: Συγχαρητήρια.

ΣΥΜΦ: Ευχαριστώ. Σςς μη χαλάς τη συγκέντρωση! Δείξτε δοντάκια, όχι έτσι σαν να θέλεις να δαγκώσεις τον άλλον. Γλυκά, ευγενικά, μικρά μαργαριτάρια μοιράζουν χαμόγελα κι ευγένεια. Βγάλτε τώρα, ένα μικρό ήχο, να όπως εγώ. Ωωω αγαπητέ.

ΧΕΛ: Γκρρρrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr!

ΣΥΜΦ: Όχι, όχι δεν εννοώ αυτό! Είστε οι πιο δύσκολοι πελάτες μου.

Ας δοκιμάσουμε κάτι άλλο, κάνει θαύματα.

Κάντε μια αγκαλιά!

ΧΕΛ- ΛΑΓ: **Άμεσα, εναλλάξ, καταγιγισμός ατάκας.** Αγκαλιά! Δεν μπορώ, δεν θέλω, δεν ξέρω, δεν ρώτησα, ήξερα, κάποτε, μια φορά κι έναν καιρό, ήταν μια αγκαλιά, που δεν τα πήγαινε καλά με χελώνες και λαγούς!

ΣΥΜΦ: Στοπ!

ΛΑΓ: Ω με πονάει το χέρι μου.

ΧΕΛ: Κι εμένα!

ΛΑΓ: Πέρασα κι ένα κρύωμα μικρός..

ΧΕΛ: Εγώ δεν πέρασα; Δύο και λόξιγκα πέρασα!

ΣΥΜΦ: Φτάνουν οι δικαιολογίες!

Προσπαθήστε, είναι απλό, πρώτα χαμόγελο, μετά αγκαλιά.

Μην παλεύετε!

ΛΑΓ: Τι με πετάς κάτω καλέ! Την είδατε κύριε αγαπησιάρη, με έριξε κάτω!

ΧΕΛ: Μα ερχόταν με άγριες διαθέσεις κύριε αγαπούλα μου!

ΣΥΜΦ: Δόκτωρ Αγαπάκης παρακαλώ! Της Ευγενίας και του Ευγένιου, το γένος Αγκαλίτσα!

Πείτε πολλές φορές: «τι καλή που είναι η χελώνα».

«τι ευγενικός λαγός.» *το επαναλαμβάνει και δίνει ρυθμό στο λόγο του.*

ΛΑΓ: *Μπερδεμένος επαναλαμβανόμενος λόγος, αλλά να είναι κατανοητός, συνεχίζει ο προηγούμενος ρυθμός.* Τι κακιά που είναι η χελώνα, και πως μοιάζει με κοτρόνα..

ΧΕΛ: *Συνεχίζεται ο ρυθμός* Ποιος, ευγενικός αυτός;.. ο ανάγωγος λαγός!

ΛΑΓ- ΧΕΛ: Εεε. Τον ακούσατε! Την ακούσατε!

ΣΥΜΦ: Τι θα κάνω με εσάς, θα σκίσω τα πτυχία μου!

Άλλη μια προσπάθεια.

ΛΑΓ: Αρκεταααα! Θέλω μονομαχία!

ΣΥΜΦ: Μονομαχία;

ΧΕΛ: Τι, πάλι;

ΣΥΜΦ: Πάλι;

ΛΑΓ: Πάλι! Ένα δεύτερο αγώνα, να αποκαταστήσω την τιμή μου.

ΧΕΛ: Ναι, αλλά είναι άδικο για μένα, να αγωνιστώ ξανά σε κάτι που δε με προίκισε η φύση. Ας κάνουμε αγώνα ποιος θα κουβαλήσει το μεγαλύτερο βάρος ή καλύτερα ποιος θα φτάσει πρώτος στο σπίτι του.

ΛΑΓ: Τα τροχόσπιτα δεν μετράνε.

ΧΕΛ: Που τους είδε τους τροχούς;

ΛΑΓ: Άκουσε χελώνα, γι αυτό όλοι με κοροϊδεύουν επειδή ήρθα κόντρα με τη φύση μου, έχασα σε κάτι που έπρεπε να είμαι πρώτος, στην ταχύτητα. Θα τους αποδείξω ότι κάνουν λάθος, είτε χάσω είτε κερδίσω δεν θα πρέπει να με κοροϊδέψουν ποτέ ξανά.

Δεν μπορώ να κοιμηθώ από τότε που έχασα κύριε Αγαπάκη.

ΣΥΜΦ: Α εγώ δεν είμαι ειδικός του ύπνου. Υπάρχει ο κύριος Νάνι, Νάνι, Νάνι, αν τον βρείτε ξύπνιο, είναι πολύ καλός γιατρός. Και εγώ δεν μπορώ να κοιμηθώ! Βλέπω στον ύπνο μου ότι τρώω παγωτό και ένα χέρι έρχεται και το αρπάζει και τότε ξυπνάω! Θέλω τα παγωτά μου, μήπως είδατε τα παγωτά μου!

ΧΕΛ: Έχω έναν ειδικό και για εσάς.

ΣΥΜΦ: Ποιον;

ΧΕΛ: Τον παππού μου, είναι παγωτατζής.

Εντάξει λοιπόν αφού το θες, θα γίνει και πάλι ένας αγώνας, έχω όμως μερικούς όρους!

ΛΑΓ: Τι όρους;

ΧΕΛ: Θα τους μάθεις σε λίγο.

ΣΥΜΦ: Κι εγώ τι θα κάνω;

ΧΕΛ: Εσείς τίποτα, πάρτε το παγωτό σας. *Του προσφέρει παγωτό.*

μουσική

Σκηνή 4^η

Η διαπραγμάτευση

ΧΕΛΩΝΑ: Αίσωπε, κύριε Αίσωπε.

ΛΑΓΟΣ: Αξιαγάπητε και εμπνευσμένε, που είσαι;

ΧΕΛ: Γλυκύτατε σαν λουκουμά, ν' ακούσουμε τη φωνή σας;

ΛΑΓ: Εγώ είμαι ο αγαπημένος σας και αδικημένος λαγός.

ΧΕΛ: Εγώ είμαι η πανέμορφη και λατρεμένη κορούλα σας η χελώνα.

ΛΑΓ: Κι εγώ ο γοργοπόδαρος γιος σας λαγός.

Φωνή ΑΙΣΩΠΟΥ: *Σε όλη τη σκηνή ακούγεται μόνο η φωνή του Αισώπου.* Θα πείτε κι άλλα χαριτωμένα; Τι θέλετε και με ξυπνάτε, κοιμόμουν αγκαλιά με τις λέξεις μου και για μαξιλάρι είχα μια ολόφρεσκη ιστορία.

ΧΕΛ: Που είστε καλέ!

ΛΑΓ: Δεν σε βλέπουμε.

ΑΙΣΩΠ: Δεν πειράζει με ακούτε.

ΛΑΓ: Σε ακούμε, έχουμε καλό σήμα.

ΑΙΣΩΠ: Σας ακούω κι εγώ.

ΧΕΛ: Ο λαγός θέλει να ξαναγίνει ο αγώνας.

ΑΙΣΩΠ: Το περίμενα να συμβεί. Εσύ τι θέλεις;

ΧΕΛ: Να βάλω μερικούς όρους.

ΑΙΣΩΠ: Ποιους όρους;

ΧΕΛ: Απαιτώ...

ΑΙΣΩΠ: Απαιτείς;..

ΧΕΛ: Ε, επιθυμώ, να αλλάξει ο τίτλος του παραμυθιού!

ΑΙΣΩΠ: Και πώς να γίνει;

ΧΕΛ: Το όνομα μου να μπει μπροστά, δηλαδή «η χελώνα και ο λαγός» ή ένας τίτλος που να περιγράφει εμένα, «το λαμπερό καβούκι» «χελώνα bill» «χελώνα η βασίλισσα του πάγου» ή «τρέξε χελώνα, τρέξε!»

ΛΑΓ: Χαχαχα τρέξε,τρέξε χαχαχα!

ΧΕΛ: Εγώ είμαι πρώτη, αυτό είναι σωστό! Τόσα χρόνια βαρέθηκα να ακούω τον λαγό πρώτο, αφού εγώ είμαι η νικήτρια.

ΑΙΣΩΠ: Είναι τόσο σημαντικό αυτό για σένα;

ΧΕΛ: Είναι πολύ σημαντικό!

ΛΑΓ: Αποκλείεται δεν το δέχομαι!

ΧΕΛ: Εντάξει τότε να το πούμε «η ωραία και το τέρας».

ΛΑΓ: Με είπε τέρας!

ΧΕΛ: Όχι είπα εμένα ωραία!

ΛΑΓ: Μόνο εσύ το λες αυτό.

ΧΕΛ: Τώρα θα το λένε κι άλλοι.

ΛΑΓ: Δεν δέχομαι τους όρους σου.

ΧΕΛ: Τότε κι εγώ δεν αγωνίζομαι. Επίσης θέλω να με φωτίζει ο πιο καλός προβολέας, και στο όνομα μου να έχει φωτάκια που αναβοσβήνουν.

ΛΑΓ: Σαν χριστουγεννιάτικο δέντρο;

ΧΕΛ: Εσύ δεν ξέρεις από αυτά!

ΑΙΣΩΠ: Ό,τι και να αποφασίσετε να ξέρετε πως εγώ δεν θα ανακατευθώ στην ιστορία. Εγώ σας δημιούργησα, αλλά τώρα εσείς έχετε τον έλεγχο, μπορείτε να ζητήσετε βοήθεια και από τα παιδιά. Θέλω μόνο να ρωτήσω, λαγέ είσαι έτοιμος να διορθώσεις τα λάθη σου;

ΛΑΓ: Έτοιμος. Αλλά φταίει και η χελώνα που ήμουν αλαζόνας.

ΑΙΣΩΠ: Δηλαδή;

ΛΑΓ: Ήταν τόσο εκνευριστικά σεμνή, σαν να μην υπήρχε, έτσι λοιπόν με έκανε να αισθάνομαι τόσο σπουδαίος μπροστά της, κι εκείνη ήταν τόσο ασήμαντη.

ΧΕΛ: Ωραίες δικαιολογίες!

ΑΙΣΩΠ: Κι εσύ χελώνα, είσαι έτοιμη να ξαναγίνεις το παράδειγμα προσπάθειας και σύνεσης, γιατί βλέπω καβάλησες το καλάμι.

ΧΕΛ: Μην ανησυχείτε καλέ, μια χαρά είμαι, η δόξα δεν με άλλαξε καθόλου.

ΑΙΣΩΠ: Θα το δούμε.

Η αλήθεια είναι λαγέ ότι αδικούμε τη χελώνα, τη βάζουμε σε άνισο αγώνα, μόνο και μόνο για να καταλάβεις και να διορθώσεις τα λάθη σου. Είσαι απλά γρήγορος κι εκείνη δυνατή γιατί κουβαλάει το σπίτι της, είστε διαφορετικοί και ο κάθε ένας σας καλός σε κάτι διαφορετικό.

ΧΕΛ: Και με τους όρους μου τι θα γίνει;

ΛΑΓ: Εντάξει δέχομαι, πες το παραμύθι όπως θέλεις, έτσι κι αλλιώς εγώ θα είμαι ο νικητής.

ΑΙΣΩΠ: Εγώ σας αποχαιρετώ, δεν θα παρέμβω στην ιστορία σας, εσείς είστε υπεύθυνοι για την εξέλιξη, ελπίζω να μην μαλώσετε και πάλι. Πηγαίνω να κοιμηθώ παρέα με τις λέξεις μου.

ΧΕΛ: Γεια σας Αίσωπε.

ΛΑΓ: Χρειαζόμαστε έναν κριτή, ένα δίκαιο διαιτητή.

ΧΕΛ: Ακριβοδίκαιο.

ΛΑΓ: Τον κύριο ιπποπόταμο;

ΧΕΛ: Όχι γιατί τρώει πολύ και τον παίρνει ο ύπνος.

Την κυρία σπίνου;

ΛΑΓ: Όχι γιατί τρώει λίγο και την παίρνει ο ύπνος.

Τον κύριο μαϊμού;

ΧΕΛ: Όχι μιλάει πολύ και στο τέλος κοιμάται.

ΛΑΓ: Κανένας ξύπνιος υπάρχει;

ΧΕΛ: Ο αρκούδος, μέχρι να τον πάρει κι εκείνον ο ύπνος.

ΛΑΓ: Γιατί;

ΧΕΛ: Βλέπει πολύ τηλεόραση!

ΛΑΓ: Τον μηρμυγκοφάγο, εξαιρετικός κύριος!

ΧΕΛ: Όχι θα παίζει συνέχεια με το κινητό του δεν τον εμπιστεύομαι.

ΛΑΓ: Τον ασβό;

ΧΕΛ: Καλός είναι, αλλά σπάνια πλένεται, καταλαβαίνεις...

ΛΑΓ: Τον κάστορα;

ΧΕΛ: Συνέχεια μούσκεμα!

ΛΑΓ: Η κυρία Σούζη;

ΧΕΛ: Μπα τα τσούζει!

ΛΑΓ: Προσπαθείς να γλυτώσεις τον αγώνα;

ΧΕΛ: Τον κύριο λίγο απ' όλα, την αλεπού!

ΛΑΓ: Δεν έχει και πολύ καλή φήμη...

ΧΕΛ: Μπα;..

ΑΛΕΠΟΥ: Ελάτε τώρα μην ακούτε τον κόσμο, φήμες, κουτσομπολιά, με ζηλεύουνε!... Αδέκαστος διαιτητής, διάσημος προπονητής, top μάνατζερ, διπλωματούχος κριτής, πιστοποιημένος σχολιαστής, σπουδές στο νηπιαγωγείο και στον παιδικό σταθμό universal academy of London νηπίων και νιάνιαρων, μεταπτυχιακό στην κατεύθυνση kobina της Οξφόρδης, επίσης ειδικευμένος σε μαγειρέματα, δωροδοκίες, ανταλλαγές, συναλλαγές, αναρτήσεις, συναρτήσεις, εξατμίσεις αθλητών, αλλαγές αποτελεσμάτων και άλλα ευγενή. Επίσης με έφεση στα χημικά κόλπα. Βρήκατε τον άνθρωπο σας, συγχαρητήρια.

ΧΕΛ: Πότε προλάβετε και μάθατε για τον αγώνα;

ΑΛΕΠ: Έχω δίκτυο, ενημερώνομαι. Λοιπόν προετοιμάζεστε για τον αγώνα, όπως κυκλοφόρησε η είδηση στο δάσος. Μπορώ να σας αναλάβω να σας προπονήσω, και να ετοιμάσω τα χαρτιά και τα τυπικά για τον αγώνα.

Σκοπεύεις να νικήσεις λαγέ;

ΛΑΓ: Ακριβώς!

ΑΛΕΠ: Άλλα λένε στην πιάτσα!

ΛΑΓ: Τι λένε;

ΑΛΕΠ: Μια φορά χαμένος, πάντα χαμένος!

ΛΑΓ: Αααα!

ΑΛΕΠ: Χελώνα σε βλέπω χλωμή, είσαι σίγουρη πως θες να τρέξεις;

ΧΕΛ: Και βέβαια!

ΑΛΕΠ: Άλλα λένε στην πιάτσα.

ΧΕΛ: Δηλαδή;

ΑΛΕΠ: Μια φορά νικητής, δεύτερη χαμένος!

ΧΕΛ: Αααα!

ΑΛΕΠ: Μην ασχολείστε θα τα φροντίσω όλα εγώ. Καλή προετοιμασία και καλή τύχη! Αν και δεν σας βλέπω ζωηρούς! Και επειδή είμαι και δημοσιογράφος, παπαγαλάκι είναι το χαϊδευτικό μου, επίσης και τελάλης, θα τελαλήσω την ανακοίνωση.

ΧΕΛ: «Τελαλήσει» τι Ελληνικά είναι αυτά, σιγά μην κελαηδήσεις!

ΑΛΕΠ: Ακούσατε, ακούσατε, ο αγώνας του αιώνα, σε λίγες μέρες στο δάσος! Θα είμαι κι εγώ εκεί! Λαγός εναντίον χελώνας!

ΧΕΛ: Κύριε αλεπού!

ΑΛΕΠ: Μάλιστα;

ΧΕΛ: «Η χελώνα κι ο λαγός», έγιναν κάποιες αλλαγές...

ΑΛΕΠ: Εντάξει, η χελώνα εναντίον του λαγού! Ο ιστορικός αγώνας θα γίνει στο δάσος μας, μην τον χάσετε! Να φέρετε μαζί και τους φίλους, τα παιδιά σας, την πεθερά σας, τον γείτονα, τους ενοχλητικούς, άταχτους και φρόνιμους, εχθρούς και φίλους, σταυροφόρους, μασκοφόρους, παρκαδόρους, πιτσαδόρους και κυρίως ονειροπόλους ψηφοφόρους! Ακούσατε, ακούσατε...

Φεύγει ανάμεσα στο κοινό και χάνεται στα παρασκήνια.

Μουσική.

Σκηνή 5^η

Η πρόταση...

ΛΑΓ: *Φωτογραφίζεται, σέλφι με ένα κινητό.* Έτσι, ή καλύτερα έτσι, να φαίνονται τα χαριτωμένα ποδαράκια μου και τα αυτιά μου σαν χαριτωμένες σημαίες στον αέρα. Να φορέσω και γυαλιά να μην πονάνε τα ματάκια μου από την ταχύτητα. Λαγός, αισθάνεται νικητής στην περιοχή δάσος. Ωραία! **Βλέπει το γιλέκο με τον αριθμό για τον αγώνα.**

Τι, εγώ θα έχω τον αριθμό δύο;

ΑΛΕΠ: Το απαίτησε η χελώνα, το έθεσε ως όρο!

ΛΑΓ: Η χελώνα, εντάξει, όταν κερδίσω αυτό θα αλλάξει.

ΑΛΕΠ: Είσαι σίγουρος ότι θα κερδίσεις;

ΛΑΓ: Και βέβαια, αμφιβάλεις;

ΑΛΕΠ: Δεν ξέρω, λέω ότι ίσως η χελώνα έχει κάποιο κρυφό κόλπο για να σε κερδίσει. Τη βλέπω άνετη βρε παιδάκι μου, όλο φωτογραφίζεται και δίνει αυτόγραφα, είναι πολύ σίγουρη.

ΛΑΓ: Έτσι κάνει αυτή... πόσο σίγουρη;

ΑΛΕΠ: Μόνο σίγουρη...

ΛΑΓ: Τι άλλο;

ΑΛΕΠ: Κάνει χιούμορ, όλο λέει αστεία, ανέκδοτα, δεν έχει καθόλου αγωνία για τον αγώνα;

ΛΑΓ: Αστεία;

ΑΛΕΠ: Έχει αυτοπεποίθηση! Από πού αντλεί τόση σιγουριά;

ΛΑΓ: Από πού;

ΑΛΕΠ: Λέω μήπως έχει κρυφό κόλπο, κάποια σούπερ τροφή;

ΛΑΓ: Δηλαδή;

ΑΛΕΠ: Ένα σούπερ μαρούλι για παράδειγμα που θα της δώσει πολλή δύναμη!

ΛΑΓ: Ωωωω κι εγώ πρέπει να βρω ένα σούπερ καρότο.

ΑΛΕΠ: Εσύ το είπες! Εδώ το έχω!

ΛΑΓ: Τι είναι αυτό;

ΑΛΕΠ: Αυτό που ζήτησες, ένα ας το πούμε καρότο, αλλά σούπερ, γεμάτο ορμόνες και φάρμακα που θα σε κάνουν να τρέχεις σαν τον πύραυλο.

ΛΑΓ: Μα εγώ έτσι κι αλλιώς τρέχω σαν πύραυλος.

ΑΛΕΠ: Αν όμως η χελώνα έχει το τρομερό μαρούλι, τι να σου κάνουν κακομοίρη μου τα γρήγορα ποδαράκια σου. Θα φας τη σκόνη της.

ΛΑΓ: Τη σκόνη της;

ΑΛΕΠ: Το μόνο σίγουρο.

ΛΑΓ: Για δώσε μου να μυρίσω αυτό το καρότο.

Ωωω μυρίζει σαν εξάτμιση αυτοκινήτου!

ΑΛΕΠ: Επειδή σε κάνει να τρέχεις σαν αγωνιστικό!

ΛΑΓ: Σαν κατσαριδοκτόνο!

ΑΛΕΠ: Γιατί κανείς δεν μπορεί να αντισταθεί στο δηλητήριο του.

ΛΑΓ: Δηλητήριο;

ΑΛΕΠ: Ε, δηλαδή τι δηλητήριο, ένα ακίνδυνο, επικίνδυνο, νικητήριο κοκτέιλ! Να γιατί κανένας δεν αντέχει στο πέρασμα του.

ΛΑΓ: Όχι δε θα το φάω, δεν είναι σωστό για τον Αίσωπο και τη χελώνα, είμαι πολύ γρήγορος και θα κερδίσω με την αξία μου.

ΑΛΕΠ: Όπως θέλεις, αλλά μην έρθεις μετά και μου κλαίγεις, ότι ακόμη μία φορά έχασες.

ΛΑΓ: Θα νικήσω.

ΑΛΕΠ: Κι άλλοι τα είπανε αυτά.

ΛΑΓ: Ποιοι;

ΑΛΕΠ: Ο αητός που τον κέρδισε ο Λέλος το σπουργίτι.

ΛΑΓ: Κέρδισε ο Λέλος τον αητό;

ΑΛΕΠ: Σε τι αγώνισμα;

ΑΛΕΠ: Ποιος θα σηκώσει ψηλότερα το πρόβατο.

ΛΑΓ: Ω!

ΑΛΕΠ: Έτσι έλεγε και το γουρούνι κι έχασε από τον μέρμηγκα τον οδοντογλυφίδα.

ΛΑΓ: Κέρδισε ο μέρμηγκας το γουρούνι, σε τι αγώνισμα;

ΑΛΕΠ: Σε αγώνα σούμο, στην πάλη!

ΛΑΓ: Ω!

ΑΛΕΠ: Σου λέω κάνω θαύματα.

ΛΑΓ: Και γιατί κάνεις θαύματα;

ΑΛΕΠ: Για ένα μικρό κέρδος.

ΛΑΓ: Δηλαδή;

ΑΛΕΠ: Δέκα χιλιάδες καρότα και ραπανάκια.

ΛΑΓ: Α ααα τόσα πολλά!

ΑΛΕΠ: Τα σούπερ κόλπα κοστίζουν.

ΛΑΓ: Και τι θα τα κάνεις εσύ η Αλεπού τόσα καρότα και ραπανάκια;

ΑΛΕΠ: Θα τα κάνω μετοχές στο χρηματιστήριο των τροφών.

ΛΑΓ: Δεν το συζητώ, θα κερδίσω με την αξία μου.

ΑΛΕΠ: Όπως θέλεις. Άσε και το άλλο...

ΛΑΓ: Ποιο;

ΑΛΕΠ: Η χελώνα λέει συνέχεια «που είναι το λαγουδάκι μου!» Δεν είναι ύποπτο αυτό, γιατί τόση αγάπη ξαφνικά;... **Φεύγει**

ΛΑΓ: Με λέει «λαγουδάκι» της τρομαχτικό! Μπα, αποκλείεται η χελώνα δεν θα με έλεγε ποτέ έτσι!...

ΧΕΛ: Που είναι το λαγουδάκι μου;

ΛΑΓ: Ααα που πας αλεπού, μη μ' αφήνεις μόνο μου! Περίμενε!

ΧΕΛ: Τι έπαθε καλέ; Ουφ, εκκεντρικότητες του λαγού. Και εγώ που ήθελα να του μιλήσω γλυκά πριν τον αγώνα, γιατί σκέφτηκα, τι αξία έχει η νίκη αν είμαστε μαλωμένοι. Λοιπόν, γυάλισα το καβούκι μου, έκοψα τα νυχάκια μου, έκανα αφρόλουτρο...

ΑΛΕΠ: **Εμφανίζεται η αλεπού.** Και νομίζεις είναι αρκετά αυτά για να κερδίσεις;

ΧΕΛ: Το ξέρω χρειάζεται συνέπεια και προσπάθεια. Γι' αυτό κι εγώ θα προσπαθήσω!

ΑΛΕΠ: Αυτά τα έγραψε ο Αίσωπος πριν πολλά - πολλά χρόνια. Τώρα οι συνθήκες άλλαξαν, ο κόσμος πάει μπροστά.

ΧΕΛ: Οι αξίες όμως παραμένουν.

ΑΛΕΠ: Δεν είναι αρκετές, παλιομοδίτικα πράγματα.

ΧΕΛ: Εντάξει εγώ είμαι παλαιομοδίτισσα τότε.

ΑΛΕΠ: Εγώ όμως έχω την εύκολη λύση!

ΧΕΛ: Εύκολες λύσεις δεν υπάρχουν.

ΑΛΕΠ: Κι όμως, κοίταξε αυτό το μαρούλι.

ΧΕΛ: Ε, το κοιτάζω.

ΑΛΕΠ: Μύρισε το.

ΧΕΛ: Πφφφ γιατί μυρίζει έτσι, έχει φυτοφάρμακο μήπως;

ΑΛΕΠ: Έχει το σούπερ φάρμακο ταχτηέξ και νικητήριους! Το λιγουρεύεστε;

ΧΕΛ: Ταχτηέξ και νικητήριους, μήπως είναι επικίνδυνο, μήπως έχει παρενέργειες;

ΑΛΕΠ: Μα τι λες τώρα, που τις βρίσκεις αυτές τις λέξεις, με προσβάλεις.

Εσύ μην σκέφτεσαι, άσε να σκεφτώ εγώ για σένα.

ΧΕΛ: Τι λες καλέ, εγώ θα σκέφτομαι για μένα και τη ζωή μου δεν την αφήνω σε κανέναν!

ΑΛΕΠ: Όπως θέλεις, μ' αυτά τα συνθήματα καταστρέφετε την καριέρα σας. Πάντως αυτό το νικητήριο είναι σίγουρα πολύ καλό.

ΧΕΛ: Και τι κάνει;

ΑΛΕΠ: Το λέει το όνομα του, δημιουργεί νικητές και πρωταθλητές!

ΧΕΛ: Εγώ ξέρω ότι οι πρωταθλητές γίνονται με σκληρή δουλειά.

ΑΛΕΠ: Πάλι τα παλιομοδίτικα! Αυτά είναι ξεπερασμένα. Άκουσε με προσεχτικά: Θα αποχτήσεις φήμη θα είσαι διάσημη!

ΧΕΛ: Με μπερδεύεις, άλλο φήμη και άλλο δόξα. Τη φήμη μπορεί να την έχει ο καθένας με κάποιες συνθήκες καλές ή και κακές, τη δόξα όμως μόνο λίγοι, και όσοι αγωνίστηκαν αληθινά.

ΑΛΕΠ: Τι μου λες τώρα!

Με αυτό το μαρούλι θα νικήσεις σίγουρα, γιατί δεν έχεις πιθανότητες απέναντι στο λαγό όλοι το ξέρουν.

ΧΕΛ: Και είναι έντιμο να το κάνω αυτό;

ΑΛΕΠ: Γιατί να μην είναι; Εξ άλλου κι ο λαγός θα φάει τη σούπερ καροτίνη ή αλλιώς το «φάεσκόνη μου!»

ΧΕΛ: Α έτσι! Κι εγώ θα φάω το σούπερ μαρούλι μου! Θα φάει ο κακομαθημένος λαγός τη δική μου σκόνη, θα βλέπει το καβούκι μου από μακριά και δε θα με φτάνει, θα κλαίει άλλη μια φορά, θα θα ...

ΑΛΕΠ: Έτσι σε θέλω! Θα αποχτήσεις τα πάντα αν δεχτείς! Θα σε κάνω βασίλισσα!

ΧΕΛ: Όχι, όχι δε θα το κάνω!

ΑΛΕΠ: Τι είναι αυτά που λες! Θα στο δώσω σε καλή τιμή.

ΧΕΛ: Δεν το θέλω.

ΑΛΕΠ: Ξέρεις τι χάνεις;

ΧΕΛ: Δεν με νοιάζει!

ΑΛΕΠ: Θέλεις να χάνεις;

ΧΕΛ: Δεν ενδιαφέρομαι είπα!

ΑΛΕΠ: *Αρχίζει μια δακρύβρεχτη κακή παράσταση.* Καλά, αλλά να ξέρεις, όταν τα σύννεφα της αποτυχίας αρχίσουν να βρέχουν δάκρυα πάνω από το καβούκι σου να θυμηθείς ότι ο φίλος σου η αλεπού προσπάθησε να σε σώσει, να σε κάνει πρωταθλήτρια και εσύ αρνήθηκες, προσπάθησε να σε ανεβάσει στον Όλυμπο κι εσύ έμεινες στα ταπεινά λιβάδια, να σε γεμίσει δόξα και λάμψη κι εσύ διάλεξες να μείνεις μια σκοτεινή κουκίδα κάτω από το φως της δόξας.

ΧΕΛ: Στο κοινό. Θα πει κι άλλα;...

ΑΛΕΠ: Ωωωωωω...

ΧΕΛ: Θα πει κι άλλα!

ΑΛΕΠ: Ωωωω η αχαριστία θα σε κυνηγάει, αρνήθηκες αυτό που άλλοι θα παρακαλούσαν να αποκτήσουν, πέταξες στα σκουπίδια μια τίμια καρδιά που ήθελε να σε βοηθήσει, πάω να ποτίσω με δάκρυα τον ξεραμένο κάμπο να φυτρώσουν τα λουλούδια της λησμονιάς και της αγνωμοσύνης.

Έχε γεια σκληρή χελώνα,

έχε γεια πέτρα με πόδια... *φεύγει*

ΧΕΛ: Μωρέ τι είναι τούτος, τι κολλιτσιδά!

ΑΛΕΠ: *Προβάλλει το κεφάλι του.*

Μήπως άλλαξες γνώμη;

Δεν είν' αργά για μια συγγνώμη.

Άκου, το φωνάζει η καρδερίνα

«κάνε μια μικρή κομπίνα!»

ΧΕΛ: Ποιητής εκ του προχείρου, έχων τη μορφή του χοίρου.

Είπα όχι!

ΑΛΕΠ: Καλά μη θυμώνεις, αν αλλάξεις γνώμη, η κάρτα μου.

Μουσική.

Σκηνή 6^η

Έναρξη του αγώνα

ΛΑΓ: *Μυρίζει το καρότο, κλείνει τη μύτη του, τα μάτια του και προσπαθεί να το φάει, τέλος το δαγκώνει μέσα σε γκριμάτσες αηδίας.*

ΑΛΕΠ: Εξαιρετική επιλογή, χημικό καρότο, παραγωγής 2022, εξαιρετική χρονιά για kobines, ανατιμήσεις, πολέμους και άλλα ευγενή. Το συγκεκριμένο καρότο πέρασε από τριπλή επεξεργασία πετρελαιοειδών σε ορεινή πλαγιά ενός καμένου δάσους! Εγκεκριμένο από τον «ΩΧ-ΩΧ».

ΛΑΓ: Ωωωω!

ΑΛΕΠ: Εδώ έχω τον λογαριασμό που μου οφείλεις! Δικός σου! Πως αισθάνεσαι;

ΛΑΓ: Αηδία, μυρίζω πετρέλαιο.

ΑΛΕΠ: Εντάξει πολύ καλό αυτό!

ΛΑΓ: Καλό αν είσαι αυτοκίνητο, αν είσαι λαγός όμως...

ΑΛΕΠ: Ξέρεις πόσοι θα σε ζήλευαν;

ΛΑΓ: Πόσοι;

ΑΛΕΠ: Δεν ξέρω, δεν έχει σημασία! Είναι νωρίς ακόμη, σε λίγο θα νιώσεις τη γεύση της νίκης!

ΛΑΓ: Ααααα! Νομίζω πως θα, θα, θα λιποθυμήσω, έχετε γεια, γεια..*Η αίσθηση είναι ότι δεν αισθάνεται καλά, αλλά μετά αυτό αλλάζει ξαφνικά.*

ΑΛΕΠ: Τι συμβαίνει;

ΛΑΓ: Αααααα! Όλα τα βλέπω διπλά, τριπλά..

ΑΛΕΠ: Ωχ τι έγινε!

ΛΑΓ: Όλα τα βλέπω κίτρινα...

ΑΛΕΠ: Δεν πειράζει είσαι σε καλό δρόμο..

ΛΑΓ: Αααα

ΑΛΕΠ: Τι έγινε πάλι, δεν θα προλάβω να πληρωθώ!

ΛΑΓ: Τι συμβαίνει!

ΑΛΕΠ: Εσύ θα μου πεις!

ΛΑΓ: Τι δύναμη είναι αυτή που νιώθω!

ΑΛΕΠ: Πλάκα μου κάνεις, έτσι;

ΛΑΓ: Αισθάνομαι περίφημα, νικητής! Ποδαράκια από ατσάλι και το στυλ μου...

ΑΛΕΠ: ...ένα χάλι!

ΛΑΓ: Τι είπες;

ΑΛΕΠ: Τίποτα, είδες, στα `λεγα!

ΛΑΓ: Θέλω να τρέξω τώρα, μα τι δύναμη είναι αυτή!

Είμαι ο λαγός, Λαμποργκίνης το νέο μου όνομα! Ή λαγός- Φεράρης!

ΑΛΕΠ: Χάρηκα, αλεπού!

ΛΑΓ: Ξεκινώ!

ΑΛΕΠ: Περίμενε να έρθει και η χελώνα.

ΛΑΓ: Δεν με νοιάζει.

ΑΛΕΠ: Μα δεν μπορείς να τρέξεις μόνος σου, μας βλέπει τόσος κόσμος, θα ακυρωθεί ο αγώνας.

ΛΑΓ: Αφήστε με να τρέξω, μη μου στερείτε τη νίκη μου!

ΑΛΕΠ: Ωωω τι συγκίνηση, άλλο ένα θαύμα από τον θαυματοποιό, κάνε υπομονή αγοράκι μου!

Χτυπάει το τηλέφωνο του. Συνεχίζει να κρατάει τον λαγό μην τρέξει μόνος του. Ποιος είναι πάλι! Fox, international company, speaking please Εμπρός;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ- ΦΩΝΗ : Γεια, εδώ είμαι εγώ!

ΑΛΕΠ: Χάρηκα κι εδώ είμαι εγώ!

ΤΖΙΤΖ: Με ποιον ομιλώ;

ΑΛΕΠ: Ποιος κάλεσε;

ΤΖΙΤΖ: Πείτε παρακαλώ: αφήστε το μήνυμα μετά το μπιπ!

ΑΛΕΠ: Και γιατί να το κάνω αυτό;

ΤΖΙΤΖ: Γιατί μου αρέσει να μιλάω σε τηλεφωνητές!

ΑΛΕΠ: Μπλέξαμε! *Στον λαγό.* Ήσυχα, εσύ περίμενε τη χελώνα είπαμε!

ΤΖΙΤΖ: Σε μένα μιλάτε;

ΑΛΕΠ: Όχι!

ΤΖΙΤΖ: Άντε περιμένω!

ΑΛΕΠ: Επιχειρήσεις αλεπούς, “fox company” αφήστε το μήνυμα σας μετά το «μπιπ» μπιιπ!

ΤΖΙΤΖ: Αχ τι καλά! Γεια σας κύριε τηλεφωνητή, είμαι ο διάσημος τραγουδιστής συναυλιών τζίτζικας, βραχνοβαρύτονος με χροιά μετάλλικα από τη γενιά της μαμάς μου και υψίφωνος κολορατούρα από το σόι του μπαμπά μου.

ΑΛΕΠ: Συγχαρητήρια, αλλά δεν οργανώνουμε συναυλίες. Στείλτε το βιογραφικό σας και δεν θα σας ειδοποιήσουμε. Παρακαλώ, μετά το μπιπ!

ΤΖΙΤΖ: Τι συναυλίες, εγώ έχω γεμάτο πρόγραμμα για όλο το καλοκαίρι! Θέλω να κάνω μια επένδυση!

ΑΛΕΠ: Επένδυση! Τρέχουν τα νέα θα γίνουμε πλούσιοι!

ΤΖΙΤΖ: Όταν δείτε την αλεπού ενημερώστε την να μου τηλεφωνήσει!

ΑΛΕΠ: Τι επένδυση, πόσα;

ΤΖΙΤΖ: Που πήγε ο τηλεφωνητής; Θέλω τον τηλεφωνητή!

ΑΛΕΠ: Και που βρήκες εσύ τα χρήματα ρε τζίτζικα, από πότε έχεις να δουλέψεις;

ΤΖΙΤΖ: Εσύ από πότε έχεις να δουλέψεις αλεπού;

ΑΛΕΠ: Εγώ είμαι τηλεφωνητής, εργάζομαι.

ΤΖΙΤΖ: Επένδυσα στη μυρμηγκοφωλιά του φίλου μου μέρμηγκα, ανέβηκε το σιτάρι στο χρηματιστήριο και μόλις τα κονόμησα. Θέλω να αγοράσω μετοχές της χελώνας, έχω ανατρεπτική σκέψη, δηλαδή αν κερδίσει η χελώνα κερδίζω κι εγώ!

ΑΛΕΠ: Στη χελ... είσαι με τα σωστά σου; Δεκτό το στοίχημα! Τώρα κλείνω έχω δουλειά! Μπιπ!

Το κορόιδο!..

ΛΑΓ: Τι έγινε επενδύουν σε μένα;

ΑΛΕΠ: Ακόμη καλύτερα! Καλώς τη χελώνα. Την καλή σου κουβέντα είχαμε.

ΧΕΛ: Με ποιους καλέ;

ΑΛΕΠ: Με μεγάλο επενδυτές! Είσαι σίγουρη θες να τρέξεις ακόμη; Να τρέξεις σχήμα λόγου.

ΧΕΛ: Ναι καλέ γιατί, και προσπερνώ την ειρωνεία.

ΛΑΓ: Μπορείς να παραιτηθείς να μην κουράζεσαι άδικα.

ΧΕΛ: Εσύ να παραιτηθείς.

ΑΛΕΠ: Λαγέ μην ανακατεύεσαι! Αφήστε τα πολλά λόγια!

ΧΕΛ: Γιατί μαρσάρει ο λαγός;

ΑΛΕΠ: Θα δεις σε λίγο.

Πιάστε θέσεις γρήγορα!

ΧΕΛ: Περίμενε καλέ!

ΑΛΕΠ: Ακίνητοι! Ακίνητοι είπα!

Εγώ η αλεπού, που δίνω λογαριασμό μόνο σε μένα, προκηρύσσω την έναρξη του αγώνα των αγώνων. Λαγός εναντίον χελώνας και χελώνα εναντίον λαγού! Πέντε, τέσσερα, τρία, δύο ένα, μηδέν! *Σε μερικά σημεία του έργου οι ηθοποιοί μπορούν να απευθύνουν τον λόγο στα παιδιά* Ο αγώνας άρχισε! *Λαγός και χελώνα αρχίζουν να τρέχουν καθένας στο ρυθμό του, ανάμεσα στο κοινό, επίσης αυτοσχεδιαστικά και χορογραφημένα.*

ΑΛΕΠ: *Σαν δημοσιογράφος κρατάει ένα μικρόφωνο και κατεβαίνει στα παιδιά.*

Πείτε μου παρακαλώ, ποιος πιστεύετε ότι θα κερδίσει; Εσύ τι πιστεύεις;..

Διαχειρίζεται την επαφή, ανάλογα με τη συμμετοχή των παιδιών. Μετά βρίσκει τους δρομείς και τους κάνει ερωτήσεις.

ΑΛΕΠ: Πως αισθάνεστε κύριε λαγός;

ΛΑΓ: Νικητής!

ΑΛΕΠ: Ονειρεύεστε τον εαυτό σας πρωταθλητή;

ΛΑΓ: Όνειρα κάνουν οι χαμένοι, εγώ είμαι ο πρωταθλητής!

ΑΛΕΠ: Ήταν ξεκάθαρος αγαπητοί και αγαπητές ο σούπερ δρομέας λαγός. Ας τον αφήσω απερίσπαστο στον αγώνα του.

Να και η κυρία χελώνα, η προηγούμενη νικήτρια. Πως βλέπετε τον αγώνα κυρία χελώνα;

ΧΕΛ: Μια χαρά.

ΑΛΕΠ: Θα ξεκινήσετε;

ΧΕΛ: Μα ξεκίνησα καλέ, δεν το βλέπεις;

ΑΛΕΠ: Ω, με συγχωρείτε, η χελώνα ξεκίνησε αγαπητά μου παιδιά και ας μην φαίνεται.

Ακόμη εδώ;

ΧΕΛ: Μα προχώρησα τόσο πολύ, απορώ πως δεν το βλέπετε!

ΑΛΕΠ: Εντάξει, εντάξει μην σας απασχολώ. Κυρίες, κύριοι και παιδιά σε λίγο νεότερα από τον σπουδαίο αγώνα! **Μουσική.**

Σκηνή 7^η

Αγώνας σε εξέλιξη.

Μουσική. Λαγός και χελώνα κινούνται χορογραφημένα στον αγώνα.

ΑΛΕΠ: Ας μιλήσω με τον συνεργάτη μου τον κόρακα, να μου πει πως πάει ο αγώνας. Ναι ο γνωστός κόρακας του παραμυθιού, από τότε που του πήρα το τυρί, με το πανέξυπνο κόλπο μου, με θαυμάζει και θέλει να συνεργαζόμαστε, τι να κάνω μου αρέσει να βοηθάω τους νέους στην καριέρα τους! Του έδωσα ένα μικρό ρόλο στο έργο, δηλαδή ακούμε μόνο τη φωνή του.

Τηλέφωνο ή οθόνη προβολής ώστε να βλέπουμε το κοράκι.

«Αετονύχης ένα» καλεί «χαχαλέκο!» Κόρακα χαχαλέκο μ' ακούς;

Σπουδαίος κύριος ο κόρακας, γνωρίζει όλο τον καλό κόσμο. Τον Νιόνιο τον ψευταρά, τη lady Τσουράπω, τον Τσάκα Αντικλειδί! Που είσαι κόρακα επιτέλους!

ΦΩΝΗ ΚΟΡΑΚΑ: Έλα αφεντικό χαχαλέκος εδώ σε ακούω!

ΑΛΕΠ: Πες μου τι γίνεται με τον αγώνα;

ΚΟΡΑΚ: *Περιγράφει με στυλ και ρυθμό σαν σε ποδοσφαιρικό αγώνα.* Ο αγώνας κυλάει σε κανονικούς ρυθμούς ο λαγός τώρα περνάει ένα πεύκο, δύο, τρία και ένα θάμνο, στέκεται μια στιγμή κοιτάζει γύρω του και συνεχίζει κυρίες κύριοι και παιδιά. Τρέχει, τρέχει κι αφήνει σκόνη, η κυρία σπουργίτη βγαίνει και κάτι του φωνάζει που της σκόνισε τη φωλιά εκείνος συνεχίζει πατάει φρένο να περάσει ένα σχολικό με λαγουδάκια και συνεχίζει. Φτάνει έξω από τη μεγάλη περιοχή της μικρής λίμνης εκεί το έδαφος έχει λάσπη, γλιστράει και πέφτει, ω φωνάζει ο κόσμος που παρακολουθεί, λερώνεται η άσπρη γούνα του, αυτό κι αν είναι καταστροφή, τώρα τον πλησιάζουν μερικές λαγουδίνες βγάζει μια φωτογραφία μαζί τους με λερωμένη τη γούνα του, αλλά δεν πτοείται, τινάζεται και συνεχίζει το τρέξιμο. Εγώ συνεχίζω να τον παρακολουθώ! Ουχ!

ΑΛΕΠ: Τι έγινε κόρακα, όβερ!

ΚΟΡΑΚ: Τίποτα αφεντικό. Χτύπησα σε ένα πλάτανο, μα όπου να ` ναι φυτρώνουν!

ΑΛΕΠ: Τη χελώνα τη βλέπεις πουθενά;

ΚΟΡΑΚ: *Αλλάζει ρυθμό – αργό που εξελίσσεται σε απελπιστικά αργό..* Η χελώνα πηγαίνει αργά αλλά σταθερά, απελπιστικά αργά, την προσπερνάει ένας μέρμηγκας που κουβαλάει ένα σπόρο εκείνη τον χαιρετάει και συνεχίζει αργά, απελπιστικά αργά και με έπιασε μια νύστα αφεντικό. Πόσο αργά πια....

Αφεντικό, τα είπα καλά;

ΑΛΕΠ: Πολύ καλά κόρακα, συνέχισε έτσι και θα πας μπροστά.

ΚΟΡΑΚ: Αφεντικό, πότε θα παίξω κι εγώ μεγάλο ρόλο;

ΑΛΕΠ: Θα έρθει και η σειρά σου, κάποτε, είσαι μικρός ακόμη.

ΚΟΡΑΚ: Όχι είμαι μεγάλος αφεντικό.

ΑΛΕΠ: Εντάξει, εντάξει μη με ζαλίζεις, τώρα έχω άλλα πράγματα στο μυαλό μου. Να περιμένεις!

ΚΟΡΑΚ: Καλά, θα περιμένω αφεντικό.

ΑΛΕΠ: Έτσι μπράβο!

ΚΟΡΑΚ: Πόσο να περιμένω;

ΑΛΕΠ: Πολύ, πάρα πολύ!

Ω, ηθοποιοί, τους δίνεις λίγο θάρρος και θέλουν περισσότερα!

Συνέχισε να τους παρακολουθείς και να με ενημερώνεις!

ΚΟΡΑΚ: Ό,τι πεις αφεντικό.

ΑΛΕΠ: Ας ξεκουραστώ κι εγώ, οι δουλειές πηγαίνουν μια χαρά.

ΛΑΓ: Νομίζω πως έκανα τη μισή διαδρομή, άλλο τόσο και νίκησα. Σαν να κουράστηκα όμως, να ρίξω έναν υπνάκο εδώ σ' αυτή την παχιά σκιά! *Ετοιμάζεται δήθεν να ξαπλώσει.*

Χαχα τι νομίσατε, ότι θα ήταν τόσο εύκολο; Δεν την παθαίνω ξανά, θα συνεχίσω με την ίδια ταχύτητα και πείσμα για τη νίκη, άσε που απόχτησα μεγάλη δύναμη και από το σούπερ καρτό! Αισθάνομαι περίφημα, συνεχίζω λοιπόν, ραντεβού στο τέρμα. Αυτόγραφα θα μοιράσω μετά το τέλος του αγώνα. Και μετά θα βάλω στόχο και τους Ολυμπιακούς αγώνες! *Φεύγει!*

ΧΕΛ: Που πήγαν όλοι, σίγουρα θα ακολουθούν τον λαγό, εκείνον θεωρούν από τώρα νικητή. Θα τον περιμένουν και στον τερματισμό. Είμαι ακόμη στην αρχή, πρέπει να βιαστώ, όσο μπορεί να βιαστεί μια χελώνα και να είμαι προσεχτική και σταθερή. Ίσως όσο χάρηκα τη μεγάλη μου νίκη ήταν καλά, όμορφα ήταν για όσο κράτησε. Η αλήθεια είναι πως δίψασα πολύ, αλλά ας κάνω κουράγιο έχω ακόμη δρόμο μπροστά μου.

Ραντεβού στον τερματισμό.

Μουσική.

Σκηνή 8^η

Ανατροπές.

ΛΑΓ: Έχω πολλή δύναμη μα πόσο δυνατός αισθάνομαι, ζήτω τα χημικά καρότα ζήτω και η αλεπού. Ας ανεβάσω μερικές φωτογραφίες για τις θαυμάστριες και τους θαυμαστές. Μια τα χειλάκια έτσι, και μια η κοιλίτσα ρουφηγμένη.

ΑΛΕΠ: *Βλέπει τις αναρτήσεις του λαγού από το κινητό του.* Μα κοίτα τον, έχει στυλ πρωταθλητή, και τι χαριτωμένη κοιλίτσα, είναι ο πρωταθλητής μου, ας το καλό με συγκίνησε το παλιόπαιδο, σκέφτηκα τα δέκα χιλιάρικά σε ραπανάκια και καρότα που θα εισπράξω!

ΛΑΓ: Λαγός αισθάνεται νικητής στην τοποθεσία πέρα από τη λίμνη! Ωραία, το ανέβασα στο φέισμπουκ. Για να δω υπάρχει πουθενά η χελώνα, μπα ούτε που φαίνεται. Τι βαρετό να μην

έχεις αντίπαλο, αισθάνομαι ότι μπορώ να νικήσω ακόμη και πύραυλο, και τον άνεμο ακόμη!
Ωραία, λαγός αισθάνεται άνεμος λίγο πριν τον τερματισμό, ανέβηκε κι αυτό.

Μουσική

ΛΑΓ: Πόσο δυνατός, οι μυς μου σπαρταράνε από το σούπερ καρότο, θα πουλήσω τη φωλιά μου και θα αγοράσω μερικά ακόμη σούπερ καρότα και θα προετοιμαστώ για τους Ολυμπιακούς αγώνες, θα με θαυμάσει όλος ο πλανήτης. Θα με θαυμάζει και θα κοτάζει, όχι, θα με θυμιάζει, ματιάζει, μα τι λέω, ματαλλιο, όχι το μετάλλιο, και το παράλιο, μα τι έχω πάθει! Βρομήθεια, προμήθεια, όχι, όχι, βοήθεια, χαλεπού σαλεπτσού, αλεπού χάομαι, βοήθεια αλεπού χάνομαι!

Λιποθυμάει.

ΑΛΕΠ: *Τον παρακολουθεί από το κινητό του.* Τι έπαθε ο πρωταθλητής μου!

ΚΟΡΑΚ: Αφεντικό, αφεντικό ο λαγός τα τίναξε! Όβερ, λαγός τα τίναξε!

ΑΛΕΠ: Πάψε ενοχλητική, το ξέρω!

Τρέχω να τον σώσω, η περιουσία μου, η καριέρα μου, το μέλλον, μήπως έφαγε κάτι και τον πείραξε; Καλά δεν θέλω απάντηση... λαγέ μου κρατήσου έρχεται ο μπαμπάκας!

ΧΕΛ: *Προσπερνάει την χελώνα.* Που πάει καλέ η αλεπού, δεν το ήξερα ότι θα τρέξει κι αυτή!

ΑΛΕΠ: Τι έπαθες καμάρι μου, μίλα μου λαγέ!

ΛΑΓ: Ποιο είναι το καμαλάρι;

ΑΛΕΠ: Ήρθα πρωταθλητή μου, ξύπνα.

ΛΑΓ: Ποιος ήρθε; Ποιος είναι πρωταγωνιστής;

ΑΛΕΠ: Εσύ! Πρωταθλητής.

ΛΑΓ: Γιατί όλα τα βλέπω κίτρινα;

ΑΛΕΠ: Αχ τι θα κάνω είναι σοβαρά τα πράγματα. Τον έφαγα ο κακούργος, με το πειραματικό καρότο μου.

Ξύπνα λαγουδάκι μου. Καμάρι της αυγής κι ολόκληρου του δάσους. Ξύπνα να νικήσεις να πληρωθώ κι εγώ! *Του μιλάει στο αυτί.*

ΛΑΓ: Τι ζουζούνι είναι αυτό μες στο αυτί μου! Φύγε ζουζούνι, δεν νιώθω καλά.

ΑΛΕΠ: Τι θες να κάνω τώρα εγώ;

ΛΑΓ: Μήπως να φέρεις το γιατρό;

ΑΛΕΠ: Κόρακα, πήγαινε να ειδοποιήσεις να έρθει ο λαγογιατρός όβερ!

ΚΟΡ: Ο λαγογιατρός έγινε μπουχός όβερ!

ΑΛΕΠ: Και γιατί παρακαλώ;

ΚΟΡΚ: Γιατί ο αρχηγός του δάσους και τα διάφορα τρωκτικά δεν τον πλήρωναν και έφυγε για άλλο δάσος. Το νοσοκομείο έκλεισε.

ΑΛΕΠ: Κατάλαβα τη βάψαμε.

Εσύ δεν έχεις ανάγκη τον γιατρό, είσαι παλικάρι, ξύπνα βρε μη σε κερδίσει η χελώνα.

ΛΑΓ: Η χελώνα, πολύ καλή κυρία, τους χαιρετισμούς μου.

ΑΛΕΠ: Ξύπνα βρε!

ΛΑΓ: Δεν κοιμάμαι, άρρωστος είμαι από το παλιό καρότο σου!

ΑΛΕΠ: Μη, μην το λες αυτό, θα μας ακούσει κανένας και θα πει ότι είμαι απατεώνας!

ΛΑΓ: Γιατί δεν είσαι;

ΑΛΕΠ: Για ένα όνομα ζούμε σ' αυτό το δάσος.

ΛΑΓ: Του απατεώνα;

ΑΛΕΠ: Μη λες αυτή τη λέξη!

ΛΑΓ: Ποια λέξη, απατεώναας!

ΑΛΕΠ: Σσος! Τι να κάνω, πώς να διορθώσω τα πράγματα, ω η χελώνα πλησιάζει, η μουσίτσα σιγά, σιγά τρώει τα χιλιόμετρα. Κάτι πρέπει να σκεφτώ! Δεν φημίζομαι τυχαία για την πονηριά μου! Περίμενε εδώ και προσπάθησε να συνέλθεις.

ΛΑΓ: Πλάκα μου κάνεις, μη φοβάσαι, δεν θα πάω πουθενά.

ΑΛΕΠ: Θα της δώσω να πιεί ένα υπνωτικό σιρόπι να νυστάξει και να κοιμηθεί, είναι ο μόνος τρόπος να νικήσει ο λαγός. Έτσι όσο θα κοιμάται η χελώνα, εγώ θα προσπαθήσω να τον συνεφέρω. Κυρία χελώνα, κυρία χελώνα!

ΧΕΛ: Τι θέλεις αλεπού.

ΑΛΕΠ: Πως αισθάνεσαι;

ΧΕΛ: Μπα ενδιαφέρθηκες!

ΑΛΕΠ: Από την επιτροπή αγώνα ζήτησαν να φροντίσουμε τους αθλητές. Να σας δώσουμε κάτι να πιείτε να μην αφυδατωθείτε.

ΧΕΛ: Επιτέλους να κάνετε και κάτι χρήσιμο. Κοράκιασα τόση ώρα μες στον ήλιο.

ΚΟΡΑΚ: Με φώναξε κανείς αφεντικό; Άκουσα ότι κοράκιασε κάποιος!

ΑΛΕΠ: Εσύ να μην πετάγεσαι!

ΧΕΛ: Σε ποιον μιλάς καλέ!

ΑΛΕΠ: Σε έναν συνεργάτη μου υπεύθυνο για την ασφάλεια του αγώνα.

Έλα να πιείς μια γουλιά να δροσιστείς.

ΧΕΛ: Να πιώ, τι είναι αυτό;

ΑΛΕΠ: Είναι κατισαννερακι!

ΧΕΛ: Κάτι, τι;

ΑΛΕΠ: Σαν νεράκι!

ΧΕΛ: Σκέτο νερό δεν έχει, αυτό είναι ροζ!

ΑΛΕΠ: Επειδή είσαι κορίτσι!

ΧΕΛ: Ροζ νερό για κορίτσια; Μα εμένα μου αρέσει το μπλε, είσαι κολλημένος, «κορίτσι ροζ, αγόρι μπλε», πόσο βαρετός, σιχαίνομαι το ροζ!

ΑΛΕΠ: Καλά μη φωνάζεις, έχω και σε μπλε.

ΧΕΛ: Άσε δε θέλω!

ΑΛΕΠ: Μα είναι καλό. Και στ' αυτοκίνητα βάζουμε νερό με χρώμα στο ψυγείο τους και βλέπεις τι καλά που τρέχουν;

ΧΕΛ: Είναι σοβαρό επιχείρημα αυτό;

ΑΛΕΠ: Όχι δεν είναι, αλλά το σαννερακι είναι καλό, εγγυημένο!

ΧΕΛ: Καλά...αργότερα. **Φεύγει.**

ΑΛΕΠ: Περιμένε, αχ τι θα κάνω! **Τρέχει στον λαγό.**

Λαγέ, λαγέ σε ικετεύω ξύπνα πλησιάζει η χελώνα!

ΛΑΓ: Καλώς να έρθει, έχουμε να της προσφέρουμε κάτι, μια πορτοκαλάδα, έναν καφέ!

ΑΛΕΠ: Τι λες μωρέ που σε έπιασαν οι ευγένειες...

Έλα να μετρήσουμε μαζί μέχρι το δέκα, και μόλις σου πω θα σηκωθείς!

ΛΑΓ: Εντάξει, ένα, δύο, τέσσερα, και τέσσερα δέκα, μείον ένα πέντε. Δεν είμαι καλά!

ΑΛΕΠ: Πρόσεξε με, κοίτα με στα μάτια, είναι κόλπο, παλιό ινδιάνικο, μου το έμαθε ένας παππούς, είχε ταξιδέψει στην Αμερική πολύ παλιά!

Αρχίζει και χορεύει γύρω από τον λαγό έναν ινδιάνικο χορό, βγάζοντας κραυγές.

Ο λαγός συνέρχεται σιγά, σιγά, σηκώνεται και αρχίζει να χορεύει κι εκείνος. Στη συνέχεια ξεκινά να προχωράει πολύ αργά.

Μπράβο σου λαγέ, είμαι σπουδαίος τελικά, έχω λύσεις για τα πάντα!

ΛΑΓ: Τα πόδια μου τα νιώθω μουνδιασμένα και το κεφάλι μου βαρύ. Το κεφάλι μου βαρύ, βαρύ, βαρύ, βαραίνω!

ΑΛΕΠ: Είναι η ιδέα σου αυτή, σιωπή, σιωπή, σωπαίνεις!

Λίγο ακόμη, κάνε κουράγιο και όλα θα περάσουν.

ΛΑΓ: Εντάξει άσε με τώρα μπορώ μόνος μου, η δύναμη επέστρεψε, νομίζω, δηλαδή όχι, ναι ναι είμαι σίγουρος, power!

ΑΛΕΠ: Μπράβο πρωταθλητή μου!

ΛΑΓ: Έφυγα είμαι άνεμος! *Αιποθυμά.*

ΑΛΕΠ: Ασα πάλι τα ίδια!

ΧΕΛ: Τι έπαθε καλέ ο λαγός;

ΑΛΕΠ: Τι έπαθε; Τίποτα, μια χαρά είναι.

ΧΕΛ: Εσύ τον βλέπεις μια χαρά;

ΑΛΕΠ: Λες που ξάπλωσε κάτω, κάνει ασκήσεις χαλάρωσης.

Έτσι μπράβο λαγέ, κλείνουμε τα ματάκια και σκεφτόμαστε την άμμο στη θάλασσα και το κύμα που σου δροσίζει τις πατούσες. Ωραία, πάμε να πάρουμε αναπνοές από το διάφραγμα, ένα εισπνέουμε, δύο εκπνέουμε με ήχο, ζζζζζ, μπράβο. Μπορείς να συνεχίσεις τον δρόμο σου χελώνα, εκμεταλλεύσου το γεγονός ότι ο λαγός χαλαρώνει, να κερδίσεις μερικά μέτρα!

ΧΕΛ: Τι χαλαρώνει καλέ, αυτός είναι άσπρος σαν το πανί.

ΑΛΕΠ: Μα άσπρος είναι ο λαγός αυτός, είναι έτσι η ράτσα του.

ΧΕΛ: Κίτρινος σαν το λεμόνι.

ΑΛΕΠ: Κίτρινος ή άσπρος, διάλεξε!

ΧΕΛ: Γύρω τα μάτια του μαύρα, και ελαφρός ροδίζει!

Λευκοκιτρινομαυροδομπορδοκόκκινος καλέ! Τι ωραία ένας πολύχρωμος λαγός!

ΑΛΕΠ: Αχ μήπως δεν είσαι καλά χελώνα και βλέπεις ό,τι χρώμα θέλεις, μήπως να σε εξετάσω;

ΧΕΛ: Λαγέ τι έχεις, ζύπνα λαγουδάκι μου.

ΛΑΓ: Δεν είμαι καλά αελώνα μου χιλίνα μου!

ΧΕΛ: Χιλίνα μου!

Τι του έκανες βρε, να μου πεις αμέσως!

ΑΛΕΠ: Τίποτα δεν του έκανα, σας φροντίζουμε, σας προσέχουμε, είστε ξεροκέφαλοι και μετά φταίμε εμείς!

ΧΕΛ: Δηλαδή;

ΑΛΕΠ: Έπαθε ηλίαση και αφυδάτωση!

ΧΕΛ: Ω!

ΑΛΕΠ: Βέβαια, του έλεγα πιες λίγο σαννεράκι, δεν ήθελε αυτός, πιες κάτι να δροσιστείς δεν έχω ανάγκη έλεγε αυτός και να τώρα τα αποτελέσματα!

ΧΕΛ: Α έτσι!

ΑΛΕΠ: Ακριβώς.

ΧΕΛ: Και γιατί λες «δεν έχει τίποτα».

ΑΛΕΠ: Για να μη σε τρομάξω, έρθουν οι δημοσιογράφοι και μετά θα μας γράψουν οι εφημερίδες. Γι' αυτό σου λέω, συνέχισε αργά εσύ τον δρόμο σου και εγώ θα τον συνεφέρω.

ΧΕΛ: Κάλεσες γιατρό;

ΑΛΕΠ: Κάλεσα.

ΧΕΛ: Εντάξει να μην ανησυχώ δηλαδή.

ΑΛΕΠ: Όχι καλή μου χελώνα.

ΧΕΛ: Μήπως να σταματήσουμε τον αγώνα;

ΑΛΕΠ: Και τι θα πούμε στον κόσμο! Σε λίγα λεπτά θα συνέλθει και θα σε ξεπεράσει, βιάσου!

ΧΕΛ: Εντάξει τα λέμε στον τερματισμό. Γεια σου. Α!

ΑΛΕΠ: Τι είναι πάλι;

ΧΕΛ: Δώσε μου λίγο σαννεράκι, μην πάθω κι εγώ τα ίδια, από αφυδάτωση.

ΑΛΕΠ: Πολύ ευχαρίστως! Ροζ ή μπλε.

ΧΕΛ: Μπλε. Ορίστε.

Τα παιδιά σε πολλά σημεία θα παρεμβαίνουν, αποτρεπτικά ή ενισχυτικά.

ΧΕΛ: Πίνει μια γουλιά, φτου, τι γεύση έχει αυτό! Καλύτερα διψασμένη!

ΑΛΕΠ: Όπως νομίζεις. Ήπιες τουλάχιστον λίγο;

ΧΕΛ: Ήπια μια μικρή γουλιά.

ΑΛΕΠ: Τέλεια, είναι αρκετή.

ΧΕΛ: Για πιο πράγμα;

ΑΛΕΠ: Για να σε κρατήσει σε θέση οριζόντια.

ΧΕΛ: Τι λες καλέ!

ΑΛΕΠ: Τίποτα, καλό δρόμο κι ονειρεμένο χιχι...

ΧΕΛ: Τι κούραση που νιώθω ξαφνικά, μια νύστα, ας γείρω εδώ μια σταλιά να κοιμηθώ, όχι να μην κοιμηθώ, αχ πως νυστάζω. Αυτό το σαννεράκι της αλεπούς νομίζω έκανε τη ζημιά. Δεν αντέχω άλλο χrrrrr.

ΑΛΕΠ: Κάνε κουράγιο λαγέ, η χελώνα κοιμήθηκε, σήκω, έστω και αργά, αργά να πας θα την κερδίσεις.

ΛΑΓ: Εντάξει λοιπόν, σιγά, σιγά σαν τη χελώνα.

ΑΛΕΠ: Στράτα, στρατούλα έτσι μπράβο ο κουνελίνος.

ΛΑΓ: Κουνελίνος, τι ντροπή, δεν είμαι σοκολατένιος.

Τι έπαθε η χελώνα να τη βοηθήσουμε;

ΑΛΕΠ: Ας την αυτή κοιμάται του καλού καιρού.

ΛΑΓ: Πως έκανε αυτό το πράγμα η χελώνα, να κοιμάται την ώρα του αγώνα; Τη χάλασαν η δόξα και τα μεγαλεία.

ΑΛΕΠ: Ακριβώς.

ΛΑΓ: Έχε γεια χελώνα.

ΧΕΛ: Έχε γεια και σε σένα χρρ...

Τι συμβαίνει παιδιά, γιατί τόση φασαρία; Τι κάνω εγώ εδώ; Ευχαριστώ που με ξυπνήσατε. Θα κάνω μια προσπάθεια να προλάβω τον λαγό και την αλεπού που τον βοηθάει. Σας παρακαλώ μόνο, όταν βλέπετε ότι πάει να με πάρει ο ύπνος να μου φωνάζετε να ξυπνήσω. Σύμφωνοι;

ΑΛΕΠ: Άντε κάνε κουράγιο, εγώ είμαι εδώ, λίγο ακόμη έμεινε. ***Προχωρά πολύ αργά, η χελώνα τους φτάνει. Τώρα πηγαίνουν δίπλα, δίπλα.***

ΧΕΛ: Τι χαμπάρια λαγέ;

ΛΑΓ: Τρέχω χελώνα, τρέχω.

ΧΕΛ: Ναι το βλέπω. Πρόσεξε μη σκοντάψεις από την ταχύτητα.

ΛΑΓ: Μην κοροϊδεύεις, δεν πηγαίνεις πιο γρήγορα!

ΧΕΛ: Το χρωματάκι το απόκτησες μόνος σου, το διάλεξες ή είναι προσφορά της αλεπούς, με τα μαγικά καρότα της.

ΛΑΓ: Το δικό σου το είδες;

ΧΕΛ: Χάλια;

ΛΑΓ: Άστα να πάνε!

ΧΕΛ: Μόλις φτάσουμε θα σε πάω στο δικαστήριο αλεπού!

ΑΛΕΠ: Μη με ανακατεύετε εμένα, εγώ είμαι ένας απλός διαιτητής.

ΧΕΛ: Και γιατί βοηθάς τον λαγό τότε;

ΑΛΕΠ: Γιατί το χρωματάκι του είναι λευκοκιτρινομαυρομπορδοροδοκόκκινο, εσύ το είπες.

ΧΕΛ: Αχ, τι νύστα. ***Η χελώνα κοιμάται και μένει λίγο πίσω. Τα παιδιά θα την ξυπνήσουν.***

Ευχαριστώ παιδιά. Πόσο βαθιά κοιμόμουν, θα ξυπνούσα αύριο!

ΑΛΕΠ: Λίγα βήματα ακόμη.

ΛΑΓ: Αλεπού.

ΑΛΕΠ: Τι θέλεις καμάρι μου;

ΛΑΓ: Να με αφήσεις μόνο μου.

ΑΛΕΠ: Τι, γιατί να το κάνω αυτό; Μην αρνείσαι το αγνό χέρι βοήθειας που σου προσφέρει ο άλλος, δηλαδή εγώ.

ΛΑΓ: Θα τρέξω μόνος μου ως το τέλος. Αφού δέχτηκα να παίξω το παιγνίδι σου με τα μαγικά καρότα, τώρα πρέπει να βασιστώ στις δικιές μου δυνάμεις.

Αδίκησα τη χελώνα, τουλάχιστον τώρα στα τελευταία μέτρα ας φανώ δίκαιος... *τον αφήνει η αλεπού.*

ΑΛΕΠ: Να ξέρεις πόσο πληγώνεις τον μπαμπάκα καμάρι μου.

ΛΑΓ: Δεν είσαι ο μπαμπάς μου!

ΑΛΕΠ: Αχάριστη η νέα γενιά, πρφφ θα αλλάξω επάγγελμα.

ΛΑΓ: Χαρακτήρα να αλλάξεις.

Τα τελευταία βήματα πηγαίνουν στα ίσα. Χορογραφημένα φτάνουν στο νήμα η χελώνα και ο λαγός. Το νήμα πρώτος κόβει....

ΧΕΛ: Νίκησα, νίκησα, Αίσωπε με βλέπεις; Παιδιά νίκησα!

ΛΑΓ: Συγχαρητήρια χελώνα, είσαι άξια. Έκανα αδικία με την αλεπού και σωστά τιμωρήθηκα. Δεν το χρειαζόμουν, ήταν λάθος μου.

ΧΕΛ: Αναγνώρισες το λάθος σου είναι ένα βήμα κι αυτό.

ΛΑΓ: Ντρέπομαι.

ΧΕΛ: Και καλά κάνεις! Άκου να πάρεις χημικές τροφές για να κερδίσεις με ατιμία.

Κατά τα άλλα είσαι πολύ καλός αθλητής. Λαγέ, ξέρεις τι δίνει περισσότερη αξία στον νικητή; Η αξία του νικημένου.

Είναι τόσο μεγάλη η νίκη μου, γιατί εσύ είσαι ένας σπουδαίος δρομέας.

ΛΑΓ: Ευχαριστώ.

ΧΕΛ: Έλα να σε κάνω μια αγκαλιά λαγέ.

Το μετάλλιο αυτό το αφιερώνω: στα παιδιά που με βοήθησαν, στον Αίσωπο που μας δημιούργησε, στη μαμά μου, στον μπαμπά, στη θεία Λελούδο, στον παππού Τζιμάνι, στον γείτονα σαλίγκαρο, στη φλαμουριά στην πέρα ραχούλα...

ΛΑΓ: Άρχισες πάλι;

ΧΕΛ: Έχω μερικά ονόματα ακόμη λαγέ κάνε υπομονή, μην ξεχάσω κανέναν.

Ξετυλίζει έναν μακρύ κατάλογο, κάτι σαν αρχαίο πάπυρο. Μιλώντας βγαίνουν στα παρασκήνια.

Μουσική.

Σκηνή 9^η

Η δίκη

ΧΕΛΩΝΑ: Κύριε αλεπού πλησιάστε, μην κρύβεστε παρακαλώ, ελάτε στη σκηνή.

Έτσι μπράβο!

ΑΛΕΠΟΥ: Να σας συγχαρώ αγαπητή μου, είστε άξια νικήτρια, εγώ πάντα το έλεγα. Ξεπεράσατε ακόμη και τα αθώα κόλπα που σας κάναμε με το λαγό. Και το έλεγα η χελώνα δεν καταλαβαίνει από κόλπα, το έλεγα έτσι λαγέ;

ΛΑΓΟΣ: Εγώ ντρέπομαι και για τους δυο μας.

ΑΛΕΠ: Έλα τώρα, τι έγινε και ντρέπεσαι, να μην είσαι ευαίσθητος, για να γελάσουμε το κάναμε.

ΧΕΛ: Αυτό σημαίνει ότι δεν μετάνιωσες, ούτε κατάλαβες τη σοβαρότητα αυτού που έκανες!

ΑΛΕΠ: Έκανα, ποιος εγώ; Συκοφαντίες από τους ανταγωνιστές μου, θέλουν να με καταστρέψουν! Θα σας κάνω μήνυση θα διαμαρτυρηθώ στο Συμβούλιο της Ευρώπης να μάθετε.

Χτυπάει το τηλέφωνο του. Ωχ!

ΧΕΛ: Δε θα απαντήσεις, μπορεί να είναι ο πρόεδρος της κομισιόν των ζώων.

ΑΛΕΠ: Άστο μωρέ μην τα ανησυχήσω τα ζώα τώρα. Δεν είμαι εδώ...

ΧΕΛ: Δεν πειράζει, ας ακούσουμε τι θέλουν να μας πούνε...

Παρακαλώ. *Του παίρνει το τηλέφωνο.*

TZITZ: Εδώ Τζίτζικας! Βραχνοβαρύτονος μετάλλικα από το σόι της μαμάς μου και υψίφωνος κολορατούρα από το σόι του μπαμπά.

ΧΕΛ: Ποιανού το σόι;

TZITZ: Το δικό σου!

ΧΕΛ: Καλέ αυτός βρίζει!

ΑΛΕΠ: Κλείστο, κλείστο!

ΧΕΛ: Ένας τζίτζικας κολορατούρας είναι.

ΑΛΕΠ: Πήρε φωτιά το κολορατούρο μας. Δεν είμαι εδώ!

ΧΕΛ: Κατάλαβα, τι θέλετε τζίτζικα;

ΤΖΙΤΖ: Τα λεφτά μου θέλω κέρδισα το στοίχημα.

ΧΕΛ: Σας συνδέω με την αλεπού.

ΑΛΕΠ: Σας μιλάει αυτόματο Κινέζο τηλεφωνητή. Παρακαλώ, αφήστε το μήνυμα σας μετά το μπιπ! Μπιιπ! Κλείνει το τηλέφωνο.

Ο τζίτζικας ρε το παλιόπαιδο, με θυμήθηκε, του αρέσει να μιλάει σε τηλεφωνητές και παίζουμε. Γελάμε πολύ με τον παλιόφιλο. Να θυμηθώ να του δώσω πιο μεγάλο ρόλο την άλλη φορά.

ΚΟΡΑΚΑΣ – ΦΩΝΗ: Εγώ φεύγω για άλλα παραμύθια, θα αλλάξω αφεντικό ή ποιος ξέρει μπορεί να γίνω αφεντικό ο ίδιος σε κάποιο άλλο παραμύθι! Θυμάμαι τότε που πρωταγωνίστησα στο «η αλεπού και το κοράκι» τι ωραίος που ήμουν! Κρα κρά!

ΑΛΕΠ: Ορίστε ψώνια! Βλέπετε με τι έχω να παλέψω; Τους εμπιστεύεσαι και σε εγκαταλείπουν χωρίς λόγο! Ωω πόση λύπη βαραίνει την ψυχή μου!

Σύννεφα δροσίστε τη μοναξιά μου, στείλτε τις σταγόνες που κρύβετε στις κοιλίσες σας σε μια μοναχική ύπαρξη, εμένα, σύννεφα κάντε πιπί και δροσίστε την ψυχή! Έκανα ρίμα! Είμαι καλός; Δακρύβρεχτος; Κλασιάρης; Αγαναχτισμένος! *Αλλάζει πόζες και γκριμάτσες με ταχύτητα.* Είμαι γεννημένος μεγάλος...

ΧΕΛ: Ψεύτης!

ΑΛΕΠ: Ιο; Νο ψεύτης, sono un grande attore!

ΧΕΛ: Λοιπόν, καταλάβαμε, νομίζει ότι είναι μεγάλος ηθοποιός. Ας συνεχίσουμε... μετά από τη συμπεριφορά σας στον αγώνα νομίζω ότι πρέπει να προχωρήσουμε σε δίκη.

ΑΛΕΠ: Δίκη!

ΧΕΛ: Συμφωνείς λαγέ;

ΛΑΓ: Συμφωνώ.

ΧΕΛ: Παιδιά εσείς; Ωραία, τώρα θα χρειαστούμε έναν ή μία πρόεδρο και εισαγγελέα.

Ποιοι θέλουνε να έρθουν;

ΑΛΕΠ: Τι, εσείς μιλάτε σοβαρά, ελάτε τώρα τι ανακατεύετε και τα παιδιά!

Τα παιδιά λένε αλήθειες, αλίμονο, δεν υπάρχει ελπίδα! Καθίστε κάτω, μην έρχεστε είπα! Μα αυτό είναι ανήκουστο, είναι... θέλω τον δικηγόρο μου!

ΧΕΛ: Θα σου βρω και δικηγόρο. Παιδιά θέλει κάποιος να είναι ο δικηγόρος του;

Αρχίζει η δίκη!

ΑΛΕΠ: Ωχ!

ΧΕΛ: Όλοι ξέρουμε τι έκανε η αλεπού. Έθεσε σε κίνδυνο τη ζωή του λαγού, φταίει και ο λαγός που το δέχτηκε φυσικά. Επίσης πήγε να αλλάξει το αποτέλεσμα του αγώνα με ουσίες επικίνδυνες και απαγορευμένες.

Τι έχει να πει ο πρόεδρος;

Είναι αθώοι ή ένοχοι;

Τι έχουν να πουν οι κατηγορούμενοι;

ΛΑΓ: Ζητώ ταπεινά συγγνώμη, ήταν ένα μεγάλο λάθος να δεχτώ την πρόταση της αλεπούς.

ΑΛΕΠ: Κι εγώ συγγνώμη, που δέχτηκε ο λαγός την πρόταση μου, με έκανε ένοχο και συνένοχο, φταίει ο λαγός για όλο αυτό! Αν έλεγε όχι δεν θα κυλούσα στην παρανομία!

ΛΑΓ: Τι θράσος!

ΑΛΕΠ: Θα μπορούσα να ζητήσω συγγνώμη υπό κάποιες προϋποθέσεις, δηλαδή μια δεύτερη ευκαιρία εννοώ, έχω ένα σιγουράκι αυτή τη φορά, ένα μαγικό βατόμουρο, χωρίς ζάχαρη, με στέβια και αβέβαια αποτελέσματα, επίσης έχει επικάλυψη χημικής σοκολάτας, εγγυημένο!

ΧΕΛ: Α μα πια, δεν βάζεις μυαλό!

ΑΛΕΠ: Τι έκανα, πάω να διορθώσω τα πράγματα.

ΧΕΛ: Αν σταματήσουν να σε πιστεύουν τα κορόιδα, τότε θα διορθωθούν.

Λοιπόν να βγάλουμε απόφαση.

ΑΛΕΠ: Ακούστε με μια στιγμή. Σκεφτείτε ότι αν οι ήρωες των παραμυθιών δεν κάνουν λάθη πως θα μαθαίνουν οι υπόλοιποι το σωστό. Είμαι καταδικασμένος να κάνω λάθη προς χάριν του σωστού, αυτό να θυμάστε... Κάποιος πρέπει να το κάνει και εγώ είμαι ο καλύτερος, είμαι το χαριτωμένο λάθος σας, να το θυμάστε όταν αποφασίζετε...

ΧΕΛ: Θα λάβουμε υπόψη το επιχείρημα σας αλεπού. Το δικαστήριο αποφασίζει... σύσκεψη με τα παιδιά.

Ο λαγός κρίνεται ότι μετάνιωσε αληθινά και αθώνεται με την προϋπόθεση να λείπει σε όλους το πάθημα του, ώστε να ενημερώνει και με αυτό τον τρόπο να προστατεύει και τα άλλα ζώα του δάσους.

ΑΛΕΠ: Πολύ σωστά, μπράβο εξαιρετική απόφαση, καλά κάνω και έχω εμπιστοσύνη στη δικαιοσύνη! Οπότε δεν έχετε κάτι για μένα, μπορώ να φύγω τώρα, μόλις θυμήθηκα έχω μια σοβαρή δουλειά!

ΧΕΛ: Η αλεπού για ένα χρόνο κάθε μέρα θα πηγαίνει σε θάλασσες και παραλίες και θα τις καθαρίζει από τα πλαστικά. Τα σαββατοκύριακα θα φυτεύει δέντρα ώστε το δάσος να διατηρείται πυκνό και όμορφο.

Με αυτό τον τρόπο θα προσφέρει κοινωνική εργασία στο σύνολο των ζώων. Είμαι σίγουρη ότι θα σου αρέσει να φροντίζεις τη φύση, όπως κι εκείνη σε φροντίζει. Δώρο σου κάνουμε, όχι ποινή, αυτό δεν είναι τιμωρία.

ΑΛΕΠ: Κάθε μέρα;

ΧΕΛ: Κι εγώ καθαρίζω τις ακτές αλεπού μαζί με άλλα ζώα, είναι υποχρέωση μας.

Άντε χάρη σου κάνουμε, να κάνεις κάτι χρήσιμο.

ΛΑΓ: Θα έρχομαι κι εγώ εθελοντής! Θα βρούμε κι άλλους!

ΑΛΕΠ: Εντάξει, θα έχω και παρέα.

ΑΙΣΩΠΟΣ - φωνή: Τι ωραία φασαρία είναι αυτή, πεθύμησα τις φωνές και τα γέλια των παιδιών! Όμορφη η ιστορία σας, ως συγγραφέας θέλω να σας δώσω συγχαρητήρια! Πιστεύω πως όλοι πήρατε το μάθημα σας, από αυτή την περιπέτεια μάθατε κάτι και τα παιδιά νιώσανε τα περισσότερα.

Τι ωραία, θα νομίζω πως το ονειρεύτηκα... καληνύχτα!

ΛΑΓΟΣ – ΧΕΛΩΝΑ: Ευχαριστούμε για όλα Αίσωπε! Καληνύχτα σας!

Μουσική

7. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η διαδικασία που περιγράφηκε αποτελεί μία διδακτική πρόταση, αναπτύχθηκε πάνω σε ένα μοντέλο διδακτικής προσέγγισης στο μάθημα της θεατρικής αγωγής. Σε αυτό οι μαθητές /τριες δημιούργησαν ένα έργο ως συνέχεια του γνωστού παραμυθιού του Αισώπου και ήρθαν ουσιαστικά σε επαφή με την έννοια της διακειμενικότητας. Η δημιουργία αυτή πραγματοποιήθηκε μέσα από την ενεργή συμμετοχή τους, με τη χρήση βιωματικών δραστηριοτήτων.

Η εκπαιδευτική βαθμίδα που επιλέχθηκε είναι η μεγαλύτερη τάξη, τετάρτη δημοτικού σχολείου, όπου διδάσκεται η θεατρική αγωγή. Τα παιδιά στο παρόν εργαστήριο θεατρικής αγωγής και δημιουργικής γραφής λειτούργησαν συνεργατικά απαντώντας στα ερωτήματα που τα ίδια έθεταν «ποιος, που, πότε, γιατί, πως δρα ο ήρωας, ο λόγος συμβαδίζει με τις πραγματικές προθέσεις, υπάρχει κάτω κείμενο στη δράση, ποιο ερμηνευτικοί τρόποι προβάλλουν την αντίθεση λόγου –πράξης, ποιο εμπόδιο εμφανίστηκε, πως πέτυχε τον σκοπό του».

Η δυνατότητα υλοποίησής της προϋποθέτει την εξοικείωση του εκπαιδευτικού όχι μόνο με τις έννοιες και τις πρακτικές της δημιουργικής γραφής και της θεατρικής αγωγής, αλλά και με την παρατήρηση. Την παρατήρηση της καθημερινότητας των παιδιών, των δυνατοτήτων και των αναγκών τους, αλλά και των αναγκών του ίδιου του εκπαιδευτικού. Ο/η εκπαιδευτικός είναι σημαντικό να έχει επίγνωση του χώρου μέσα του όπου θα αφήσει τον κόσμο των παιδιών να αναπτυχθεί και να τον εξελίξει και τον ίδιο. Μέσα από αυτήν την αλληλεπιδραστική διαδικασία μπορεί να δώσει πίσω στα παιδιά την χρήσιμη καθοδήγηση ώστε να συντονιστούν σε αυτό που συνθέτει τα επί μέρους φτάνοντας στη δημιουργία, τελικά, των ίδιων τους των εαυτών.

Το αρχικό βήμα έγινε με την ανάγνωση του μύθου και την αναστοχαστική συζήτηση πάνω σε αυτόν. Ακολούθησαν: η διεξαγωγή βιωματικών δράσεων θεατρικού παιχνιδιού, η δημιουργία σκηνών της συνέχειας του μύθου και η διαπραγμάτευση με ενεργή συμμετοχή των θεμάτων που αναπτύχθηκαν στη δράση.

Πάνω στο γνωστό παραμύθι του Αισώπου «ο Λαγός και η Χελώνα» χτίζεται, ένας άλλος μύθος, ένας διάλογος με τον Αίσωπο, τους ήρωες του, με αποδέκτες του διαλόγου αλλά και συν δημιουργούς τα παιδιά. Ο μύθος προχωρά πιο πέρα από το σοφό παραμύθι, γίνεται αντικείμενο μελέτης και φέρνει τα παιδιά σε επαφή με τη διακειμενικότητα, πως δηλαδή μπορούν να

αντλήσουν δημιουργική ευχαρίστηση από αυτή την πρωτόγνωρη για αυτά διαδικασία. Από τη μία να αισθάνονται δικό τους τον μύθο και από την άλλη να αναγνωρίζουν την αξία του αρχικού δημιουργού. Ουσιαστικά τα παιδιά μπαίνουν σε ένα παιχνίδι δημιουργικής γραφής, αλλά και θεατρικού παιχνιδιού, θεατρικής σκέψης, όπου βρίσκονται στη θέση όλων των ηρώων, καλούνται να σκεφτούν όπως οι ήρωες, «αν ήμουν εγώ, τι θα έκανα» να επιχειρηματολογήσουν, να βρουν και να παίξουν με τις λέξεις για όλα τα πρόσωπα, ανεξάρτητα από το ποιο συμπαθούν.

Μέσα από τη διαδικασία βιωματικής μάθησης, ενεργητικής σκέψης, θεατρικού παιχνιδιού, τα παιδιά μπορούν να παράξουν την πρώτη ύλη των θεατρικών σκηνών, να κατανοήσουν και να αντλήσουν έμπνευση μέσα από τα βιώματα τους, στο μέτρο της καθημερινότητας τους, την έννοια του διαλόγου και πόσο σημαντικός είναι όχι μόνο στη θεατρική πράξη, αλλά και στην πραγματική ζωή. Να ανακαλύψουν πως ο περιγραφικός λόγος δεν έχει θέση στο θέατρο και πως η αρμονική σύνδεση του θεατρικού λόγου δίνει ώθηση στην εξέλιξη του μύθου: ζώντας και αλληλεπιδρώντας με άλλους γράφουμε μια ιστορία, την ιστορία της ζωής μας.

Το θεατρικό κείμενο πρέπει να μπορεί να «μιληθεί» από τους ήρωες ώστε να έχει ρυθμό, αμεσότητα, ευστοχία. Να ανακαλύψουν τα λογοπαίγνια και τη σύνθεση των λέξεων, πως γεννιούνται καινούργιες, πως οι λάθος λέξεις ή παραφράσεις λέξεων γεννούν κάτι ιδιαίτερο που έχει θεατρικό ενδιαφέρον, την παρεξήγηση, την εξέλιξη της πλοκής και πολλές φορές το ευφύες χιούμορ.

Να ανακαλύψουν την ιδιαιτερότητα του κάθε χαρακτήρα και πως αυτός εκφράζεται και υπάρχει μέσα στο θεατρικό κείμενο. Μιλάει, σκέφτεται, κινείται, υπάρχει διαφορετικά. Η παρατήρηση συμπεριφοράς των διαφορετικών χαρακτήρων συμμαθητών τους μέσα στην τάξη μπορεί να φέρει στα μέτρα τους μέσω των εμπειριών τους την προσπάθεια τους ώστε να κατανοηθούν ευκολότερα οι διαφορετικοί χαρακτήρες στο θέατρο.

Γνωρίζοντας την έννοια της παύσης, πως η σιωπή στη θεατρική δράση, αλλά και στη θεατρική γραφή (όταν δημιουργείται μέσα από δοσμένες συνθήκες) αποκτά ενδιαφέρον, δεν αποδυναμώνει, αλλά αντίθετα φορτώνει ενέργεια τη σκηνική δράση ή αποφορτίζει μια σκηνή κορύφωσης (λεκτικής, σωματικής ή και των δύο).

Μαθαίνοντας για τη διαχείριση της ενέργειας και του ρυθμού, σωματικού και λεκτικού, η σύνδεση των παραπάνω με τη σωστή διαφραγματική αναπνοή και τη σημασία της στην καθημερινότητα, στο μάθημα στην τάξη, στο παιχνίδι, στην άθληση, μέχρι και τη θεατρική

παράσταση, δίνει τη δυνατότητα ο καθένας να επιλέγει και διαμορφώνει την παρουσία απέναντι στον εαυτό του, τον άλλον, το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Βιβλιογραφία- αρθρογραφία

Άβρα Α.& Χατζηγεωργίου, Μ. (2009). Κατάδυση στη λίμνη της ομορφιάς – αξιοποιώντας το εκπαιδευτικό δράμα στη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης. Στο Ν. Γκόβας (Επιμ.). *Θέατρο και εκπαίδευση στο κέντρο της σκηνής. Πρακτικά της 6ης Διεθνούς Συνδιάσκεψης για το Θέατρο στην Εκπαίδευση Αθήνα, 27-28-29-30 Μαρτίου 2008* (σσ. 163-168). Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

<http://theatroedu.gr/Portals/0/main/images/stories/files/Books/Sto%20Kentro%20Tis%20Skinis/Gr/1-14.pdf> (23/10/2022).

Άλκηστις. (1998). *Το βιβλίο της δραματοποίησης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Αρμένης, Γ. (1985). Το θέατρο και ο λόγος. *Η λέξη*, (45), 594-595.

Βακάλη, Α. (2014). Η δημιουργική γραφή πάει σχολείο. Στο Τ. Η. Κωτόπουλος, Α. Βακάλη, Β. Νάνου & Δ. Σουλιώτη (Επιμ). *1ο Διεθνές Συνέδριο Δημιουργική Γραφή, Φλώρινα 4- 6 Οκτωβρίου, 2013*, Αθήνα.: Π.Μ.Σ. Δημιουργική γραφή. <https://cwconference.web.uowm.gr/index.php/el/pc-general-gr/pc-1st-conference-2013-gr> (21/11/2022).

Γιάνναρης, Γ. (1994). *Θεατρική Αγωγή κα Παιχνίδι*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα δημιουργικό νεανικό θέατρο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. (χ.η). *Πρόγραμμα Μελίνα*. <https://www.primarymusic.gr/epimorfosi/item/430-programma-melina> (28/1/2023)

Ζερβόπουλος, Ν. & Κανακίδου, Ε. (2004). *Η δραματική τέχνη στην εκπαιδευτική πράξη*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Κέντρο Διαπολιτισμική Αγωγής.

Ζησοπούλου, Ε., Σιάνου- Χατζηκαμάρη, Π., & Θεοδορίδης, Ν. (2019). Η εμπύχωση σύμφωνα με την οπτική και τη διαδρομή της Καλλιτεχνικής Παιδαγωγικής Ομάδας «Ελάτε να Παίζουμε».

Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί, Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. 23-25 Νοεμβρίου 2018 Θεσσαλονίκη* (σσ. 499–507). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε. <https://www.eeme.gr/conferences/8o-synedrio/programma-synedriou/2872-praktika.html> (30/11/2022).

Ζώνιου, Χ. (2003). Το Θέατρο του Καταπιεσμένου. *Εκπαίδευση & Θέατρο*, 4, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση: www.TheatroEdu.gr

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2020). *Οδηγίες για τη διαχείριση της ύλης για την αισθητική αγωγή (εικαστικά, θεατρική αγωγή, μουσική) του δημοτικού σχολείου για το σχολικό έτος 2020-2021*. <http://iep.edu.gr/el/graf-b-yliko/protovathmia> (20/1/2023).

Καβανόζης, Κ. (2023). Η δημιουργική γραφή ως πρακτική εγγραμματισμού. *Νέος Παιδαγωγός*, (34), 111- 136. <http://neospaidagogos.online/archives.html> (19/01/2023).

Καρακίτσιος, Α. (2012). Δημιουργική γραφή: μια άλλη προσέγγιση της λογοτεχνίας ή η επιστροφή της Ρητορικής; *Κείμενα για την έρευνα, τη θεωρία, την κριτική και τη διδακτική της Παιδικής Λογοτεχνίας*. <https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.kei.2012.542>

Κονιδάρη, Κ. (2014). Η επίδραση των γραπτών αφηγήσεων ζωής στην ταυτότητα των μελών της θεραπευτικής κοινότητας απεξάρτησης και η διαμόρφωση εναλλακτικών αφηγήσεων μέσω της δημιουργικής γραφής. Στο Τ. Η. Κωτόπουλος, Α. Βακάλη, Β. Νάνου & Δ. Σουλιώτη (Επιμ.). *1ο Διεθνές Συνέδριο Δημιουργική Γραφή, Φλώρινα 4- 6 Οκτωβρίου, 2013*, Αθήνα.: Π.Μ.Σ. Δημιουργική γραφή. <https://cwconference.web.uowm.gr/index.php/el/pc-general-gr/pc-1st-conference-2013-gr> (2/10/2022).

Κουρετζής, Λ. (1991). *Το θεατρικό παιχνίδι (Παιδαγωγική θεωρία, πρακτική και θεατρολογική προσέγγιση)*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Κουρετζής, Λ. & Αλκηστis. (1993). *Θεατρική Αγωγή 1, βιβλίο για το δάσκαλο*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. <https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/TS166/%CE%98%CE%B5%CE%B1%CF%84>

%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%91%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE
-
%CE%92%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BF%20%CE%9F%CE%95%CE%94
%CE%92.pdf (13/1/2022)

Κωτόπουλος Η. Τ.(2014). Πράξη και διδασκαλία της Δημιουργικής Γραφής στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. *Ε' Επιστημονικό Συνέδριο «Συνέχειες, ασυνέχειες, ρήξεις στον ελληνικό κόσμο (1204-2014), οικονομία, κοινωνία, ιστορία, λογοτεχνία», Θεσσαλονίκη, 2-5 Οκτωβρίου 2014, Α*, (σσ. 801-822). Αθήνα: Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών (European Society of Modern Greek Studies). <http://users.uowm.gr/tkotopou/index.php/home-gr/8-greek-language/86-publication-075> (11/11/2022).

Κωτόπουλος Η. Τ.(2015). Δημιουργική γραφή και εκπαίδευση. *Δελτίο εκπαιδευτικού προβληματισμού και επικοινωνίας. Σχολή Ι.Μ.Παναγιωτοπούλου Ελληνικό Εκπαιδευτήριο, (55), 4-11.* <https://impschool.gr/english-site/new/site/images/ekdoseis-deltio/deltio55.pdf> (21/11/2022).

Λιάτσου, Α. (2018). Τεχνικές Δημιουργικής Γραφής στο Δημοτικό σχολείο. Στο Τ. Η. Κωτόπουλος, Β. Νάνου (Επιμ.), *Πρακτικά 3ου Διεθνούς Συνεδρίου «Δημιουργική Γραφή», Κέρκυρα, 6-8 Οκτωβρίου 2017* (σσ. 548-556). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, ΠΜΣ «Δημιουργική Γραφή». <https://cwconference.web.uowm.gr/index.php/el/pc-general-gr/pc-1st-conference-2013-gr> (2/10/2022).

Ματσαγγούρας, Η. (2000). Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: «Γιατί», «Πώς», «Πότε» και «για Ποιους» *Διήμερο Επιστημονικό Συμπόσιο: "Η εφαρμογή της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας-Τάσεις και εφαρμογές, Θεσσαλονίκη, 8-9 Δεκεμβρίου 2000.* <https://users.sch.gr/kliapis/matsF.pdf> (21/12/2022).

Μουγανιάκος, Π, Μώρου, Α., Παπαδημούλης, Χ. & Φραγκή, Μ. (χ.η.). *Θεατρική Αγωγή. Βιβλίο Δασκάλου.* Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος» http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/thea/thea_dask.pdf (12/10/2022).

Μουταφίδου, Α. & Μπράτιτσης, Θ. (2014). Ψηφιακή αφήγηση και δημιουργική γραφή: δύο παράλληλοι κόσμοι με κοινό τόπο. Στο Τ. Η. Κωτόπουλος, Α. Βακάλη, Β. Νάνου & Δ. Σουλιώτη (Επιμ.). *1ο Διεθνές Συνέδριο Δημιουργική Γραφή, Φλώρινα 4- 6 Οκτωβρίου, 2013*, Αθήνα.: Π.Μ.Σ. Δημιουργική γραφή. <https://cwconference.web.uowm.gr/index.php/el/pc-general-gr/pc-1st-conference-2013-gr> (2/10/2022).

Μπακιρτζής, Κ., & Σλαυκίδης, Γ. (2019). Η εμπύχωση ομάδων και οι εφαρμογές της. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί, Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. 23-25 Νοεμβρίου 2018 Θεσσαλονίκη* (σσ. 533–541). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε. <https://www.eeme.gr/conferences/8o-synedrio/programma-synedriou/2872-praktika.html> (30/11/2022).

Νέζη, Μ. & Τριαντοπούλου Θ. (2014). Δημιουργική γραφή στη σχολική αίθουσα με την αξιοποίηση ψηφιακών περιβαλλόντων. Στο Τ. Η. Κωτόπουλος, Α. Βακάλη, Β. Νάνου & Δ. Σουλιώτη (Επιμ.). *1ο Διεθνές Συνέδριο Δημιουργική Γραφή, Φλώρινα 4- 6 Οκτωβρίου, 2013*, Αθήνα.: Π.Μ.Σ. Δημιουργική γραφή. <https://cwconference.web.uowm.gr/index.php/el/pc-general-gr/pc-1st-conference-2013-gr> (2/10/2022).

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). *Οδηγός εκπαιδευτικού για το Θέατρο*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Διά Βίου Μάθησης. <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1915> (6/6/2022).

Παπαγεωργίου, Ε. (2014). *Θεατρική Αγωγή για Έκφραση και Επικοινωνία Ασκήσεις Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Χειμερινό εξάμηνο 2014-2015, Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. <https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/OCRS231/%CE%91%CF%83%CE%BA%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%9C%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/%CE%91%CF%83%CE%BA%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%9C%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82.pdf> (8/9/2022).

Παπαδημητρίου, Δ. (2014). Λαϊκό – επώνυμο παραμύθι και Δημιουργική Γραφή. Στο Τ. Η. Κωτόπουλος, Α. Βακάλη, Β. Νάνου & Δ. Σουλιώτη (Επιμ). *1ο Διεθνές Συνέδριο Δημιουργική Γραφή, Φλώρινα 4- 6 Οκτωβρίου, 2013*, Αθήνα.: Π.Μ.Σ. Δημιουργική γραφή. <https://cwconference.web.uowm.gr/index.php/el/pc-general-gr/pc-1st-conference-2013-gr> (30/11/2022).

Παπαθανασίου, Α. & Μπασκλαβάνη, Ο. (2001). *Θεατροπαιχνίδια*. Αθήνα: Κέδρος.

Παπακωνσταντίνου, Ν. (1985). *Αγωγή του λόγου, ορθοφωνία* (γ εκδ.). Αθήνα: Δωδώνη.

Πίγκου- Ρεπούση, Μ. (2019). *Εκπαιδευτικό Δράμα: Από το θέατρο στην εκπαίδευση. Θεωρητική χαρτογράφηση του πεδίου*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Σέξτου, Π. (1998). *Δραματοποίηση. Το βιβλίο του παιδαγωγού- εμψυχωτή*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Σέξτου, Π. (2005). *Θεατρο- παιδαγωγικά προγράμματα στα σχολεία. Για εκπαιδευτικούς, ηθοποιούς, θεατρολόγους και παιδαγωγούς- εμψυχωτές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σουλιώτης, Μ. (2012). *Δημιουργική γραφή οδηγίες πλεύσεως (βιβλίο Εκπαιδευτικού)*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων. <https://www.openbook.gr/dimiourgiki-grafi/> (2/10/2022).

Τσαρουχάς Ν.-Θ. (2021). Η δημιουργική γραφή στην εκπαίδευση: πεδία εφαρμογών, τρόποι δράσεων και σύγχρονες-καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 1(1)*, 137–145. <https://doi.org/10.12681/edusc.3378>

Τσιώτσος, Ν. (2014). Δημιουργική Γραφή και Δραματική Τέχνη στην εκπαίδευση: Μια σχέση προς διερεύνηση. Στο Τ. Η. Κωτόπουλος, Α. Βακάλη, Β. Νάνου & Δ. Σουλιώτη (Επιμ). *1ο Διεθνές Συνέδριο Δημιουργική Γραφή, Φλώρινα 4- 6 Οκτωβρίου, 2013*, Αθήνα.: Π.Μ.Σ. Δημιουργική γραφή. <https://cwconference.web.uowm.gr/index.php/el/pc-general-gr/pc-1st-conference-2013-gr> (30/11/2022).

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. (χ.η.). *Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ» - Εκπαίδευση και Πολιτισμός*. <https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=2583> (28/1/2023).

Χανδρινός, Κ. (2022). Κατανοώντας την συνεργατική και εξατομικευμένη μάθηση: Μια πρώτη θεωρητική προσέγγιση. *Νέος Παιδαγωγός*, (31), 472- 597. <http://neospaidagogos.online/archives.html> (3/12/2022).

Beauchamp, H. (1998). *Τα παιδιά και το δραματικό παιχνίδι. Εξοικείωση με το θέατρο* (Θ. Γραμματάς, μετ.). Αθήνα: Τυπωθήτω.

Beck, A.T. (1963). Thinking and Depression: Idiosyncratic Content and Cognitive Distortions. *Archives of General Psychiatry*, 9, 324-333. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1963.01720160014002>

Corbett, P. (2009). *Έλα να φτιάξουμε μια ιστορία* (Κ. Γεωργούλια, μετ.). Αθήνα: Πατάκη.

Creech, N., & N. Bhavnagri. (2002). Teaching Elements of Story through Drama to 1stGraders: Child Development Frameworks. *Childhood Education*, 78(4), 219-225. <https://doi.org/10.1080/00094056.2002.10522184>

Faure, G. & Lascar, S. (1994). *Το θεατρικό παιχνίδι στο νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο* (Α. Στρουμούλη, μετ.) (ε εκδ.) Αθήνα: Gutenberg.

Verena, K. (2008). *Θύματα και θύτες. Πότε, Γιατί και πώς αλλάζουν οι ρόλοι* (Κ. Φούντουλη, μετ.) (β εκδ.). Αθήνα: Θυμάρι.

Woolland, B. (1999). *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο* (Ε. Κανηρά μετ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Προεδρικό Διάταγμα 132/10-4-1990 Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής (Εικαστικά, Μουσική, Θεατρική Αγωγή) των Γ', Δ', Ε' και Στ' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου.

Υπουργική Απόφαση 21072α/Γ2/28-2-2003 (ΦΕΚ 303/τ.Β'/13-3-2003): «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.) Δημοτικού-Γυμνασίου: α) Γενικό Μέρος β) Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ. Ελληνικής Γλώσσας, Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Εικαστικών, Σπουδών Θεάτρου, Θρησκευτικών, Ιστορίας, Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, Μαθηματικών, Μελέτης Περιβάλλοντος».

Υπουργική Απόφαση Αριθμ. 166196/Δ1/2021 Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 6205/Β/23-12-2021).

Νόμος 21320/Δ2/2021, άρθρο 5, παρ. 2, Λειτουργία Καλλιτεχνικών Σχολείων. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 886/Β'/5-3-2021).

Νόμος 4807/2021, άρθρο 54, παρ. 2, Θεσμικό πλαίσιο τηλεργασίας, διατάξεις για το ανθρώπινο δυναμικό του δημοσίου τομέα και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 96/Α/11-6-2021)